

KESTÄVÄÄ JA OSALLISTAVAA JULKISTA TAIDETTA – KERAVAN TAIDEOHJELMAN SUUNNITTELU

Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Biotalouden ratkaisut

Kevät 2025

Johanna Inkiläinen

Taidetta pidetään Suomessa tärkeänä osana rakennettua ympäristöä. Julkinen taide on vakiintunut osaksi kaupunkikuvaa ja se tuo alueille vetovoimaa. Kaupungeilla on vahva halu kehittää ympäristöönsä ja lisätä sen arvoa julkisen taiteen avulla.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella ja toteuttaa Keravan kaupungille julkisen taiteen taideohjelma. Työn taustalla oli kaupungin tarve selkeyttää julkisen taiteen hankintaprosesseja ja luoda yhtenäiset periaatteet, jotka tukevat taiteen integroimista osaksi kaupunkisuunnittelua, rakentamista ja kunnossapitoa. Vaikka Keravalla on jo laaja kokoelma julkisia taideteoksia, puuttui kaupungilta aiemmin virallinen taideohjelma.

Työ sisälsi teoreettisen viitekehyksen lisäksi käytännön kehittämisosion, jossa hyödynnettiin asukaskyselyä, työpajoja ja vertailua muiden kotimaisten ja kansainvälisten kaupunkien taideohjelmiin. Vertailussa tarkasteltiin Espoon, Lahden, Mikkelin, Riihimäen ja Turun ohjelmia. Lisäksi työssä perehdyttiin Ruotsin ja Norjan julkisen taiteen käytäntöihin. Keravan taideohjelman suunnittelussa painotettiin paikallista kontekstia, osallistavuutta, kestävästä kehitystä ja selkeitä toimintamalleja.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi Keravan taideohjelman luonnos, joka määrittelee kaupungin julkisen taiteen periaatteet, hankintaprosessin, rahoitusmallit, taiteilijan valintatavat, taiteen kokonaisprosessin sekä osallistamisen ja viestinnän käytännöt. Ohjelmassa korostetaan pitkäikäistä, laadukasta ja paikkaan sopivaa taidetta, joka tukee kaupungin identiteettiä ja viihtyisyyttä. Erityistä huomiota kiinnitetään ekologiseen kestävyys ja asukkaiden osallistumismahdollisuuksiin eri vaiheissa.

Taideohjelma vastaa Keravan strategiaan tavoitteisiin ja toimii hyödyllisenä työkaluna kaupungin eri toimijoille, taiteilijoille ja asukkaille. Taideohjelma luo pohjan tuleville alueellisille taideohjelmille ja toimii mallina myös muille kunnille, jotka haluavat kehittää julkisen taiteen käytäntöjään suunnitelmallisesti ja osallistavasti.

Avainsanat Taideohjelma, julkinen taide, Kerava, julkisen taiteen periaatteet

Sivut 33 sivua ja liitteitä 42 sivua

DP Bioeconomy Solutions Abstract
Author Johanna Inkiläinen Year 2025
Subject Sustainable and Engaging Public Art – Kerava Art Program Plan
Supervisors Sari Suomalainen, Tuija Pirttijärvi

Art is considered an important part of the built environment in Finland. Public art has become an established element of the urban landscape, adding character and appeal to different areas. Cities are strongly committed to developing their environments and increasing their value through public art.

The aim of this thesis was to design and produce a public art program for the City of Kerava. The work was initiated in response to the city's need to clarify the process of commissioning public art and to establish consistent principles to support the integration of art into urban planning, construction, and maintenance. Although Kerava already has an extensive collection of public artworks, it previously lacked an official art program.

In addition to a theoretical framework, the thesis included a practical development section, which drew on resident surveys, workshops, and comparisons with art programs in other Finnish and international cities. The benchmarking focused on programs in Espoo, Lahti, Mikkeli, Riihimäki, and Turku. Practices from Sweden and Norway were also examined. The design of Kerava's art program emphasized the local context, participatory approaches, sustainable development, and clear operational models.

The outcome of the thesis was a draft of the Kerava Art Program, which defines the city's principles for public art, the commissioning process, funding models, artist selection procedures, the overall process of art integration, and practices for community engagement and communication. The program highlights durable, high-quality, and site-specific artworks that strengthen the city's identity and enhance the attractiveness of public spaces. Particular attention is given to ecological sustainability and opportunities for residents to participate at various stages.

The art program aligns with Kerava's strategic goals and serves as a practical tool for city officials, artists, and residents alike. It lays the groundwork for future district-specific art programs and can also serve as a model for other municipalities seeking to develop their public art practices in a systematic and inclusive way.

Keywords Art program, public art, principles of public art
Pages 33 pages and appendices 42 pages

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Tavoite ja tutkimuskysymykset	2
3	Julkinen taide	2
3.1	Julkisen taiteen merkitys rakennetussa ympäristössä	3
4	Taideohjelman lähtökohdat ja toimintamallit	3
4.1	Alueellinen taideohjelma	4
4.2	Taideohjelman hyödyt	5
4.3	Rahoitusmallit ja rahoitus	5
4.3.1	Prosenttiperiaate	6
4.3.2	Rahastomalli	6
4.3.3	Taidevelvoite	6
4.4	Taiteilijan valinta ja tilaamismalli	7
4.4.1	Taidekilpailut	8
4.4.2	Rinnakkainen luonnostilaus	9
4.4.3	Portfoliokuva	9
4.4.4	Suora tilaus	9
4.4.5	Valmiin teoksen osto	10
4.4.6	Taideteoslahjoitukset	10
4.5	Kestävyys julkisen taiteen hankinnoissa	10
4.6	Osallistaminen	13
5	Taideohjelmien vertailu	15
5.1	Espoon julkisen taiteen periaatteet	16
5.2	Lahden julkisen taiteen periaateohjelma	16
5.3	Mikkelin kaupungin taideohjelma	16
5.4	Riihimäen kaupungin julkisen taiteen periaatteet	17
5.5	Turun julkisen taiteen ohjelma	17
5.6	Yhteenveto vertailusta	17
5.7	Malleja ulkomailta	18
5.7.1	Ruotsi ja Tukholma	19
5.7.2	Norja ja Bergen	20
6	Keravan taideohjelman taustat, tavoitteet ja rakentuminen	21
6.1	Keravan taideohjelman suunnitteleminen	22
6.2	Asukaskysely	22
6.3	Työpajat	25

6.3.1	Ensimmäinen suunnittelutyöpaja ja työpajan sisältö	26
6.3.2	Toinen työpaja ja työpajan sisältö	26
6.4	Taideohjelmien vertailusta Keravalle	27
6.5	Taideohjelman tavoitteet	27
7	Tuloksena Keravan taideohjelma	28
7.1	Taideohjelman sisältö	29
8	Johtopäätökset ja pohdintaa	29
9	Liitteet	31
	Lähteet	32

Kuvat, taulukot ja kaavat

Kuva 1.	Kaavio taideohjelman valmistumisprosessista.	22
---------	---	----

Kuva 2.	Kauppakaaren asukaskyselyn vastaajat kysymykseen: Oletko kiinnittänyt huomiota nykyiseen julkiseen taiteeseen (patsaat, veistokset, vesiaiheet ym.).....	23
---------	--	----

Kuva 3.	Kauppakaaren asukaskyselyn vastaajat kysymykseen: Toivoisitko Kauppakaaren ympäristöön lisää julkista taidetta?.....	24
---------	--	----

Kuva 4.	Kauppakaaren asukaskyselyn vastaajat kysymykseen: Millainen julkinen taide miellyttää silmääsi?.....	25
---------	--	----

Liitteet

Liite 1.	Toisten kaupunkien taideohjelmien sisällön vertailu
Liite 2.	Keravan taideohjelma
Liite 3.	Aineistohallintasuunnitelma

1 Johdanto

Keravan kaupungilla pidetään suuressa arvossa julkista taidetta, jota hankitaan kaupungin alueelle säännöllisesti lisää. Keravan kaupungilla ei ole ollut käytössä yhteisiä periaatteita, jotka koskisivat julkista taidetta. Taideohjelmaa on kaivattu kaupungille pitkään, jotta yhteiset periaatteet saataisiin luotua ja sovittua, ja jonka seurauksena julkisen taiteen prosesseja pystytään helpottamaan ja käytännöllistämään. Taideohjelmaa tulevat työssään hyödyntämään taidemuseo, kulttuuripalvelut, rakennusvalvonta, infran suunnittelu, rakentaminen ja kunnossapito, sekä yleis- ja asemakaavoitus.

Keravan kaupungilla on mittava kokoelma sijoitettuja taideteoksia, mutta ei ole julkisen taiteen taideohjelmaa tai periaatteita. Jotta kaikki kaupungin tieto julkisesta taiteesta ja taideteoksista ei olisi vain yhden tai kahden ihmisen varassa, päätettiin Keravalle luoda oma taideohjelma. Taideohjelman tarkoituksena on määritellä kaupunkikohtaiset käytännöt taidehankintojen toteuttamiseksi, julkisen taiteen kokonaisprosessi ja kaupungin tavoitteet julkiselle taiteelle. Toive ja tarve Keravan taideohjelmalle on kirjattu jo useampi vuosi sitten, jotta kaikki prosessit ja päätökset saataisiin kirjattua aukottomasti asiakirjoihin.

Taideohjelman tavoitteena on selkeyttää julkisen taiteen parissa tehtävää niin kaupungin sisäistä, kuin taiteilijoiden tekemää työtä. Taideohjelman tavoitteena on ohjata taidehankintaa niin, että tuloksena syntyy laadukasta, aikaa kestävää ja paikkaan sopivaa julkista taidetta.

Työskentelen Keravan kaupungilla maisemasuunnittelun projektipäällikkönä ja osana työnkuvaani kuuluu julkisen taiteen hankkeiden parissa työskenteleminen. Viime vuosina Keravalla on noussut esiin tarve ja toive omalle taideohjelmalle. Keravan kaupunginpuutarhuri Mari Kosonen laati vuonna 2021 Keravan kaupungille ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä selvityksen julkisen taiteen infrarakentamisen prosesseista. Tämä opinnäytetyö ja taideohjelma toimii jatkona kyseiselle selvitykselle.

Taideohjelman luomisen yhteydessä pääsin opinnäytetyöntekijänä perehtymään syvemmin yleiseen julkiseen taiteeseen, Keravan julkiseen taiteeseen, sekä pääsin kehittämään omaa ammatillista osaamistani julkisen taiteen parissa. Opinnäytetyön lopputuloksena syntyi Keravan taideohjelma, joka määrittelee julkista taidetta koskevat periaatteet Keravan kaupungilla.

2 Tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyö toteutetaan toiminnallisena opinnäytetyönä. Opinnäytetyö sisältää teoreettisen ja toiminnallisen osuuden. Työ sisältää konkreettisen työelämässä toteutetun kehittämisosion, jonka tulos on Keravan taideohjelma. Opinnäytetyön painotus on kehittävässä työssä.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset:

1. Mitkä ovat julkisen taiteen periaatteet Keravalla?

→ Käydään läpi ja määritellään osallistavassa työpajassa hyödyntäen laajasti taustatietoa

2. Kuinka periaatteet määritellään ja millaiset ohjeet niistä tehdään?

→ Käytetään hyödyksi taustateoriaa ja laaditaan parhaiten Keravaa koskevat määritelmät ja ohjeet

→ Työstetään työpajoissa

3. Mitkä ovat julkisen taiteen käytännöt Keravalla?

→ Käydään läpi ja määritellään osallistavassa työpajassa hyödyntäen laajasti taustatietoa

4. Mitkä ovat Keravan julkisen taiteenhankinnan periaatteet?

→ Käydään työpajassa läpi mallit, jonka perusteella määritellään periaatteet

→ Mietitään mikä on parhain ratkaisu investoinnin kannalta

→ Työstetään työpajoissa

3 Julkinen taide

Julkinen taide on julkisella paikalla, joko ulkona tai sisällä olevaa taidetta. Rakennetussa ympäristössä julkista taidetta voidaan sijoittaa esimerkiksi rakennuksiin, kaupunkikeskustoihin, viheralueille ja liikenneväylille. Julkinen taideteos voi olla esimerkiksi maalaus, veiston, grafiikanteos, valokuvateos, videoteos, valo- tai ääniteos, esityksellinen tapahtuma, tai näiden yhdistelmä. Julkinen teos voi olla rakennuksiin integroitu tai rakennuksista erillään oleva teos. (Julkisen taiteen sanasto, n.d.)

Julkisissa paikoissa, kuten rakennusten välitiloissa, kaduilla, aukioilla sekä puistoissa sijaitseva taide on erityisen saavutettavaa, koska se on kenen tahansa saavutettavissa ilman pääsymaksuja tai aukioloaikoja. Taide on osoitus arvostuksesta yhteistä ympäristöä kohtaan

ja taide auttaa luomaan alueelle identiteettiä, sekä teoksista muodostuu yhteisiä maamerkkejä. (Pulkkinen, 2019, s. 6)

3.1 Julkisen taiteen merkitys rakennetussa ympäristössä

Taide kuuluu kiinteästi suomalaiseen rakennettuun ympäristöön. 75 % suomalaisista haluaa taideteoksia rakennettuihin, julkisiin ympäristöihin, sekä 79 % on sitä mieltä, että taide parantaa ympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta. 67 % Prosentti taiteelle -hankkeen ja Suomen taiteilijaseuran teettämän tutkimuksen vastaajista uskoo, että taide nostaa asuinalueen arvoa. (Pulkkinen, 2019, s. 6)

Rakennettuun ympäristöön kuuluva taide on muodostunut maassamme alueelliseksi vetovoimatekijäksi ja taiteen kokonaisuus on merkittävä, sekä se täydentyy jatkuvasti. Kaupungeilla on suuri tahto ja myönteinen kehitysajatus rakennetun ympäristön arvon kohottamisesta julkisen taiteen keinoin. (Pulkkinen, 2019, ss. 38–39) Toisin kuin Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa, niin Suomessa julkisille rakentajille ei ole olemassa lakisääteistä velvoitetta toteuttaa taidetta osana suunnittelua tai rakentamista (Riihimäen kaupunki, 2021, ss. 4–5).

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019, 3 §) sisällyttää julkisen taiteen edistämisen osaksi kunnan kulttuuritoiminnan järjestämistä. Tämä toimii samalla lainsäädännöllisenä taustana taideohjelmalle. Lain mukaan kunnan tulee: 1. Edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä; 2. Luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle; 3. Edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa; 4. Tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen; 5. Edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa; 6. Edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa; 7. Edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa ja toteuttaa muita kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä toimia. (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019, 3 §)

4 Taideohjelman lähtökohdat ja toimintamallit

Taideohjelma on yleissuunnitelma taiteen käytöstä rakennuskohteessa tai tietyllä alueella. Se on laaja ja yksityiskohtainen asiakirja, joka asettaa tavoitteet taiteen toteutukselle sekä

taiteen hankinta- ja rahoitustavoille. Taideohjelma voi olla joko ohjeellinen julkista taidetta kehittävä tai velvoittava periaatteinen. Ohjeellinen taideohjelma voidaan laatia asemakaavan liitteeksi, joka ei velvoita myöhempää suunnittelua tai rakentamista. Taideohjelma on velvoittava, jos siinä kirjatut ohjeet liitetään tontinluovutusehtoihin tai ohjelman noudattamisesta sovitaan muulla tavoin kunnan ja alueen tai kohteen rakennuttajien kesken. (Pulkkinen, 2019, ss. 7–8)

Taideohjelmassa määritellään yksityiskohtaisesti, kuinka kaupunki käsittää julkisen taiteen alueellaan, mitkä tahot julkisesta taiteesta vastaavat, taiteen hankkimisen ja rahoittamisen mallit. Tarkemmin taideohjelmassa määritellään taidehankkeiden tavoitteet, hankintatavat ja niiden periaatteet, yhteistyön tavat ja mallit, mahdolliset taiteen teemat, paikat, näkymien suunnat, taiteen huollon ja ylläpidon vastuut ja muut taloudelliset seikat. Strategisesti määritellään taiteen tavoitteet ja toteuttamisen tavat. (Pulkkinen, 2019, ss. 8, 30)

Julkisen taiteen periaatteiden kolme ydinsisältöä määrittelevät, erilaiset taiteen rahoitus- ja hankintamallit, joita kaupungissa voidaan hyödyntää, ja kertoo kuinka mitäkin mallia voidaan soveltaa. Toiseksi periaatteet määrittelevät poikkihallinnollisen järjestäytymisen tavat kaupungissa ja sen, mitkä kaikki tahot osallistuvat julkisen taiteen hankkeisiin. Kolmantena yksittäisten ja alueellisten taideohjelmien teemoitus ja taiteen konkreettiset toteutustavat selventävät periaateasiakirjaa ja avaa käytäntöjä kunnan ammattilaisille ja asukkaille. (Pulkkinen, 2019, s. 33)

4.1 Alueellinen taideohjelma

Alueellisessa taideohjelmassa määritellään tietyn alueen tai kaupunginosan julkisen taiteen paikat sekä teosten toteutustapojen, teosten valintaprosessien ja teosten rahoittamisen muodot. (Mikkelin kaupunki, 2018, s. 14) Alueellinen taideohjelma ja taideohjelma eroavat toisistaan laajuudeltaan. Taiteen sisältöjä ja teemoja käsitellään usein alueellisessa taideohjelmassa, tai taidekohtaisesti, sillä koko kaupungille on hankalaa sekä tarpeetonta määritellä yhtenäistä linjausta. (Pulkkinen, 2019, s. 30) Alueellisessa taideohjelmassa määritellään taiteen konsepti, paikat, tilapäiset tapahtumat, mallit rahoituksesta ja vuorovaikutus- ja osallistamisprosesseista. (Riihimäen kaupunki, 2021, s. 8)

Alueellinen taideohjelma kannattaa laatia, kun kaupunkiin suunnitellaan isompaa uutta asuintai muuta rakentuvaa aluetta. Alueellinen taideohjelma selkeyttää ja monipuolistaa alueellisia taiteen mahdollisuuksia huomattavasti etenkin, mikäli se tehdään yhtä matkaa muun suunnittelun kanssa. Tämän etuna on, että pystytään huomioimaan alueen erityispiirteet

kustannustehokkaasti osana alueen kokonaisuutta niin taiteen sisällön, sijoittelun, rahoituksen kuin kaupunkikuvallisen roolin näkökulmista. (Mikkelin kaupunki, 2018, ss. 30–31) Alueellinen taideohjelma voidaan tehdä koskemaan myös vanhoja kaupunginosia, erityisesti täydennysrakentamisen ja perusparannuksen yhteydessä. (Riihimäen kaupunki, 2021, s. 8)

Viime vuosina alueellisia taideohjelmia on laadittu muun muassa Kuopion Saaristokaupunkiin, Tampereen Vuorekseen, Joensuun Penttilänrantaan, Vantaan Leiniälään, Sipoon Nikkilään, Tuusulan Rykmentinpuistoon, Porvoon Länsirantaan, Hämeenlinnan Asemanrantaan ja Vaasan Ravilaaksoon. (Riihimäen kaupunki, 2021, ss. 19–20)

4.2 Taideohjelman hyödyt

Taideohjelman lähtökohtana on yleensä halu kehittää ja lisätä kaupungin vetovoimaa sekä asukkaiden että satunnaisten kävijöiden silmissä. (Pulkkinen, 2019, s. 30)

Taiteen hankinta ja koordinointi tapahtuu kaupunkien eri hallintokunnissa, jolloin on järkevää luoda kaupunkikohtaiset käytännöt taidehankintojen toteuttamiseksi ja rahoittamiseksi. Taideohjelmassa määritellään nämä julkista taidetta koskevat periaatteet, jotka selkeyttävät eri hallintokunnissa työskentelevien julkisen taiteen hankinnoista vastaavien henkilöiden työtä, yhteistyötä, sekä parantaa laatua. Taideohjelman tavoitteena on, että julkisen tilan laatu ja kaupungin vetovoimaisuus kasvavat taiteen avulla kestäväällä ja monipuolisella tavalla kustannustehokkaasti. (Mikkelin kaupunki, 2018, s. 10)

Taideohjelman tarkoituksena on määritellä menetelmät, jolla julkinen taide saadaan osaksi kuntien päätöksentekoa, suunnittelua ja toteutusta sekä määritellä julkisen taiteen toimijat. (Riihimäen kaupunki, 2021, s. 4)

4.3 Rahoitusmallit ja rahoitus

Julkisen taiteen rahoitusmalleja on useampia, kuten omana investointina ja/tai osana rakentamishanketta, prosenttiperiaate, rahastomalli ja taidevelvoite tontinluovutusehdoissa. Julkisten taidehankkeiden kustannuksissa tulee ottaa huomioon kaikki työvaiheet aina teoksen suunnittelusta valmiin teoksen luovutukseen, sekä teoksen ylläpitokustannukset. Näitä kustannuksia ovat muun muassa hankesuunnittelu, taidekilpailu, taideasiantuntijan

palvelut, taiteilijapalkkio, taiteilijan työ- ja materiaalikustannukset, mahdolliset ulkopuolisen valmistajan työ- ja materiaalikustannukset, matka- ja kokouskulut, teoksen perustuksen, ripustuksen ja valaistuksen toteutus, teoksen kuljetus ja asennus sekä vakuutukset ja viestintäkulut. (Kouvolan kaupunki, n.d., s. 19)

4.3.1 Prosenttiperiaate

Prosenttiperiaate tarkoittaa, että rakennushankkeen määrärahasta lasketaan noin prosentin osuus, joka käytetään taideteoksen, tai -teosten hankintaan. Prosenttiperiaate on kunnallinen päätös, jota voidaan noudattaa julkisessa rakentamisessa ja peruskorjauksessa. Kunta voi noudattaa prosenttiperiaatetta joko kaikessa rakentamisessa tai tapauskohtaisesti suurimmissa rakennushankkeissa. Prosenttiperiaatepäätös on julkinen osoitus kunnan sitoutumisesta taiteen edistämiseen. (Pulkkinen, 2019, ss. 7,14–15)

4.3.2 Rahastomalli

Rahastomallissa rakennuttajilta kerätään määrätty osa rakennuskustannuksista yhteiseen rahastoon, jonka varoista taideteokset hankitaan. Määrätty osa voidaan määrittää esimerkiksi tietyksi euromääräksi rakennusoikeuden kerrosneliometriä kohden. Rahastomalli on käytössä yleensä aluekehityshankkeissa. Malli mahdollistaa prosenttiperiaatteen laajentamisen esittäviin taiteisiin, sillä rahastosta voidaan rahoittaa myös erilaisia kulttuuritapahtumia, sekä väliaikaisia taideteoksia. Rahastomallia voidaan järjestää ilman prosenttiperiaatepäätöstä, mutta selkeyden ja läpinäkyvyyden takia niitä käytetään usein rinnakkain. Rahastoa hallinnoi yleensä kaupunki tai sen alainen palveluyhtiö, jolla on myös päätäntävaltaa toteutettavista taideteoksista. Rahastomallin avulla asuinalueelle voidaan hankkia isoja, yleisille alueille sijoituvia taideteoksia sen sijaan, että kukin taloyhtiö toteuttaisi omat teoksensa. (Pulkkinen, 2019, ss. 7,15, 24)

4.3.3 Taidevelvoite

Taidevelvoite on taiteen rahoittamisen ja tilaamisen tapa, jossa kaupungin prosenttiperiaatepäätöstä toteuttaa käytännössä rakennuttaja. Taidevelvoite sidotaan yleensä tontinluovutusehtoihin. Taidevelvoite velvoittaa rakennuttajan sitoutumaan taideteoksen toteuttamiseen rakentamiinsa kiinteistöihin tai viher- ja piha-alueille vastineeksi oikeudesta rakentaa kunnalle kuuluvalla maalla. Teokset jäävät yleensä valmistuvien kiinteistöyhtiöiden omaisuudeksi. (Pulkkinen, 2019, ss. 7,20)

4.4 Taiteilijan valinta ja tilaamismalli

Taiteilijan valintaan on yleisesti käytössä useampia eri valintatapoja, kuten avoin taidekilpailu, kutsukilpailu, rinnakkainen luonnostilaus useammalta taiteilijalta, portfoliohaku ja suoramarkinta tietyltä taiteilijalta tai taiteilijaryhmältä. Valintaprosessissa voidaan myös yhdistellä useampaa menettelyä. (Turun kaupunki, n.d., s. 33) Näiden lisäksi on mahdollista ostaa valmis teos, sijoittaa teos kaupungin omista kokoelmista tai saada teos taideteoslahjoituksena (Lahden kaupunki, n.d., ss. 18–19). Taidehankkeissa tilaamisvalinta päätetään yleensä hankkeen luonteen, budjetin, laajuuden, aikataulun ja sen mukaan, kuinka laajasti tilaaja haluaa saada erilaisia teosehdotuksia päätöksen teon tueksi (Suomen taiteilijaseura, n.d. s. 6). Uusien taideteosten tilaamisen sijaan voidaan julkiseen tilaan sijoittaa kaupunkien taidekokoelmaan ennestään kuuluvia teoksia (Lahden kaupunki, n.d., s. 19).

Vaativuutena taiteilijalle voidaan pitää ammattilaisuutta. Ammattilaisuuden osoituksena yleensä pidetään alan koulutusta, kokemusta aiemmista julkisen taiteen hankkeista ja/tai taidenäyttelyihin osallistumista gallerioissa ja museoissa. Taiteilija ja teos voidaan valita hankkeeseen taidekilpailun kautta tai suoramarkintana. (Pulkkinen, 2019, s. 40) Taidekilpailut voivat olla avoimia kilpailuja tai kutsukilpailuja. Suoramarkintana tilaus voi olla portfoliohauulla, taiteilijapanokista, paikallinen tai esimerkiksi jo aikaisemmin kaupungissa ollut taiteilija, jonka kanssa yhteistyö on ollut onnistunutta. (Lehtinen, 2019) Keravalta löytyy paljon mm. Antti Maasalon teoksia, jotka ilmentävät oman aikansa keravaltaista julkista taidetta. (Kosonen, 2021, s. 9) Eri kaupungeilla on erilaisia vaatimuksia ammattitaiteilijoille. Esimerkiksi Turussa on määritelty, että julkiseen tilaan sijoitettavan taiteen tulee ensisijaisesti olla ammattimaisesti tuotettua. Ammattitaiteilijan vaatimuksena on vähintään kahden vuoden taidealan suoritettua opintoa tai vähintään kaksi vuotta kokemusta ammattimaisesta työskentelystä, josta on syntynyt dokumentoitua taiteellista tuotantoa. (Turun kaupunki, n.d., s. 35) Suomen Taiteilijaseura on luonut kilpailusäännöt ja ohjeistukset, jotka palvelevat niin taiteilijoita, kuin julkisen taiteen tilaajille tilaustavasta riippumatta. Kilpailusääntöjen ja ohjeistuksien noudattaminen on osoitus taidehankkeen ammattimaisuudesta, korkeasta taiteellisesta laadusta ja taiteilijoiden tasapuolisesta kohtelusta tilausprosessissa. (Suomen taiteilijaseura, n.d., ss. 2,5)

Jotkin kaupungit ovat linjanneet taideohjelmissaan tai taidekilpailuissa, että osallistumisoikeus on vain paikkakunnalla tai lähiseudulla asuvilla taiteilijoilla. Paikallisilla taiteilijoilla on ainutlaatuisia paikallistuntemusta. (Mikkelin kaupunki, 2018, s. 23) Lahdessa taiteilijoiden valinnassa huomioidaan paikalliset taiteilijat hankkeen luonteen salliessa sen

(Lahden kaupunki, n.d., s. 18). Kaupungin suhtautuessa neutraalisti taiteilijan asuinkuntaan pystytään varmistamaan julkisen taiteen monipuolisuus ja parhaan tekijän löytyminen sopivaan kohteeseen (Mikkelin kaupunki, 2018, s. 23).

4.4.1 Taidekilpailut

Kun pyydetään kahdelta tai useammalta taitelijalta samanaikaisesti ehdotusta samasta kuvataiteellisesta suunnittelukohteesta, niin kyseessä on taidekilpailu. Taidekilpailujen kautta on mahdollista saada uusia ja yllättäviäkin ehdotuksia tulevalle taideteokselle. Taidekilpailu voi olla avoin kilpailu tai kutsukilpailu, joka on suunnattu tietyille taiteilijoille. (Pulkinen, 2019, s. 40) Yleisesti avoimissa taidekilpailuissa ja kutsukilpailuissa noudatetaan Suomen taiteilijaseura ry:n laatimia kilpailuohjeistuksia.

Avoimessa taidekilpailussa eri taiteilijoilta pyydetään samanaikaisesti ehdotus samasta kohteesta, eikä osallistujamäärää ole rajoitettu. Avoimella kilpailulla saadaan laajasti erilaisia näkemyksiä siitä, millaista tietyn kohteen taide voisi olla. Taiteilijoille maksetaan hankekohtaisesti mahdolliset luonnospalkkiot. Avoimen taidekilpailun pohjalle luodaan kilpailuohjelma. Kilpailuohjelma tulee laatia huolellisesti ja siinä tulee olla rajattuna alueellisesti kilpailun alue sekä määritelty kenelle kilpailu on tarkoitettu. On kuitenkin suotavaa, että kilpailu on avoinna valtakunnallisesti kaikille ammattitaiteilijoille. Avoin kutsukilpailu on kustannuksiltaan ja työmäärältään vaativa ja se vie aikaa, eikä näin ollen sovellu nopeasti tehtäviin hankkeisiin. Kilpailu järjestetään anonyymisti, eli vasta valinnan jälkeen voittajaehdokkaiden ja kunniamaininnan saaneiden nimet tulevat julki. Palkintolautakunta valitaan avoimessa kilpailussa erikseen ja se valitsee kilpailun voittajat. Palkintolautakunta antaa ehdotuksen, mutta teoksen lopullisen tekijän valitsee tilaaja. Ennen lopullisen teoksen tilaamista tilaaja voi pyytää tarkennetun luonnoksen teoksesta. (Lahden kaupunki, n.d., s. 18)

Kutsukilpailussa kaupungin määräämä taidevalintalautakunta tai vastaava ryhmä valmistelevat kilpailuohjelman, budjetin ja aikataulun. Sen lisäksi ryhmä valitsee kutsuttavat taiteilijat. Kutsukilpailu on edullisempi ja nopeampi, kuin avoin kilpailu. Kutsukilpailun etuna on mahdollisuus esitellä taidehanketta sekä teoksen sijoituspaikkaa kutsutuille taiteilijoille, sekä kutsukilpailussa voidaan hyödyntää taiteilijoiden paikallisuutta. Taidevalintalautakunta tai -ryhmä päättävät kutsukilpailun voittajat. Teoksen lopullisen tekijät päättää tilaaja, mutta yleensä se tapahtuu taidevalintalautakunnan tai -ryhmän ehtouksen mukaisesti. (Lahden kaupunki, n.d. ss. 18–19)

Kilpailu voidaan järjestää myös kaksivaiheisena, avoimen kilpailun ja kutsukilpailun yhdistelmänä. Kilpailun yhdistelmää käytetään, jos haetaan mahdollisimman idearikasta ehdotusta. Tämä on taidekilpailuista kallein ja aikaa vievin vaihtoehto. Kaksivaiheinen kilpailu voidaan järjestää esimerkiksi niin, että ensin järjestetään avoin ideakilpailu, jonka jälkeen kutsutaan tietyt osallistujat varsinaiseen kutsukilpailuun. (Suomen taiteilijaseura, n.d., s. 8)

4.4.2 Rinnakkainen luonnostilaus

Rinnakkaisessa luonnostilauksessa tilataan useammalta taiteilijalta samaan kohteeseen teosluonnos. Yleensä tilaus tehdään 3–5 taiteilijalta. Rinnakkainen luonnostilaus on hyvä vaihtoehto etenkin haastavissa kohteissa, sekä sitä pystytään käyttämään luonnosten vertailuun. Tilaustapa mahdollistaa tilaajan ja taiteilijoiden yhdessä käytävän vuoropuhelun luonnosvaiheessa. Taidevalintatyöryhmä valitsee ja kutsuu rinnakkaisten luonnosten tekijät. Teoksen tilauspäätöksen tekee tilaaja, yleensä yhdessä taidevalintatyöryhmän kanssa. (Lahden kaupunki, n.d., s. 19)

4.4.3 Portfoliohaku

Portfoliohaku on tilaajalle kustannustehokas ja nopealla aikataululla toteutettavissa oleva menetelmä hankkia taiteilija. Portfoliohakua käytetään ammattitaiteilijoille. Työryhmän tulee varautua siihen, että portfolioita tulee suuri määrä, jotka tulee käydä läpi. Ammattitaiteilija laatii portfolion, johon kuvaillaan sanallisesti ehdotus. Portfolioon ei saa liittää kuvallisia luonnosehdotuksia. Portfolion laatiminen ei vaadi taiteilijalta niin paljoa työstämistä, kuin kilpailuehdotukset tai luonnokset. Taidevalintatyöryhmä valitsee 3–5 taiteilijaa haastatteluun, jonka avulla luonnoksen ja mahdollisen teoksen tekijä valitaan. (Lahden kaupunki, n.d., s. 19) Portfoliohakua seuraa yleensä suora tilaus, tilaus, kutsukilpailu tai rinnakkainen luonnostilaus. Lopullisen teoksen tekijän valitsee tilaaja (Suomen taiteilijaseura, n.d., s. 6).

4.4.4 Suora tilaus

Taiteilijalta voidaan tehdä suora tilaus. Suorahankinta on usein edullinen ja aikataulullisesti nopea taidehankinnan muoto. Tilaajalta suora tilaus edellyttää selkeää sijoituspaikkaa ja tietoa taiteilijan tyylistä. Suora tilauksessa taidevalintaryhmä valitsee ja kutsuu tekijän. Tilaaja päättää teoksen tilauksesta. Suorassa tilauksessa on tilaajalla mahdollisuus pyytää ennen lopullisen tilauksen päätöstä taiteilijalta luonnosta teoksesta. Tällöin sopimus tehdään sekä

luonnoksesta, että valmiista teoksesta. (Lahden kaupunki, n.d., s. 19) Suoraa tilausta tehdessä tulee huomioida, että luonnosten pyytäminen useammalta kuin yhdeltä taiteilijalta on poissuljettu (Suomen taiteilijaseura, n.d., s. 10).

4.4.5 Valmiin teoksen osto

Valmista teosta hankittaessa tulee taidevalintaryhmällä olla selkeä ajatus teoksen sijoittumisesta tilaan, sekä teoksen tyylistä. Yleensä valmis teos ostetaan tiettyyn sijoituspaikkaan. Hankinnan voi tehdä suoraa taiteilijalta tai esimerkiksi gallerioista ja taidelainaamoista. Hankinnasta päättää tilaaja. (Lahden kaupunki, n.d., s. 19)

4.4.6 Taideteoslahjoitukset

Kansalaiset ja erilaiset yhteisöt voivat tehdä aloitteita ja kerätä varoja haluamansa teoksen tai muistomerkin toteuttamiseksi julkiseen tilaan. Tällaiset hankkeet tarvitsevat usein toteutuakseen toimenpiteitä myös kaupungilta, kuten kuljetusapu, ripustus ja valaistus, sekä mahdollinen rahoitus. Myös nämä toimenpiteet tuottavat kustannuksia. (Lahden kaupunki, n.d., s. 19) Jokainen kaupunki käy itse läpi, kuinka julkiseen tilaan sijoitettavien taideteoslahjoitusten kanssa toimitaan. Samalla käydään läpi, liitetäänkö teoslahjoitukset taidekokoelmiin. Teoslahjoituksien suhteen tulee käydä läpi, sopiiko teos kaupungin julkisen taiteen kokonaisuuteen, ehdotuksen taiteellinen laatu, vaikutukset teoksen sijoituspaikkaan ja sen ympäristöön sekä teoksen aiheuttamat muut kustannukset, huomioiden perustuksen ja ylläpito. Teoslahjoituksilta vaaditaan yleensä ehdot, jotka sisältävät esimerkiksi teoksen sijoittamisen ja ylläpidon. (Porin kaupunki, 2024, s. 12)

4.5 Kestävyys julkisen taiteen hankinnoissa

Kestävyys jaetaan taloudelliseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja ekologiseen kestävyteen. Ekologista kestävyttä julkisessa taiteessa tarkastellaan teoksen koko elinkaaren ajalta. Elinkaari alkaa taideteoksen materiaalien tuotannosta, kuljetuksista, teoksen valmistumisesta ja asennuksesta, ylläpitoon ja päättyy taideteoksen loppusijoitukseen. Ekologisen kestävyden kriteerit ja arviointimenetelmät tulee taidehankkeessa mainita jo toimeksiannossa. Toimeksiannossa tulee lisäksi määritellä ekologisen kestävyden painoarvo, taideteoksen elinkaari ja vaatimukset osien tekniselle käyttöiälle sekä kirjata perustelut taideteoksen ympäristövaikutuksista, jos ne vaikuttavat taidehankintaa. Taideteoksen perustusten rakentamisessa ekologisuus huomioidaan valitsemalla

mahdollisimman vähäpäästöiset materiaalit turvallisuusnäkökohdat huomioiden. Taiteilijan tulee kirjata huoltokirjaan ekologisen kestävyuden näkökulmat, kuten materiaalien ominaisuudet, korvattavuus, kierrätettävyys, teoksen elinkaari ja ekologisen kestävyuden kriteerien toteutuminen. (Turun kaupunki, 2025, ss. 4,6,12–13)

Kouvolan kaupungin julkisen taiteen hankinnoissa ympäristönäkökulma otetaan mahdollisimman laajasti huomioon siten, että taide on ekologisesti kestävä, sen valmistamisessa tai elinkaariajattelussa on hyödynnetty kierrätystä ja teoksen ja sen asennuksen sekä ylläpidon hiilijalanjälki on mahdollisimman pieni. Kiertotalouden, kierrätyksen ja luonnonmonimuotoisuuden merkitys on noussut uutena luontoarvoihin panostavassa ympäristötaiteessa. (Kouvolan kaupunki, n.d., ss. 7,16) Turun kaupungilla on tavoitteena ekologisesti kestävä taide. Turun kaupungin tavoitteena on kaupunkistrategian mukaan olla hiilineutraali vuoteen 2029 mennessä. Tavoite huomioidaan myös Turun kaupungin julkisen taiteen ohjelmassa ja siihen liittyvien kehitystoimenpiteiden yhteydessä. Julkisen taiteen ohjelmassa kiinnitetään huomiota hankinnoissa taiteellisen laadun perinteisempien kriteerien lisäksi ekologisesti kestävään taiteeseen. Konkreettisina toimina nämä ovat esimerkiksi teosten suunnitteluun ja tuotantoon liittyvän matkustuksen ja kuljetusten vähentäminen, huomion kiinnittäminen ekologisesti tuotettujen ja kierrätysmateriaalien hyödyntämiseen sekä vastuullisesti tuotettujen palveluiden suosimiseen. Julkisen taiteen hankintaan liittyvissä sopimuksissa tulee olla mainittuna edellytykset, joilla pyritään varmistamaan ekologisesti kestävä julkisen taiteen hankkiminen. Turun kaupungin kilpailuohjelmissa ja luonnostilausten kirjallisissa ohjeistuksissa edellytetään taiteilijoilta sitoutumista YK:n kestävä kehityksen tavoitteisiin. Tavoitteiden huomioiminen käytännössä ja siihen liittyvät tietoiset valinnat sovitaan taiteilijoiden kanssa sopimusten laadintavaiheessa. (Turun kaupunki, n.d. s. 14).

Elävöittäminen ja turvallisemmaksi tekeminen edistävät ekologisesti kestävä kehitystä. Yksi kestävä kehityksen näkökulmana on kävelyyn ja pyöräilyyn tarkoitettujen reittien elävöittäminen julkisen taiteen avulla. Taiteen tuominen alikulkutunneleihin ja turvattomaksi koettuihin paikkoihin, esimerkiksi erilaisten valaisukohteiden ja valotaiteen avulla voidaan lisätä kyseisten tilojen aktiivista ja vapaata käyttöä lisäten samalla niiden turvallisuutta. (Turun kaupunki, n.d., ss. 14,18)

Julkisen taiteen avulla lisätään kaupungin sekä veto- että pitovoimaa ja parannetaan yksittäisten rakennusten, julkisen tilan ja kokonaisten alueiden identiteettiä ja arvoa. Julkinen taide tekee näkyväksi sen, että kaupunki arvostaa asukkaitaan ja siellä työskenteleviä ja vierailuvia. Julkista taidetta toteuttamalla saadaan luotua tasa-arvoisesti yhtenäistä

ympäristöä, parannettua kulttuurin ja taiteen saavutettavuutta, edistettyä matkailua, parannettua kaupunkilaisten hyvinvointia sekä taiteilijoiden työtilaisuuksia. Vahva kulttuuri on osa kunnan elin- ja lumovoimaa. (Riihimäen kaupunki, 2021, s. 5) Julkinen taide nostaa asuinalueen arvostusta ja kiinteistöjen arvoa, tuoden taloudellisia hyötyjä rakennuttajille. Kaupungille taidehankinnat ehkäisevät ilkeävaltaa ja siitä seurauksena vähentävät kunnossapitokustannuksia. (Espoon kaupunki, 2019, s. 5)

Kaikkien saavutettavissa oleva julkinen taide on sijoitus hyvinvointiin. Taide, kulttuuri ja niihin liittyvät menetelmät edistävät tutkitusti ihmisten hyvinvointia ja terveyttä ja niiden vaikutukset ovat merkittäviä. Terveyden kannalta taiteen kokemisen kannalta olennaisia ovat aistien aktivointi, mielikuvituksen käyttö, tunteiden herättäminen, sosiaalinen vuorovaikutus ja fyysinen toiminta. (Turun kaupunki, n.d., s. 11)

Useamman eri kaupungin taideohjelmissa on apuna käytetty Cultural planning-menetelmää. Cultural planning-menetelmässä huomioidaan asukkaiden kokemuksia, lisätään yhteistyötä ja vuorovaikutusta asukkaiden kanssa kehittämällä helppoja ja luontevia osallistamismenetelmiä. Keskeisinä periaatteina menetelmässä on paikallislähtöisyys, huomioiden alueen identiteettiä ja historiaa, osallistaminen, monialaisuus ja kestävyys. Osallistamisessa kerätään esimerkiksi tietoa ja kokemuksia alueen kehittämiseksi, jolloin taide yhdistyy muihin kehityshankkeisiin, kuten kaupunkisuunnitteluun. Menetelmässä taide ja kulttuuri tukevat alueen kehittämistä ja samalla lisäävät alueen vetovoimaisuutta yhdessä asukkaiden ja muiden toimijoiden kanssa. (Ympäristötaiteen säätiö & Sipoon kunta, 2015, s. 10) Cultural planning-menetelmän tavoitteena on, että kaupunki nähdään kulttuurisena kokonaisuutena ja kaupunki- ja taidesuunnittelussa asukkaiden kuunteleminen sekä alueiden arvojen tunnistaminen on yhtenä osana. Lopputuloksena taide ilmentää ja tukee laadukasta ympäristöä. (Mikkelin kaupunki, 2018, s. 15)

Mikkelin kaupunki on omassa taideohjelmassaan määritellyt, että kaupunki halutaan nähdä kulttuurisena kokonaisuutena ja asukkaiden kokemusten kuunteleminen sekä alueiden arvojen tunnistaminen on kiinteä osa kaupunki- ja taidesuunnittelua. Kaupunkilaisista lähtevä suunnittelu on arvokasta ja lopputuloksena on laadukas ympäristö, jossa julkinen taide ilmentää ja tukee kaupungin arvoja ja vahvuuksia. Kaupungin tiedotuksessa pyritään siihen, että kaupunkilaisille muodostuisi kattava kuva, kuinka julkinen taide toteutuu ja miten kaupunkilaiset voivat olla mukana julkisen tilan kehittämisessä taiteen keinoin. (Mikkelin kaupunki, 2018, ss. 15, 53)

Taiteen hankintaperusteissa on huomioitava taiteen laadullinen arvioiminen, ja Turun kaupunki on määritellyt viisi arvomäärytyksiin pohjautuvaa hankintaperustetta. Arvomääräyksissä on huomioitu niin taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen, kuin ekologinen kestäväkehitys. Arvomääritykset ovat taiteen luovuus ja esteettinen laatu, ammatillinen osaaminen ja tuotannon tekninen laatu, taideteoksen ja sen ympäristön yhteensovittaminen, taidetuotanto kestävän kehityksen näkökulmasta ja viimeisenä osallisuus ja tapahtumallisuus taidehankkeissa. (Turun kaupunki, n.d., s. 34)

4.6 Osallistaminen

Osallistaminen kuuluu Kuntalain (22 §) mukaan kunnan velvollisuuksiin. Kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on oikeus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Osallistumista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti: 1. Järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä kuntalaisraateja; 2. Selvittämällä asukkaiden ja kunnassa säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteitä ennen päätöksentekoa; 3. Valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin; 4. Järjestämällä mahdollisuuksia osallistua kunnan talouden suunnitteluun; 5. Suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa; 6. Tukemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua. (Laki kuntalain muuttamisesta 175/2019, 22 §)

Tulevaisuuden moniarvoisessa ja monikulttuurisessa kaupungissa julkisen tilan tulee tarjota mielenkiintoisia ja yhteisiä arvoja heijastavia paikkoja, joissa ihmiset voivat kohdata ja viettää aikaa yhdessä. Taide on keskeinen keino rakentaa alueidentiteettiä ja tuoda merkityksellistä sisältöä julkiseen tilaan. Osallistavat toteutustavat, joissa kaupunkilaiset ovat aktiivisesti mukana taiteen valinnassa, toteutuksessa ja kokemisessa, laajentavat taiteen käyttömahdollisuuksia yhteisöllisen julkisen tilan luomisessa. (Espoon kaupunki, 2019, s. 5)

Julkisen taiteen hankkeissa kuntalaiset voivat osallistua suunnittelu- ja toteutusvaiheisiin. Suunnittelussa voidaan järjestää kyselyjä ja työpajoja, joissa asukkaat voivat vaikuttaa taidehankkeen tarpeisiin ja sijoituspaikkoihin. Toteutusvaiheessa taiteilija voi työskennellä yhdessä asukkaiden kanssa. On tärkeää huomioida eri asukasryhmät, kuten lapset, ikäihmiset ja maahanmuuttajat. (Kouvolan kaupunki, n.d., s. 16) Osallistavien hankkeiden tulee täyttää taiteellisen laadun vaatimukset. Tavoitteena on asukkaiden aito osallistuminen, esimerkiksi tuottamalla osia teokseen tai osallistumalla päätöksentekoon. Osallistaviin teoksiin liittyy usein tapahtumia, kuten työpajoja tai esityksiä julkisessa tilassa. Tällaiset

hankkeet tuovat elävyyttä ja yllätyksellisyyttä kaupunkiympäristöön ja vahvistavat yhteisöllisyyttä. (Turun kaupunki, n.d., s. 36)

Turku on julkisen taiteen ohjelmassaan esittänyt esimerkin kolmen eri tason julkiseen taiteeseen liittyvästä osallistamisesta. Osallistaminen on jaettu kevyeen, keskivahvaan ja vahvaan osallistamiseen. Kevyt osallistaminen pitää sisällään yleisölle suunnatut äänestykset teosehdotuksista, avoimen ja aktiivisen viestinnän olemassa olevasta julkisesta taiteesta, sekä julkisesta taiteesta ja ajankohtaisista hankkeista koottu tieto yhteen selkeään paikkaan, helposti yleisön saatavaksi. Keskivahva osallistaminen pitää sisällään asukkaiden mukaan ottamisen suunnittelemaan teoksen osia ja lopullista muotoa taiteilijan ohjauksessa, julkisen taiteen asukasraati-toiminta, jossa raadin jäsenet pääsevät valmistelemaan taidehankkeita ja vaikuttamaan suunnitelmien sisältöön, sekä prosenttitaidehankkeet, joissa asukkaat ovat mukana hankkeiden ohjausryhmissä. Vahva osallistaminen pitää sisällään vapaan ilmoittautumisen kautta koottu ryhmä saa reunaehtojen ja resurssien puitteissa ideoida itsenäisesti teoksen käytännön toteutuksen ja resurssien jakamisen. Lisäksi vahvassa osaamisessa taiteilija luo toiminnan puitteet ja toimii osallistavan ryhmän ohjaajana ja ainoastaan tarvittaessa osallistuu teoksen suunnitteluun. Tästä esimerkkinä on asukasbudjetin kautta toteutettavat hankkeet, joissa ehdotuksen jättäjät toteuttavat hankkeet itsenäisesti alusta loppuun. Turun kaupungin myöntämät toiminta- ja tapahtuma-avustukset tukevat osaltaan vahvan osallistamisen tasoa. (Turun kaupunki, n.d., s. 13)

Osallistaminen, viestintä ja kuntalaisten tiedottaminen kuuluvat kaikki osinaan yhteen. Monet kaupungit ovat panostaneet viestintään osana osallistamista. Esimerkiksi Mikkelillä osallistamismallien käyttöä ja tiedotus julkisesta taiteesta on keskitetty yhdelle sivustolle kaupungin nettisivuilla. Tiedotuksella pyritään antamaan kuntalaisille kattava kuva siitä, kuinka kaupungin julkinen taide toteutuu ja kuinka kuntalaiset voivat osallistua julkisen tilan kehittämiseen taiteen keinoin. (Mikkelin kaupunki, 2018, ss. 15, 53)

Mikkelin kaupunki on taideohjelmassaan tehnyt listan siitä, kuinka kaupunkilaisia osallistetaan ennen taideteosten toteutusta. Kaikista taidehankkeista tiedotetaan kattavasti kaupungin tiedotuskanavissa. Alueellista taideohjelmaa laadittaessa kuullaan kaupunkilaisia ja kartoitetaan asukkaiden ympäristössään kokemia arvoja, merkityksiä ja tarpeita. Kerätyn tiedon perusteella suunnitellaan alueen taideteoksille sopivia sijaintipaikkoja ja tapauskohtaisesti teostyyppisiä ja/tai aiheita. Osallistamismenetelmissä painotetaan sähköisiä kanavia, mutta olemassa olevilla asuinalueilla käytetään palautteiden keräykseen mahdollisuuksien mukaan myös muita työkaluja, esimerkiksi koteihin jaettavia postikortteja. Työpajoja ja muita asukkaiden läsnäoloon perustuvia osallistamismenetelmiä käytetään

painottaen tilanteita, joissa taideteosten hankinta on ajankohtaista lähivuosina ja asukkaiden on mahdollista seurata prosessin kulkua alusta loppuun. Taidekilpailuissa mahdollistetaan kaupunkilaisten osallistumista teosvalintaan äänestämällä, taidetyöryhmän alustavien valintojen pohjalta. (Mikkelin kaupunki, 2018, s. 49)

5 Taideohjelmien vertailu

Useammalle eri kaupungille on julkaistu eri nimillä olevia julkisen taiteen ohjelmia, kuten taideohjelmia, julkisen taiteen periaatteita ja julkisen taiteen periaateohjelmia. Viime vuosina näitä ovat julkaisseet muun muassa Espoo, Jämsä, Kouvola, Lahti, Mikkelin, Pori, Riihimäki, Tampere ja Turku.

Opinnäytetyöhön otettiin vertailuun viiden eri kotimaisen kaupungin taideohjelmat tai vastaavat julkisen taiteen periaateohjelmat. Kaupungit valikoitiin mukaan ohjelmiansa kattavuuden ja erilaisuuksien mukaan. Valituilla kaupungeilla oli kattavat julkisen taiteen ohjelmat ja näistä sai todella hyvät lähtökohdat Keravan taideohjelman suunnitteluun. Vertailuun otettiin Espoon, Lahden, Mikkelin, Riihimäen ja Turun taideohjelmat tai vastaavat julkisen taiteen periaatteen ohjelmat. Vertailtavien kaupunkien lisäksi on perehdytty useampaan muun koko kaupungin tekemään taideohjelmaan, kuten Kouvolan, Porin ja Tampereen taideohjelmiin.

Vertailukohteista Espoon julkisen taiteen periaatteet on valmistunut 2019, Lahden julkisen taiteen periaateohjelma 2024, Mikkelin taideohjelma 2018, Riihimäen kaupungin julkisen taiteen periaatteet 2021 ja Turun julkisen taiteen ohjelma 2022.

Kaupunkien taideohjelmien vertailu on tehty taulukkoon, joka on opinnäytetyö liite 1. Kaupunkien taideohjelmien vertailussa vertailtiin, kuinka taideohjelmissa on mainittuna taidetyöryhmä, rahoitusmallit, olemassa oleva taide, taidehankinta, hankintaprosessi, taiteen sijoittaminen, taiteilijan valinta, taidekilpailut, alueelliset taideohjelmat, osallistaminen, kestävä kehitys, teoskyltti, kunnossapito, huolto ja teosten poisto.

Vertailun perusteella kerättiin hyvät ja kehitettävät kohdat, joita vertailtiin ja käytettiin pohjana Keravan taideohjelman työstössä. Suomalaisten taideohjelmien lisäksi taustatyönä perehdyttiin ulkomaalaisiin vastaaviin taideohjelmiin. Tarkempaan tutkimukseen otettiin Ruotsin ja Tukholman, sekä Norjan ja Bergenin vastaavat julkisen taiteen ohjelmat.

5.1 Espoon julkisen taiteen periaatteet

Espoon julkisen taiteen periaatteet pyrkivät luomaan merkityksellistä ja kutsuvaa julkista tilaa taiteen avulla. Periaatteet perustuvat kansallisiin suosituksiin ja toimintamalleihin, ja niiden tavoitteena on vahvistaa paikallista identiteettiä ja lisätä viihtyisyyttä sekä asukkaille että matkailijoille.

Kokonaisuutena Espoon julkisen taiteen periaatteet ovat vertailukohteista suppein. Ohjelmassa on muista poiketen käytetty esimerkkikohteita, joiden kautta on tutkittu julkisen taiteen mahdollisuuksia kahdella keskenään erilaisella asuinalueella. Esitellyt kohteet ovat alustavia tarkasteluja taiteen mahdollisuuksista esimerkkikohteissa. Nämä toimivat pohjana alueelliselle taideohjelmalle, joka kuitenkin tulee olemaan yksityiskohtaisempi.

5.2 Lahden julkisen taiteen periaateohjelma

Lahden julkisen taiteen periaateohjelma pyrkii tekemään Lahdesta elävän, kokeilevan ja julkisen taiteen edelläkävijän, joka kattaa koko kaupungin. Ohjelma määrittelee kaupungin julkisen taiteen hankinnan menettelytavat, toimijat ja toimintaympäristöt, ja sen tavoitteena on selkiyttää julkisen taiteen parissa tehtävää työtä sekä varmistaa resurssiviisas, kestävä ja suunnitelmallinen taidetyö.

Lahden julkisen taiteen periaateohjelma on vertailtavista ohjelmista tuorein, mikä näkyy ohjelman kattavuudessa. Ohjelmassa on huomioitu lähes kaikki vertailtavat kohteet. Lisäksi ohjelmaan on otettu mukaan kattavasti juuri Lahteen kohdistuvaa tietoa.

5.3 Mikkelin kaupungin taideohjelma

Mikkelin taideohjelman tavoitteena on edistää elävämpää ja houkuttelevampaa julkisen tilan kehittämistä monipuolisen julkisen taiteen avulla. Ohjelma selkeyttää julkiseen taiteeseen liittyviä lupa- ja toteutusprosesseja, ja sen päämääränä on tehdä Mikkelistä kaupunki, joka on suotuisa ympäristö julkiselle taiteelle.

Mikkelin kaupungin taideohjelma on sisällöltään laaja ja siinä on paljon yleistä tietoa julkisesta taiteesta. Tämän takia taideohjelma on laajuudellisesti pitkä. Mikkelin kaupungin omat linjaukset ja periaatteet jäävät vähemmälle huomiolle ja osittain hukkuvat yleisen tiedon joukkoon. Taideohjelmasta löytyy paljon erilaisia ohjeita tai oppaita sekä taiteilijoiden että

hallinnon asiantuntijoiden käyttöön julkisen taiteen prosesseissa. Taideohjelma ei pidä sisällään varsinaista julkisen taiteen hankintaprosessia. Ohjelman lopussa on erittäin hyvä ja kattava sanasto, joka avaa ohjelman sisältöä etenkin kuntalaisille.

5.4 Riihimäen kaupungin julkisen taiteen periaatteet

Riihimäen julkisen taiteen periaatteet ohjaavat julkisen taiteen toteutusta kaupungin strategian mukaisesti. Periaatteissa kuvataan ja määritellään kaupungin julkisen taiteen hankinnan menettelytavat, toimijat ja toimintaympäristöt. Tavoitteena on yhdistää taiteen toteutus osaksi Riihimäen ympäristö- ja kaupunkisuunnittelua sekä talon- ja julkisen tilan rakentamista. Riihimäen julkisen taiteen periaatteet tarjoavat selkeät suuntaviivat taiteen integroimiseksi kaupunkisuunnitteluun, tavoitteena luoda viihtyisämpi ja turvallisempi ympäristö kaikille.

Riihimäen kaupungin julkisen taiteen periaatteet ovat todella kattavat. Pääpaino periaatteissa on toimia ohjaavana tekijänä kaupungin sisäisessä työssä. Ohjelmassa on esitelty esimerkkikohteita muiden kaupunkien taideohjelmista tai alueellisista taideohjelmista.

5.5 Turun julkisen taiteen ohjelma

Turun julkisen taiteen ohjelma pyrkii edistämään kaupungin julkisen taiteen kehittämistä ja integroimista osaksi kaupunkisuunnittelua ja -rakentamista. Ohjelma selkiyttää julkisten taidehankkeiden organisointia ja päätöksentekoa ja siinä painotetaan hankevaiheiden ennakoimista, yhteisvalmistelua sekä vuorovaikutteisen viestinnän tärkeyttä.

Julkisen taiteen ohjelmassa on kerrottu kattavasti Turun julkisesta taiteesta sekä kaupungille merkittävistä periaatteista ja tavoitteista. Lisäksi on esitelty pilottikohteena kaupunkikehityshanke, jossa julkinen taide sisällytetään kiinteäksi ja näkyväksi osaksi alueen suunnittelua ja rakentamista.

5.6 Yhteenveto vertailusta

Kaikilla kaupungeilla on omat julkisen taiteen työryhmänsä ja rahoitusmallinsa, mutta periaatteet ja käytännöt vaihtelevat. Yhteistä on julkisen taiteen merkitys kaupunkikuvan ja kulttuurin kehittämisessä. Jokaisella kaupungilla on oma julkisen taiteen työryhmänsä, joka koostuu eri toimijoista. Julkisen taiteen työryhmä on määräytynyt kaupungin

henkilöstörakenteen mukaisesti ja katsottu jokaisella kaupungilla tapauskohtaisesti. Rahoitusmallit vaihtelevat kaupungeittain, mutta lähes kaikilla kaupungeilla on käytössä yleisimmät rahoitusmallit. Taidehankinta ja taiteilijan valinta vaihtelevat kaupungeittain. Osalla kaupungeista vaaditaan taiteilijalta ammattilaisuutta, kun osassa kaupungeista pidetään taiteilijan valinnassa tärkeämpänä kriteerinä esimerkiksi julkisen taiteen näyttöä. Yhteistä kaikilla kaupungeilla on se, että taiteilijan valinnassa hakumenettely päätetään hankkeen luonteen ja laajuuden perusteella tapauskohtaisesti.

Julkisen taiteen periaatteet ovat samankaltaisia kaikissa kaupungeissa, mutta painotukset vaihtelevat. Mikkelissä korostetaan kulttuurista kokonaisuutta ja asukkaiden kokemusten kuuntelemista. Lahdessa painotetaan laatua, toimintatapoja, toimijoita, ylläpitoa ja huoltoa, osallisuutta, viestintää ja yhteistyötä. Riihimäellä julkisen taiteen periaatteet ohjaavat kaupungin strategian mukaisesti rohkeita taideteoksia reilulla menettelytavalla. Espoossa korostetaan koko kaupungin kattavia julkisen taiteen toimintaperiaatteita, laatua, kustannustehokkuutta, osallisuutta ja kokonaiskuvaa. Turussa julkinen taide ilmentää ja tukee kaupungin arvoja ja vahvuuksia, ja pysyvä julkinen taideteos rakentuu pysyväksi osaksi ympäristöään.

Kehitettävää löytyy erityisesti kestävä kehityksen periaatteiden integroimisessa julkisen taiteen hankintoihin ja toteutukseen. Lahti ja Turku ovat maininneet erikseen kestävä kehityksen periaatteita. Muiden kaupunkien olisi hyödyllistä ottaa mallia Lahden ekologisesti kestävästä taidehankinnoista. Lisäksi kaupunkien välinen yhteistyö ja parhaiden käytäntöjen jakaminen voisi edistää julkisen taiteen kehittämistä ja parantaa sen vaikutusta kaupunkikuvaan ja kulttuuriin.

Uudemmissa taideohjelmissä on kattavammin ja kaupunkikohtaisemmin tietoa. Varhaisemmissa taideohjelmissä on enemmän yleistä tietoa.

5.7 Malleja ulkomailta

Monissa maissa on käytössä samankaltaisia tai vastaavia taideohjelmiä tai julkisen taiteen periaatteita kuin Suomessa. Prosenttiperiaate on yleisesti eri maissa käytetty julkisen taiteen hankinnan menetelmä. Norjassa ja Ruotsissa on valtion omat taideneuvostot tai -virastot, jotka vastaavat koko valtion julkisesta taiteesta. Sen lisäksi kunnilla on käytössä omia taideohjelmiä.

5.7.1 Ruotsi ja Tukholma

Ruotsin valtion taideneuvosto Statens konstråd on keskeinen Ruotsin julkisen taiteen toimija. Ruotsin valtiolla ei ole käytössä prosenttiperiaatetta vaan Statens konstråd määrittelee itse julkisen taiteen valtion taidehankkeissa. Taideneuvostolla on vuosittainen taidebudjetti, joka on esimerkiksi vuonna 2017 ollut 3,3 miljoonaa euroa. Taideneuvoston tehtäviin kuuluu taidehankkeiden kehittäminen osana kaupunkisuunnittelua ja järjestää taidekilpailuja. Statens konstråd toimii valtion taidehankkeissa. (Lehtinen, 2019)

Valtion taideneuvoston lisäksi Ruotsissa on kuntien ja kaupunkien julkisessa taiteessa käytössä omia periaatteita. Yleensä kunnilla on käytössä prosenttiperiaate, mutta periaatteet voivat olla myös esimerkiksi lääni- tai asuinaluekohtaisia, jolloin prosenttiosuus määritellään erikseen. Esimerkiksi Tukholman läänillä prosenttiperiaate on 2 % ja Tukholman kaupungilla 1 %. Taiteilijoiden valinnassa on käytössä tapauskohtaisesti taiteilijapankki, portfoliohaku ja rinnakkainen luonnostehtävämalli. Kuntien taidehankinnoissa noudatetaan hankintalakia. (Lehtinen, 2019)

Stockholm Konst on Tukholman kaupungin virallinen julkisen taiteen yksikkö, jonka tehtävänä on tuoda korkeatasoista taidetta kaupunkilaisten arkeen. Stockholm Konstin tehtävänä on tarjota tukholmalaisille parasta taidetta ja varmistaa että taideteoksia syntyy kaduille, toreille, puistoihin, asuinalueille ja julkisiin rakennuksiin. Stockholm Konstin missiona on rikastuttaa yhteisiä ympäristöjä julkisen taiteen avulla, herättää tunteita ja kannustaa keskusteluun ja pohdintaan. Tavoitteena on mahdollistaa mahdollisimman monelle ihmiselle taide omassa lähiympäristössään. Stockholm Konst toimii kuntien, kaupungin kunnallisten yritysten, hallinnon, rakennuttajien ja yksityisten toimijoiden julkisen taiteen asiantuntijana. Yksikkö vastaa julkisten taideteosten esteettömistä ympäristöistä, kaupungin taidekokoelman sijoittelusta ja hoidosta. Yksikön tehtävänä on vastata prosenttiperiaatteen menetelmästä. Tukholman kaupungin hallinnoimassa uudisrakentamisessa, peruskorjauksissa ja laajennuksissa käytetään yhden prosentin periaatetta. Prosenttiperiaate kattaa koko taideprosessin eli taideteosten tuotantomateriaalit ja taitelijoiden ja taideprojektien vetäjien palkkiot. Stockholm Konst vastaa kaupungin noin 430 julkisen taiteen taideteoksen hoidosta ja ylläpidosta. Lisäksi Stockholm Konst vastaa Tukholman kaupungin taidekokoelmasta. Se on yksi Ruotsin suurimmista julkisessa omistuksessa olevista taidekokoelmista ja omaa poikkeuksellisen taidehistoriallisen arvon. Tukholman kulttuurihallinto päättää taidehankintojen vuosittaisesta budjetista ja väliaikaisen taiteen rahoituksesta. (Stockholm Konst, n.d.)

5.7.2 Norja ja Bergen

KORO – Kunst i Offentlige Rom on Norjan valtion virallinen julkisen taiteen virasto. KORO vastaa julkisen taiteen tilaamisesta, kuratoinnista, tuottamisesta ja aktivoimisesta julkisessa tilassa ja hallinnoinnista valtion rakennushankkeissa, taideohjelmien kehittämisestä eri puolilla Norjaa ja kansainvälisestä yhteistyöstä ja kokeellisista projekteista. KORO hallinnoi laajaa noin 8000 taideteoksen kokoelmaa eri puolilla Norjaa ja ulkomailla. Lisäksi se on kansallinen julkisen taiteen tutkimuksen ja tiedon kehittämiskeskus. KORO tuottaa, kuratoi ja rahoittaa taidetta julkiseen tilaan kaikkialla Norjassa ja suurlähetystöissä ulkomailla. KORO toimii kulttuuriministeriön alaisuudessa ja sen tavoitteena on varmistaa, että mahdollisimman moni ihminen kohtaa monipuolisen valikoiman korkealaatuisia taideteoksia julkisissa rakennuksissa ja muissa julkisissa tiloissa. KOROn tarkoituksena on edistää nykytaiteen kehitystä, tarjota taiteilijoille töitä ja harjoittaa ammatillista toimintaa Norjan kulttuuripolitiikassa markkinaehtoisten periaatteiden mukaisesti ja samalla varmistaa, että taiteellisen ilmaisun vapaus säilyy julkisella sektorilla. KORO hankkii taidetta sekä rahoittaa hakemusten perusteella suurta määrää julkisia taideprojekteja ympäri Norjaa. (KORO – Public Art Norway, n.d.).

Bergenille on luotu oma taidesuunnitelmansa, Bergen kommunes kunstplan 2017–2028. Taidesuunnitelma on Suomen taideohjelmista poiketen määritelty tietylle aikakaudelle, jonka jälkeen suunnitelma päivitetään. Bergenin kaupungin taidesuunnitelman strategiana on vahvistaa taiteen asemaa osana yhteiskuntaa ja kaupunkikehitystä. Tavoitteena on, että taiteen asiantuntemusta hyödynnetään laajasti eri hallinnonaloilla, jolloin taide ei ole vain kulttuuritoimijoiden vastuulla, vaan osa kaupungin kokonaisvaltaista kehittämistä. Kaupunki pyrkii rakentamaan toimivan ja monimuotoisen tukijärjestelmän, joka mahdollistaa korkealaatuisen taiteen syntymisen ja tukee taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä. Bergen haluaa profiloitua tuottavana taidekaupunkina, jossa taidetta ei ainoastaan esitetä, vaan myös aktiivisesti tuotetaan. Tämä tarkoittaa panostuksia tuotantotiloihin, resursseihin ja taiteilijoiden aseman vahvistamiseen. Kansainvälistyminen on keskeinen osa strategiaa: kaupunki tukee taiteilijoiden ja taideorganisaatioiden kansainvälistä toimintaa ja verkostoitumista. Lisäksi Bergen haluaa edistää avointa ja kriittistä taidekeskustelua, jossa eri näkökulmat ja äänet pääsevät esiin. Taiteen tulee olla yhteiskunnallisesti merkityksellistä ja osallistavaa. Kaupunki toimii myös aktiivisesti valtakunnallisella tasolla, vaikuttaen taidepolitiikkaan ja toimien esimerkkinä muille kunnille. (Byrådsavdeling for klima, kultur og næring, ved Fagavdeling for kunst og kulturutvikling, 2018)

6 Keravan taideohjelman taustat, tavoitteet ja rakentuminen

Keravalle on vuonna 2021 tehty kaupunginpuutarhuri Mari Kososen toimesta opinnäytetyö aiheesta julkinen taide infrarakentamisen prosesseissa. Kososen opinnäytetyössä on todettu, että Keravan kaupungilla, jolla on mittava kokoelma sijoitettuja sekä sijoittamattomia julkisen tilan taideteoksia ei ole kuitenkaan julkisen taiteen taideohjelmaa tai periaatteita. Jotta kaikki kaupungin tieto julkisesta taiteesta ja taideteoksista ei olisi vain yhden tai kahden ihmisen varassa, päätettiin Keravalle luoda oma taideohjelma. Taideohjelman tarkoituksena oli luoda kaupunkikohtaiset käytännöt taidehankintojen toteuttamiseksi ja rahoittamiseksi osana kaavoitusta, suunnittelua, rakentamista ja kunnossapitoa. Keravan taideohjelmassa julkisella taiteella viitataan vain ulkotiloissa sijaitsevaan taiteeseen, tai ulkotiloista havaittavaan ja koettavaan taiteeseen. Tämä raja on tehty taideohjelman laajuuden rajaamiseksi.

Keravan brändistrategiassa on määriteltynä, että Keravalla eletään todeksi visiota uudenlaisesta kaupungista, jossa uskalletaan ajatella ja toimia isommin kuin pikkukaupungeissa on totuttu. Keravan kaupungilla onkin tavoitteena rakentaa kaupunkia, joka houkuttelee aktiivisesti taiteilijoita työskentelemään Keravalle, edellyttäen taiteen näkymistä katukuvassa, kahviloissa ja tapahtumissa. Taide sidotaan kaikkeen kaupunkikulttuuriin aina kun se on mahdollista. Keravan kaupungilla pidetään suuressa arvossa julkista taidetta ja sitä lisätään kaupungin alueelle säännöllisesti. Keravan kaupungin yhtenä arvona on rohkeus, joka näkyy siinä, että kaupunki erottautuu seudun muista kunnista rouheana radanvarsikaupunkina. Kaupunkina Kerava toimii rohkeasti ja uskaltaa ajatella uudella tavalla.

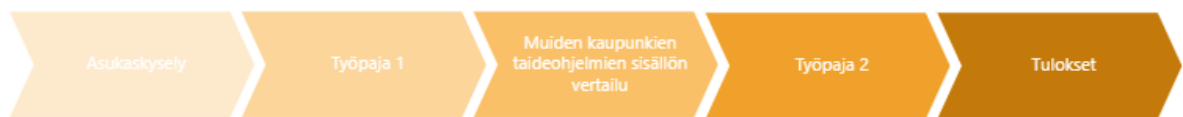
Keravan taideohjelma kuvaa julkista taidetta koskevat periaatteet Keravan kaupungissa. Taideohjelman tavoitteena on selkeyttää julkisen taiteen parissa tehtävää niin kaupungin sisäistä kuin taiteilijoiden tekemää työtä. Lisäksi taideohjelman tavoitteena on ohjata taidehankintaa niin, että tuloksena syntyy laadukasta, aikaa kestävä ja paikkaan sopivaa julkista taidetta. Taideohjelman tarkoituksena on määritellä kaupunkikohtaiset käytännöt taidehankintojen toteuttamiseksi, määritellä julkisen taiteen kokonaisprosessi ja kaupungin tavoitteet julkiselle taiteelle. Yhteiset julkisen taiteen ohjeet ja käytännöt selkeyttävät työtä poikkihallinnolliselle yhteistyölle.

Keravan taideohjelmassa määritellään julkista taidetta koskevat periaatteet laajasti koko kaupungin alueella. Yksittäiset alueelliset taideohjelmat tulevat täydentämään asiakirjaa ja määrittelevät tarkemmin tietyn alueen tai kaupunginosan julkisen taiteen teemoja ja sisältöjä.

6.1 Keravan taideohjelman suunnittelu

Keravan taideohjelman valmistelu aloitettiin perehtymällä muiden kaupunkien ja ulkomaalaisten kaupunkien taideohjelmiin tai vastaaviin julkisen taiteen periaateohjelmiin. Vertailujen perusteella lähdettiin työstämään Keravan taideohjelman sisältöä. Lisäksi lähtötietoina taideohjelmaan käytettiin kuntalaisten asukaskyselyä ja Keravan kaupungin työntekijöiden tietämystä ja historian tuntemusta. Taideohjelman toteutusta on ohjannut ja työpajoihin ovat osallistuneet kaupunkiympäristön ja museopalveluiden edustajat. Lisäksi taideohjelmaan on kuultu ulkopuolisia asiantuntijoita tarpeen mukaan. Ensimmäisenä työstössä toteutettiin asukaskysely, joka toteutettiin Keravan kävelykatu Kauppakaaren yleissuunnitelman yhteydessä. Tämän jälkeen pidettiin ensimmäinen työpaja, jonka jälkeen taideohjelmaa lähdettiin työstämään tarkemmin. Työstämisen yhteydessä pidettiin toinen työpaja. Työpajojen lisäksi taideohjelmaa on työstetty opinnäytetyöntekijän ja taidetyöryhmän jäsenten kesken. Kuva 1 havainnollistaa taideohjelman valmistumisprosessin.

Kuva 1. Kaavio taideohjelman valmistumisprosessista.

6.2 Asukaskysely

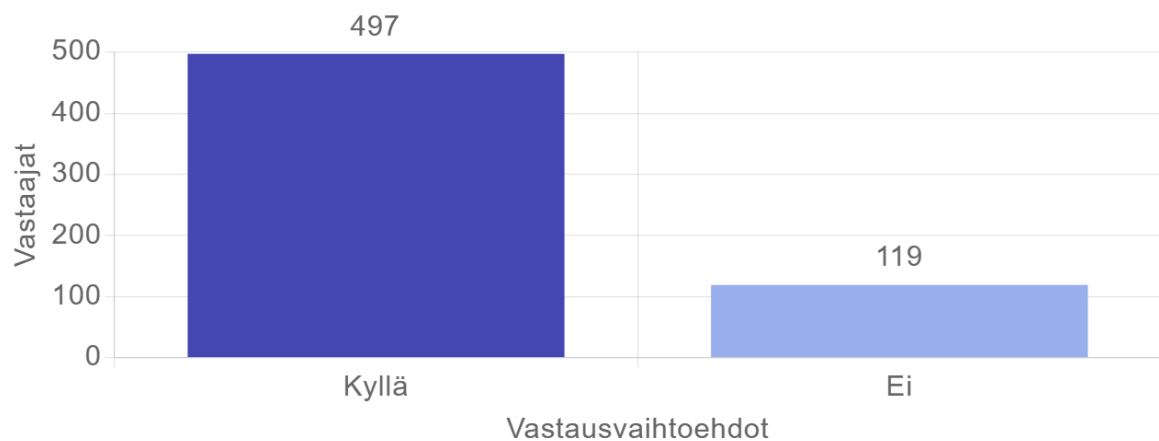
Keravan kaupungilla toteutettiin helmikuussa 2024 asukaskysely keskustan kävelykadun Kauppakaaren toiveista ja visioista. Asukaskysely toteutettiin sähköisenä versiona Maptionnaire-alustan kautta sekä lisäksi asukkailla oli mahdollisuus vastata kyselyyn paperiversioilla, jotka olivat sijoitettuna Keravan kirjastolle ja Sampolan palvelupisteelle. Asukaskysely toimi pohjana Kauppakaaren yleissuunnittelulle. Asukaskyselyssä kysyttiin kysymyksiä myös julkisesta taiteesta.

Koko kyselyyn vastaajia oli 811 vastaajaa, mutta kaikkiin kysymyksiin ei ollut pakko vastata. Vastanneista 32 % oli iältään 31–45-vuotiaita. 46–60-vuotiaita oli 27 %, 61–75-vuotiaita 20 %, 16–30-vuotiaita 12,5 % ja loput vastanneista olivat alle 15-vuotiaita, yli 76-vuotiaita tai eivät ole halunneet sanoa ikäänsä. Sukupuolijakauma vastaajista: 66 % vastanneista on

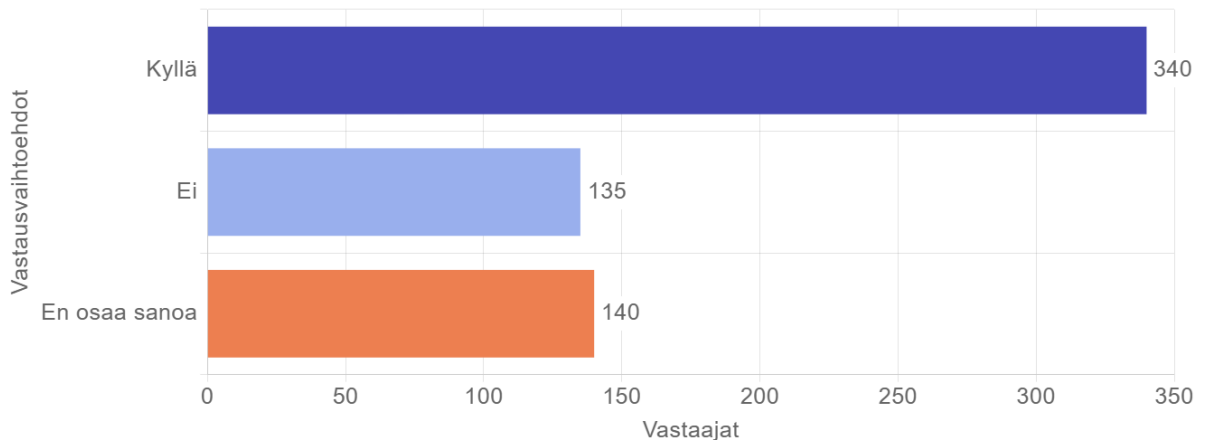
naisia ja 29 % miehiä. Loput vastanneista ovat vastanneet ”muu” tai ”eivät halua sanoa”. Vastauksissa on haluttu pitää täydellinen anonymiteetti, joten vastanneiden ikää tai sukupuolta ei pystytä yhdistämään muihin vastattuihin kysymyksiin.

Julkisen taiteen osuus kyselystä aloitettiin selvittämällä, ovatko vastaajat kiinnittäneet huomiota nykyiseen julkiseen taiteeseen (esimerkiksi patsaat, veistokset, vesiaiheet ym.). Kuvassa 2 havainnollistetaan vastaajien jakautuminen julkisen taiteen huomioimiseen. Vastaajia kysymykseen oli 616 kappaletta, joista kyllä vastasi 497 kappaletta ja ei vastasi 119 kappaletta. Vastaukset julkisen taiteen huomioimiseen osoittavat, että kaupunkialueella käyttäjät kiinnittävät huomiota julkiseen taiteeseen. Toisena julkisesta taiteesta kysyttiin, toivoisivatko vastaajat Kauppakaaren ympäristöön lisää julkista taidetta. Kuvassa 3 havainnollistetaan vastaajien jakautuminen. Vastauksia kysymykseen tuli 615 kappaletta. Kyllä -vastauksen antoivat 340 vastaajaa, ei-vastauksen 135 vastaajaa ja en osaa sanoa -vastauksen 140 vastaajaa. Yli puolet vastaajista toivoi lisää julkista taidetta kävelykadulle.

Kuva 2. Kauppakaaren asukaskyselyn vastaajat kysymykseen: Oletko kiinnittänyt huomiota nykyiseen julkiseen taiteeseen (patsaat, veistokset, vesiaiheet ym.).

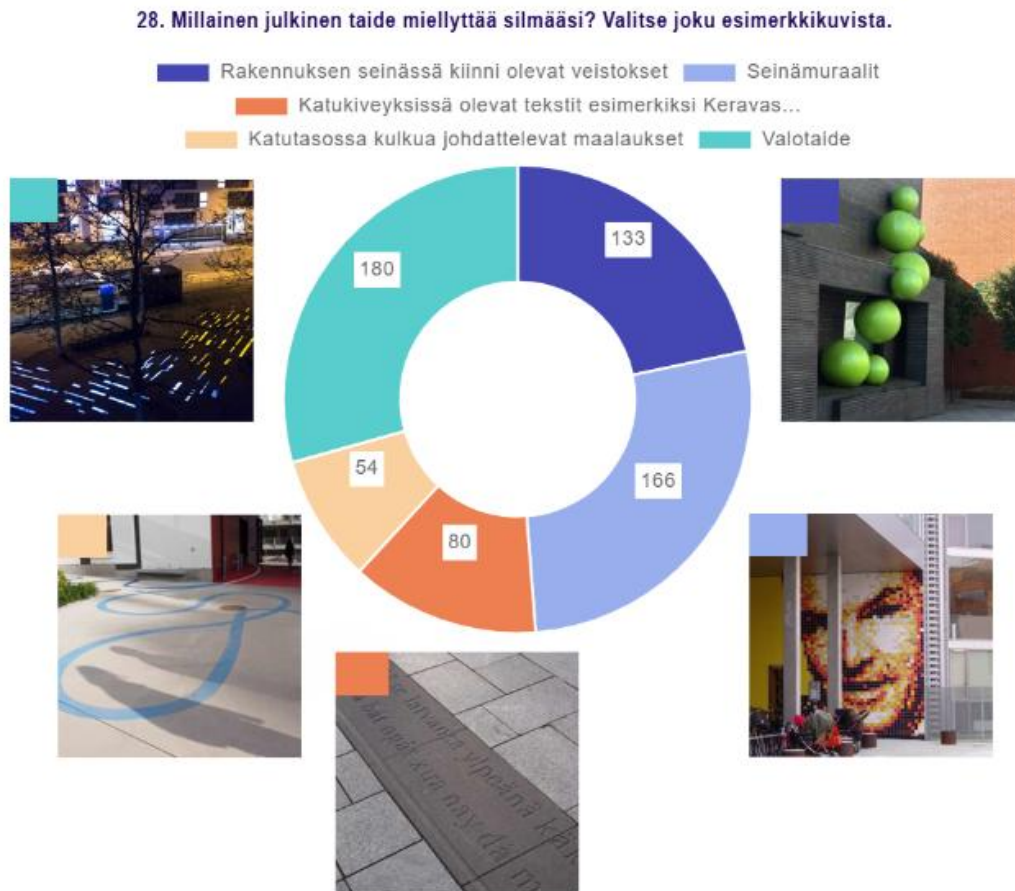

Kuva 3. Kauppakaaren asukaskyselyn vastaajat kysymykseen: Toivoisitko Kauppakaaren ympäristöön lisää julkista taidetta?

Viimeisenä kyselyssä julkisesta taiteesta kysyttiin kuvavaihtoehtojen avulla, millainen julkinen taide miellyttää eniten. Kuvista sai valita yhden vaihtoehdon. Kuvassa 4 esitetään vastaajien jakautuminen kuvien vaihtoehdoista sekä vaihtohtokuvat. Vaihtohtokuvina kyselyssä olivat rakennuksen seinässä kiinni olevat veistokset, seinämuraalit, katukiveyksessä olevat tekstit esimerkiksi Kerava aiheiset, katutasossa kulkua johdattelevat maalaukset ja valotaide. Vastaajia viimeiseen kysymykseen oli 613 kappaletta. Äänissä erottui selkeästi kolme eniten saanutta vaihtoehtoa. Eniten ääniä sai valotaide 180 äänellä. Toiseksi eniten ääniä sai 166 äänellä seinämuraalit. Kolmanneksi eniten sai ääniä rakennuksen seinässä kiinni olevat veistokset 130 äänellä. Valotaiteen suureen suosioon kyselyssä saattoi edesauttaa, että Keravalla järjestettiin juuri ennen asukaskyselyä tammikuussa 2024 iso valotaidefestivaali, joka oli näyttävästi näkyvillä ja keräsi ison kävijämäärän. Valmiiden kysymysten lisäksi oli mahdollista antaa avointa kommenttia Kauppakaaren katu ympäristöstä. Avoimissa kommentteissa useammassa vastauksessa nousi esille toive taiteesta ja taideteoksista. Lisäksi toivottiin vesitaideteoksia, mielenkiintoisia taideteoksia joihin huomio kiinnittyi, katutaide ja useita värikkäitä taidejuttuja.

Kuva 4. Kauppakaaren asukaskyselyn vastaajat kysymykseen: Millainen julkinen taide miellyttää silmääsi?

6.3 Työpajat

Taideohjelman sisäiseen työstöön työtavaksi valittiin työpajatyöskentely. Työpajat valikoituivat työtavaksi, koska niissä päästiin työskentelemään yhdessä, ja kerralla sai käytyä laajasti läpi eri aiheita. Työpajoihin osallistui kaupunkiympäristön ja museopalveluiden edustajia. Työpajoilla pyrittiin syventämään ymmärrystä käyttäjien näkökulmasta ja ne olivat hyvä tapa osallistaa tekijöitä mukaan suunnittelun eri vaiheisiin. Työpajoihin löytyi paljon erilaisia menetelmiä muun muassa inspiraatio-, ideointi- ja suunnitteluvaiheisiin. Jotta työpajasta saatiin todellista hyötyä, eikä se jäänyt irralliseksi, sen järjestäminen vaati huolellisen suunnittelun ja selkeän tavoitteen määrittelyn.

Aluksi työpajaan osallistujille kerrottiin, miten työpajan tuloksia hyödynnetään kehittämistyössä. Ennen työpajaa määriteltiin, mitä tuloksia työpajalta haluttiin ja valittiin käytettävät menetelmät sen mukaan. Työpajan suunnittelu tehtiin tavoitelähtöisesti, ei menetelmälahtöisesti. Työpajan ilmapiiri pyrittiin tekemään avoimeksi niin, että kaikki osallistujat tunsivat olonsa tervetulleiksi. Työpajojen kulku alkoi selkeällä aloituksella, jossa käytiin läpi tavoitteet ja esittelykierros. Työpajan varsinaisessa osuudessa prosessoitiin aihetta ja käytiin aiheeseen liittyvää keskustelua. Prosessoinnin jälkeen tehtiin yhteenveto, jossa käytiin läpi työosuuden tulokset ja kirjattiin ylös, jos syntyi vielä uusia tai tarkentuneita ajatuksia. Lopuksi oli selkeä päätös, jossa käytiin läpi jatkotoimenpiteiden sopiminen ja työpajasta kiittäminen.

6.3.1 Ensimmäinen suunnittelutyöpaja ja työpajan sisältö

Ensimmäisessä työpajassa kävimme läpi työryhmän kokoonpanon, työryhmän tehtäviä ja tavoitteita, julkisen taiteen erityispiirteitä, historiaa, käyttöä, taiteen sijoittamista, rahoitusmallia, taiteilijan valintaprosessia, taidekilpailuja, teoskylttejä, taideaiheiden kunnossapitoa, ylläpitoa ja huoltoa, julkisen taiteen käytäntöjä, kuten taide kaupungin kehittämisessä, tilapäisenä tapahtumana tai hankkeena, alueellisia ohjeita, lupaprosesseja ja taiteilijan opasta taideteosten laatimiseen. Työpajaan osallistui iso kokoonpano kaupunkisuunnittelusta, kaupunkitekniikasta ja museopalveluista.

Työpajassa nousi esille, kuinka tärkeä aihe taideohjelman luominen Keravan kaupungille on. Lisäksi tuotiin esille tärkeäksi koettuja aiheita, jotka taideohjelmassa olisi hyvä määritellä. Kävimme myös läpi esimerkkikohteita, kuten tilapäisiä taidehankkeita, joihin ei ole määritelty elinkaarta ja kuinka tällaisten taideaiheiden poistaminen on ollut hankalaa näissä kohteissa.

6.3.2 Toinen työpaja ja työpajan sisältö

Ennen toisen työpajan toteutusta oli Keravan kaupungilla organisaatiomuutos, jonka aikana toimialoja yhdistettiin. Toisen työpajan pidimme pienemmällä osallistujamäärällä, joka oli jo aiemmin työskennellyt julkiseen taiteeseen liittyvien hankkeiden parissa. Työpajassa oli edustettuna elinvoimapalveluista museopalvelut ja kaupunkiympäristön toimialan asiantuntijoita.

Työpajojen välissä opinnäytetyöntekijä oli työstänyt taideohjelman sisältöä ja laatinut alustavan sisällysluettelon. Työpajan aiheena oli käydä tarkemmin läpi taideohjelman sisältöä ja tarkentaa tekstejä. Työpajassa nimesimme taidetyöryhmän henkilöt ja tehtävät

sekä tarkensimme julkisen taiteen hankintaprosessia. Lisäksi määrittelimme juuri Keravalle sopivia julkisen taiteen periaatteita ja julkisen taiteen kokonaisprosessia.

6.4 Taideohjelmien vertailusta Keravalle

Muiden kaupunkien taideohjelmiin perehtymisestä ja vertailusta oli iso apu Keravan taideohjelman luomiseen. Osalla kaupungeista oli tuotu ohjelmiin paljon yleistä tietoa, jolloin itse kaupunkiin kohdistuva tieto jäi vähäiseksi tai hukkui yleisen tiedon sekaan. Keravalla halusimme painottaa juuri kaupunkiin kohdistuvaa tietoa, josta olisi hyötyä kaupungin työntekijöiden lisäksi Keravalle julkista taidetta tekeville taiteilijoille sekä kuntalaisille. Koimme myös tiiviimmät taideohjelmat paremmiksi kuin laajat ohjelmat. Koimme että Espoon ja Riihimäen julkisen taiteen periaatteissa esitetyt esimerkkikohteet tai muiden kaupunkien taideohjelmien esittelyt eivät palvele Keravan kohderyhmiä tarkoituksenmukaisesti.

Hankintaprosessin esittäminen ja kirjaaminen taideohjelmaan oli yksi tärkeimmistä asioista, joita Keravalla pidimme tärkeinä. Mikkelin kaupungin taideohjelman lopussa oleva sanasto koettiin hyvänä ja kuntalaisia hyvin palvelevana. Osa taideohjelmien oppaista koettiin hyödyllisinä ja niitä tullaan myöhemmin käyttämään mallipohjina, kun työstämme Keravalle vastaavia oppaita.

6.5 Taideohjelman tavoitteet

Keravan taideohjelman luonnin yhteydessä taidetyöryhmä määritteli taideohjelmalle tavoitteet. Taideohjelmassa haluttiin kuvata ja määritellä kaupungin julkisen taiteen hankinnan menettelytavat, kokonaisprosessi ja kaupungin tavoitteet julkiselle taiteelle. Taideohjelman tavoitteiksi määriteltiin, että ohjelma selkeyttää julkisen taiteen parissa tehtävää työtä, sekä kaupungin sisäistä kuin taiteilijoiden tekemää työtä. Taideohjelman tavoitteena on ohjata julkisen taiteen työtä niin, että tuloksena syntyy laadukasta, aikaa kestävää ja paikkaan sopivaa julkista taidetta. Taideohjelmalla halutaan tehdä julkisen taiteen hankintaprosessi, sen työvaiheet ja tekijät näkyväksi. Taideohjelmaan on koottu Keravalla hyväksi havaittuja ja koettuja toimintamalleja ja ohjeita julkisen taiteen hankintaan, tekemiseen ja ylläpitoon liittyen.

Taideohjelman haluttiin ensisijaisesti koskevan Keravan kaupungin julkisen taiteen hankkeita, mutta toimivan avuksi myös muille julkisen taiteen parissa työskenteleville

organisaatioille, yksityishenkilöille ja taiteilijoille. Taideohjelmasta haluttiin tehdä asiakirja, joka avaa julkisen taiteen hankkeita ja periaatteita kaupungin työntekijöiden ja taiteilijoiden lisäksi myös kuntalaisille.

7 Tuloksena Keravan taideohjelma

Toiminnallisena opinnäytetyönä syntyi Keravan taideohjelman luonnos, joka on tämän opinnäytetyön liitteenä (liite 2). Keravan taideohjelma toimii ohjeistuksena ja työkaluna julkisen taiteen hankintaan. Ohjelman tavoitteena on selkeyttää julkisen taiteen prosesseja ja tarjota yhtenäinen toimintamalli kaupungin eri toimijoille. Taideohjelma ohjaa työtä kohti laadukasta, kestävästä ja paikkaan sopivaa taidetta, joka rikastuttaa kaupunkikuvaa ja parantaa kaupunkilaisten hyvinvointia. Nykyisellään Keravalta löytyy paljon innovatiivisia teoksia ja Keravalla on tähän mennessä tehty todella hyvää ja arvokasta työtä julkisen taiteen ja taidehankintojen eteen. Tavoitteena on jatkaa samaa linjaa myös tulevaisuudessa, joihin taideohjelmassa on määriteltynä raamit. Ohjelman tavoitteena on, että Keravalla toteutettava julkinen taide on korkeatasoista, kestävästä, paikkaan sopivaa ja kaupungin strategioihin kytkeytyvää.

Taideohjelma käsittelee laajasti julkisen taiteen eri osa-alueita, kuten sen merkitystä kaupunkikehityksessä, hankintakäytäntöjä, rahoitusmalleja, taiteilijan valintaa, osallistamista ja viestintää. Ohjelma ottaa huomioon kaupungin strategiat ja lainsäädännöt sekä taiteen ekologisen kestävyuden. Erityistä painoarvoa annetaan osallistavalle suunnittelulle, joka mahdollistaa asukkaiden vaikutusmahdollisuudet julkisen taiteen sisältöön ja toteutukseen. Taideohjelmassa on määriteltynä julkisen taiteen työryhmä, työryhmän tehtävät ja vuosikello. Lisäksi on määriteltynä hankintaprosessi ja hankintakriteerit. Julkisen taiteen kokonaisprosessissa on määriteltynä julkisen taiteen kunnossapito, huolto, huoltokirja ja teoksen poisto.

Lopputulokset perustuu huolelliseen taustatyöhön, vertailuaineistoon muista kunnista sekä yhteistyöhön Keravan kaupungin sidosryhmien kanssa. Kaupungin nykytila, alueelliset erityispiirteet sekä kaupungin olemassa olevat taidekokoelmat ja strategiat otettiin huomioon ohjelmaa laadittaessa. Ohjelman merkittävä saavutus on sen kokonaisvaltainen ote julkisen taiteen integroimiseksi osaksi kaupungin kehittämistä. Ohjelma tukee jatkossa myös alueellisten taideohjelmien laatimista Keravan eri kaupunginosiin.

7.1 Taideohjelman sisältö

Ohjelma rakentuu selkeään ja helposti käytettävään rakenteeseen. Ohjelman alussa määritellään julkisen taiteen käsitteet, ohjelman tavoitteet ja kohderyhmät. Ohjelmassa painotetaan, että julkinen taide on osa kaupungin hyvinvointia ja elinympäristön laatua parantavaa kokonaisuutta. Taideohjelmassa on kuvattu Keravan julkisen taiteen nykytilannetta, kuten paikallisia erityispiirteitä. Esimerkkinä mainitaan Antti Maasalon pitkäaikainen yhteistyö kaupungin kanssa sekä Aune Laaksosen taidesäätiön lahjoituskokoelma, jotka rikastuttavat kaupungin julkisia tiloja.

Taideohjelmassa on määritelty julkisen taiteen taidetyöryhmä, ryhmän työtehtävät ja vuosikello. Yksi taideohjelman tärkeimmistä osista on julkisen taiteen hankintaprosessin kuvaus. Prosessissa käydään läpi hankinnan vaiheet, julkisen taiteen valintakriteerit ja rahoitusmallit. Lisäksi on määritelty Keravan kaupungilla käytettäviä taiteilijoiden valintamalleja ja taidekilpailumalleja. Kaikki nämä mallit on sovitettu Keravan kaupunkirakenteeseen ja käytäntöihin sopiviksi. Ohjelmassa tarkastellaan julkisen taiteen roolia osana kaupungin kehittämistä. Taide nähdään keinona vahvistaa kaupungin identiteettiä, parantaa esteettömyyttä ja lisätä yhteisöllisyyttä. Kestävä kehitys on vahvasti esillä, ja ohjelmassa painotetaan esimerkiksi taideteosten elinkaariajattelua. Keskeisenä teemana on asukkaiden osallistaminen. Ohjelmassa on kuvattu, kuinka kuntalaiset voivat vaikuttaa taidehankkeisiin eri taidehankinnan vaiheissa. Osallistaminen tuo taiteen lähemmäksi kaupunkilaisia ja lisää osallisuuden tunnetta. Ohjelma kannustaa avoimeen ja ajankohtaiseen viestintään julkisesta taiteesta, jotta kuntalaiset tietävät, mitä taidehankkeita on käynnissä ja miten niihin voi osallistua. Yhtenä viestinnän työkaluna toimii Keravan taiderastit-karttapalvelu, joka esittelee kaupungin julkista taidetta. Keravan taideohjelma tarjoaa kokonaisvaltaisen mallin julkisen taiteen toteuttamiseen ja kehittämiseen kunnallisessa ympäristössä.

8 Johtopäätökset ja pohdintaa

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tavoitteena oli laatia Keravan kaupungille julkisen taiteen taideohjelma, joka selkeyttää kaupungin taidehankintojen prosesseja ja tukee niiden toteuttamista suunnitelmallisesti, kestävästi ja taiteellisesti laadukkaasti. Työn tavoitteet saavutettiin ja lopputuloksena syntyi käytännönläheinen ja selkeästi jäsennelty asiakirja, joka kokoaa yhteen julkisen taiteen määritelmät, käytännöt ja periaatteet. Taideohjelma tullaan muotoilemaan selkeäksi, visuaalisesti viimeistellyksi dokumentiksi, joka on käyttökelpoinen

niin kaupungin työntekijöille, päättäjille, taiteilijoille kuin kuntalaisille. Taideohjelman luonnos on käynyt kaupungin asiantuntijoilla tarkasteltavana ja ohjelman lopullinen poliittinen hyväksyntäprosessi käynnistetään myöhemmin vuoden 2025 aikana. Työ on saanut positiivista palautetta ja sitä pidetään hyödyllisenä työkaluna päätöksenteon tukena.

Ohjelma vastaa Keravan kaupungin strategisiin tavoitteisiin, joissa korostuvat asukkaiden hyvinvointi, osallisuus ja kaupunkikuvan kehittäminen. Lisäksi ohjelma vastaa kaupungilla julkisen taiteen parissa työskentelevien tavoitteisiin ja helpottaa tulevaisuudessa julkisen taiteen hankintaa ja hankkeita. Taideohjelma tarjoaa kaupungin eri toimialoille yhteisen viitekehyksen taiteen huomioimiseksi osana aluekehitystä ja rakentamista.

Työ tuotti uutta tietoa ja käytännön mallin, jota voidaan hyödyntää myös muissa kunnissa. Taideohjelma luo pohjan Keravan alueellisille taideohjelmatoille, joita tullaan tulevaisuudessa työstämään. Ohjelma toimii myös viestinnän välineenä kuntalaisille, taiteilijoille ja yhteistyökumppaneille ja se lisää tietoisuutta julkisen taiteen merkityksestä ja mahdollisuuksista.

Taideohjelman luomisen prosessi eteni ammattitaidolla ja oli hienoa päästä kokemaan eri ammattialojen osajien yhteistyötä, sekä päästä vahvistamaan työn yhteydessä eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Tilaajana opinnäytetyössä on työantajani Keravan kaupunki ja työn ohjaajana kaupunginpuutarhuri Mari Kosonen. Yhteistyö perustetun taidetyöryhmän kanssa on ollut todella sujuvaa ja taideohjelman luomisen yhteydessä työmme on tiivistynyt.

Opinnäytetyöprosessi oli kokonaisuudessaan antoisa ja opettavainen. Työskentely kaupungin työntekijöiden ja eri sidosryhmien kanssa vaati hyvää vuorovaikutustaitoa. Taideohjelman luomisen yhteydessä pääsin perehtymään syvemmin yleiseen julkiseen taiteeseen, Keravan julkiseen taiteeseen, sekä pääsin kehittämään omaa ammatillista osaamistani julkisen taiteen alalla. Opinnäytetyön avulla pääsin syventämään omaa oppimistani julkisesta taiteesta, julkisen taiteen hankintaprosesseista ja siitä, kuinka monipuolista tietoa julkisen taiteen hankinnat edellyttävät.

Prosessin aikana opin julkisen taiteen lisäksi projektinhallintaa, eri toimijoiden roolien ymmärtämistä julkisessa organisaatiossa sekä käytännönläheistä ohjeistuksen laatimista, joka palvelee sekä ammattilaisia että kuntalaisia. Työ osoitti, kuinka laaja ja moniulotteinen aihealue julkinen taide on. Aiheen käsittely vaati perehtymistä lainsäädäntöön, taidepolitiikkaan ja kaupunkisuunnitteluun, sekä kaupungin sisäisiin strategioihin ja ohjelmiin. Taideohjelman laatiminen vahvisti myös kirjallista ilmaisutaitoani, visuaalista ajattelua ja

kykyä jäsentää laajoja kokonaisuuksia. Haasteena oli laatia ohjelmasta tiivis kokonaisuus, jossa kuitenkin huomioitiin kaupungin kannalta kaikki olennainen julkiseen taiteeseen liittyvä. Työ onnistui hyvin ja lopputuloksena tuli käyttökelpoinen ja hyödyllinen kokonaisuus.

Tilaaajalta on tullut seuraava palaute: Tämä opinnäytetyö oli todettu tarpeelliseksi eri hallintokunnissa jo jonkin aikaa sitten ja innolla kannustimme Johannaa tarttumaan haasteeseen. Opinnäytetyön laadintavaiheessa aloitettiin säännölliset palaverit luodun taidetyöryhmän kesken, sekä laadimme projektiaikataulut uusiin hankkeisiin. Yhteistyö sidosryhmien kanssa on jo tässä vaiheessa syventynyt ja Keravan taidehankkeet näyttävät saavan omaleimaista jatkoa. Julkinen taide ei enää henkilöidy muutamaan ihmiseen, vaan taideohjelman avulla saamme luotua toimivat prosessit. Tilaaja on todella tyytyväinen työn tulokseen ja tästä jatkamme lopullisen taideohjelman työstöä.

9 Liitteet

Lähteet

Byrådsavdeling for klima, kultur og næring, ved Fagavdeling for kunst og kulturutvikling.

(2018). Bergen kommunes kunstplan 2017–2028. Haettu osoitteesta.

<https://www.bergen.kommune.no/api/rest/filer/V92152>

Espoon kaupunki. (3.5.2019). Espoon julkisen taiteen periaatteet – esimerkkikohteina Kera ja

Matinkylä. Haettu 23.10.2024 osoitteesta. [Espoon julkisen taiteen periaatteet](#)

KORO – Public Art Norway. (n.d.). Haettu 12.5.2025 osoitteesta. <https://koro.no/english/>

Kosonen, M. (2021) *Julkinen taide infrarakentamisen prosesseissa*. [Opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu].

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/498646/mari2_kosonen.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kouvolan kaupunki. (n.d.). Kouvolan kaupungin julkisen taiteen ohjelma. Haettu 23.10.2024

osoitteesta. [20241041-4-104546.PDF](#)

Lahden kaupunki. (n.d.). Lahden julkisen taiteen periaateohjelma. Haettu 27.9.2024

osoitteesta. [lahti.fi/tiedostot/periaateohjelma/](#)

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2019/166>

Laki kuntalain muuttamisesta 175/2019. 22 § Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2019/175>

Lehtinen, T. (6.8.2019) Tuula Lehtinen: Taiteen hankintamalleista meillä ja muualla

Pohjoismaissa [video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=bG7Hu2-4Rfo>

Mikkelin kaupunki. (27.8.2018). Mikkelin taideohjelma. Haettu 23.10.2024 osoitteesta.

[TaideohjelmaMikkeli verkkoversio.pdf](#)

Porin kaupunki. (25.3.2024). Julkisen taiteen ohjelma. Haettu 23.10.2024 osoitteesta.

[Raportti punaisella kannella](#)

Pulkkinen, M. (2019) Prosenttiperiaatteen käsikirja tilaajalle. Haettu 4.2.2024 osoitteesta.

[Prosenttiperiaatteen_kasikirja_Taiteen_tilaaajalle_2019.pdf \(julkinentaide.fi\)](#)

Riihimäen kaupunki. (6.9.2021). Riihimäen kaupungin julkisen taiteen periaatteet. Haettu

23.10.2024 osoitteesta. [deb9aa79-julkisen-taiteen-periaatteet-2021.pdf](#)

Stocholm konst (n.d.). Haettu 12.5.2025 osoitteesta. [Stockholm konst](#)

Suomen Taiteilijaseura ry. (n.d.). Julkisen taiteen sanasto.

<https://www.julkinentaide.fi/fi/julkisen-taiteen-sanasto>

Suomen Taiteilijaseura ry. (n.d.). Kuvataidekilpailun järjestäjän ja julkisen taiteen tilaajan opas. Haettu 9.3.2025 osoitteesta.

[Kuvataidekilpailun_jarjestajan_ja_julkisen_taiteen_tilaaajan_opas_2021_1.pdf](#)

Turun kaupunki. (n.d.). Turun julkisen taiteen ohjelma. Haettu 23.10.2024 osoitteesta. [Turun](#)

[kaupungin_julkisen_taiteen_ohjelma](#)

Turun kaupunki. (2025). Turun julkisen taiteen eko-opas. Haettu 15.5.2025 osoitteesta.

<https://wam.fi/wp-content/uploads/sites/2/2025/05/Turun-julkisen-taiteen-eko-opas.pdf>

Ympäristötaiteen säätiö ja Sipoon kunta. (30.6.2015). Nikkilän taideohjelma. Haettu 5.1.2024

osoitteesta. <https://www.sipoo.fi/wp->

[content/uploads/2021/01/Nikkila_taideohjelma_FI_WEB.pdf](#)

Liite 1. Toisten kaupunkien taideohjelmien sisällön vertailu

Vertailukohde	Espoo	Lahti	Mikkeli	Riihimäki	Turku
Valmistumisvuosi	2019	2024	2018	2021	2022
Taidetyöryhmä	Kaupunginjohtajan nimeämä työryhmä	Kaupunginmuseo, kaupunkisuunnittelu, rakennusvalvonta, tilakeskus; tarvittaessa taiteilijoiden edustaja, taidekoordinaattori, kaupungin vuorovaikutussuunnittelija. Työryhmä määrittelee vuosittain ne hankkeet, joihin julkinen taide tulisi sisällyttää.	Taidemuseo, rakennusvalvonta, kaupunkisuunnittelu, viher- ja yleistenalueiden suunnittelu, tilakeskus, kulttuuripalvelut, edustaja kaupunginhallituksesta	Kaupunginhallituksen nimittämä edustaja, lautakuntien nimittämät edustajat, kaavoituspäällikkö, kaavoitusinsinööri, kaupungingeodeetti, kulttuuri- ja tapahtumapalvelut, museopalvelut, rakennuspäällikkö, katupäällikkö, kaupunginpuutarhuri, suunnitteluarkkitehti, julkisen taiteen asiantuntija	Viestintä- ja markkinointipalvelut, vapaa-ajan palveluiden hallinto, museopalvelut, kaupunkisuunnittelu, maaomaisuuden, kaupunkirakentamisen, lupa- ja valvonnan palvelualue. Kutsuttuna kaupungin taiteilijaseurojen ja Turku-seuran edustajat.
Rahoitusmalli	Valitaan tapauskohtaisesti alan parhaista käytännöistä. Useiden mallien yhdistäminen takaa teosten kustannustehokkaan toteutukseen osana kaupunkitilaa. Esitely muualla hyväksi havaittuja malleja.	Prosenttiperiaate, taidevelvoite tontinluovutusehdoissa, rahastomalli, erillisrahoitus.	Alueen taiderahasto, prosenttiperiaate, integroidun taiteen malli ja taide osana julkisen tilan rakenteita, muut rahoituskeinot (mainittuna vaihtoehtona).	Kaupungin oma investointi, prosenttiperiaate, kaupungin kerryttämä erillinen budjettivuoden ylittävä rahasto: kaupungin yksityiselle luovuttamien tonttien tontinluovutusehdoissa ja/tai maankäytösopimuksissa kerätään erillistä kerrosalaneliöön sidottua maksua, taidevelvoite, eri rahoitusmekanismeja yhdistämällä tai osarahoittamalla erilaisilla avustuksilla, joukkorahoitus, yritys yhteistyö sekä kolmannen sektorin toteuttamat hankkeet, integroitu taide.	Prosenttiperiaate, Turun kaunistamisrahasto, taidevelvoite tontinluovutusehdoissa, rahastomalli, taideteoslahjoitukset
Julkisen taiteen periaatteet	Koko kaupungin kattavien julkisen taiteen toimintaperiaatteiden laatiminen on keino taata julkiselle taiteelle aluekohtaisesti parhaat toteutustavat, ja sujuvoittaa kaupungin sisäistä tiedonkulkua ja työnjakoa. Laatu, kustannustehokkuus, osallisuus ja kokonaiskuva.	Visio, jossa mainittuna laatu, toimintatavat ja toimijat, ylläpito ja huolto, osallisuus, viestintä, taidetyö on yhteistyötä, rahoitus	Tavoitteena on, että kaupunki nähdään kulttuurisena kokonaisuutena ja asukkaiden kokemusten kuunteleminen sekä alueiden arvojen tunnistaminen on kiinteä osa kaupunki- ja taidesuunnittelua. Lopputuloksena on laadukasta ympäristöä, jossa julkinen taide ilmentää ja tukee kaupungin arvoja ja vahvuuksia. Pysyvä julkinen taideteos rakentuu pysyväksi osaksi ympäristöään. Teoksen tulee kestää aikaa sisällöllisesti eli sen tulee olla taiteelliselta tasoltaan niin vakuuttava, että sen aiheen voidaan ajatella säilyvän relevanttina vuosikymmenien päähän. Samalla teoksen tulee kestää aikaa teknisesti – ilkvallan ja sään rasitteet huomioitava teoksen toteutuksessa tarkoin.	Periaatteissa kuvataan ja määritellään kaupungin toimintaa julkisen taiteen edistäjänä ja toteuttajana osana kestävää rakennettua ympäristöä. Periaatteiden tarkoituksena on määritellä julkisen taiteen toimijat sekä menettelytavat, joilla taide yhdistetään osaksi rakennushankkeita niin, että taide on järjestelmällisesti nivottu osaksi kaupungin päätöksentekoa sekä suunnittelua ja toteutusta. Julkisen taiteen periaatteiden tavoitteena on yhdistää taiteen teotus osaksi Riihimäen ympäristö- ja kaupunkisuunnittelua sekä talon- ja julkisen tilan rakentamista. Julkisen taiteen periaatteiden toimeenpanossa näkyvät strategian keskeiset arvot: toteutetaan rohkeita taideteoksia reilulla menettelytavalla.	Panostetaan julkisen taiteen laatuun, kokeillaan rohkeasti uusia medioita ja tekniikoita, tehdään sujuvaa ja uudenlaista yhteistyötä kaupungin sisällä ja sidosryhmien kanssa julkisen taiteen edistämiseksi, tuetaan tapahtumallisuutta ja määräaikaista mediataiteen teoksia ja -tapahtumia, viestitään aktiivisesti julkisesta taiteen hankkeista ja kokoelmasta, tuodaan julkinen taide mukaan laajempiin kaupunkikehityshankkeisiin, tuodaan julkista taidetta keskustan ulkopuolella sijaitseviin kaupunginosiin, pidetään julkisesta taiteesta hyvää huolta
Olemassa oleva taide	-	Lahden kaupunkikuvassa voi kohdata julkisia taideteoksia yli sadan vuoden ajalta. 2000-luvulle tultaessa Lahden julkinen taide on monipuolistunut ja kaupunkiin on valmistunut esimerkiksi seinämaalauksia, tilateoksia, yhteisötaidetta ja ympäristötaidetta. Teosten materiaalikirjo on runsas. Pysyvien taideteosten lisäksi kaupunkiin on toteutettu väliaikaisia teoksia, mm. valotaidetta, digitaalista taidetta ja työmaa-aitamaalauksia. Lahdessa on tällä hetkellä toistasataa julkista taideteosta ja muistomerkkiä. Uusia tilataan vuosittain. Ulkotilojen lisäksi taidetta voi kohdata kaupungin virastoissa ja laitoksissa.	-	Riihimäen kaupungin taidekokoelma koostuu pääosin itsenäisistä lahjoituksina saaduista tai kaupungin ostamista teoksista. Yhteiskuntataiteilijatoiminnan myötä Riihimäellä on toteutettu useita julkisen taiteen teoksia yhteistyössä kaupunkitekniikan, tilapalveluiden ja kulttuuripalveluiden kesken. Lisäksi on laadittu luonnos julkisen taiteen hankinnan periaatteista sekä kartoitettu julkisen taiteen paikkoja kaupunkitilassa.	Turun julkisen taiteen perinne on runsas ja monipuolinen. Eri puolille kaupunkia sijoitetut teokset ovat vaikuttaneet Turun paikallisidentiteetin muovautumiseen ja niillä on kohotettu kansallistunnetta. Nykyään Turussa on noin sata pysyvää ja määräaikaista julkista teosta, joiden lisäksi erilaiset taidetapahtumat elävöittävät kaupunkikuvaa. Nykyään julkinen taide rakentaa kaupunki imagoa, aktivoi kulttuurikävelyille tai suunnistamaan patsastelukartan avulla. Teoksista on tehty myös myyntituotteita. Julkista taidetta voi pitää demokraattisena alueena, jonka äärelle on esteetön pääsy. Se tuo taiteen suljettujen seinien ja maksumuurien takaa osaksi avointa julkista tilaa. Julkisten tilojen, puistojen ja torien, virastojen ja kirjastojen lisäksi taidetta on sijoitettu myös puolijulkisiin tiloihin kuten kauppakeskuksiin. Digitaalisuus on tuonut uuden ulottuvuuden julkiseen taiteen esittämiseen ja kokemiseen.
Taidehankinta	Espoossa halutaan toteuttaa sekä väliaikaisia taideteoksia ja taidetapahtumia, että pysyviksi jääviä julkisia taideteoksia. Tavoitteena on eri taidelajeja ja -tyylejä kattavasti esittelevä kaupunki, joka kiinnostaa sekä asukkaita että matkailijoita.	Julkisen taiteen hankintakriteerit Lahdessa: 1. Teoksen taiteellinen laatu, 2. Teoksen tekninen laatu, turvallisuus ja kestävyys, 3. Teoksen onnistunut asettuminen osaksi ympäristöään, 4. Taiteilijan ammatillinen osaaminen ja aiempi näyttö, 5. Teoksen elinkaaren, ylläpidon ja huollon määrittäminen.	-	Julkiseen taiteeseen liittyvät valinnat ja päätöksenteko toteutuu Riihimäen kaupungin päätöksenteon mukaisena lisättyinä Taidetyöryhmä RITA:n roolilla, jossa on asiantuntijoina viranhaltijoita, julkisen taiteen asiantuntija, rahoituksesta vastaavat viranhaltijat ja tarvittavat päättäjädustajat, kuten kaupunkikehityslautakunnan edustaja. RITA:n tehtävänä on käsitellä ja esittää taiteen hankintaa. RITA tekee valinnat siitä, millaista julkista taidetta hankitaan ja mihin teokset sijoittuvat.	Taiteen kokoelmien hankintaperusteet pohjautuvat seuraaviin arvomäärittäksiin: 1. Taiteen luovuus ja esteettinen laatu, 2. Ammatillinen osaaminen ja tuotannon tekninen laatu, 3. Taideteoksen ja ympäristön yhteensovittaminen, 4. Taidetutanto kestävän kehityksen näkökulmasta, 5. Osallisuus ja tapahtumallisuus taidehankkeessa.
Hankintaprosessi	Ideasta toteutukseen - paikan ehdoilla-kaavio: 1. Kaupunkitilan lähtökohdat, 2. Taiteen roolit/tehtävät, 3. Teostyytit & kuratointi, 4. teosten toteutus	Hankintasopimukset ja muut asiakirjat. Luonnoksen tilaamisen yhteydessä tilaajan ja taiteilijan välillä laaditaan luonnoksen tilaussopimus, jossa määritellään mm. taiteilijan ja tilaajan vastuut sekä oikeudet, taidehankkeen aikataulu, budjetti, luonnospalkkiot, taideteoksen suunnitteluun ja toteutukseen liittyvät reunaehdot sekä mahdolliset tilaajan asettamat toiveet tulevan taideteoksen osalta. Taideohjelmasta löytyy taulukko taidehankkeen valmistelijan muistilista.	Virkamiehen opas julkisen tilan taideteosehdotuksen käsittelyyn.	Määrärahoista vastaava viranhaltija tekee taidehankintapäätöksen RITA:n esityksen pohjalta, jossa taiteelliseen laatuun ja taiteen ominaispiirteisiin liittyvässä päätöksissä kuullaan erityisesti kulttuuri- ja museoalan viranhaltijoita sekä julkisen taiteen asiantuntijaa. Tarkoituksena on, että taiteen asiantuntijuus kulkee läpi päätösprosessin mm. taiteilija- ja teosvalinnoissa, luonnoskatselmuksissa, sijoituskohteissa ja tilaussopimusten sisällöissä. Taidehankintapäätökset tekevät viranhaltija tarkistaa, että hankinta vastaa lainsäädännön vaateita ja, että hankintaan on rahoitusta.	Julkisen taiteen hankintojen kilpailutuksen osalta on kaksi poikkeusta, jotka liittyvät hankinnan arvoon ja suorahankinnan edellytyksiin. Jos taidehankinnan arvo alittaa 60 000 euroa, voidaan taidetta hankkia suoraan valitulta taiteilijalta. Kansallinen kilpailutus vaaditaan kaikilta 60 000–213 999 euron taidehankinnoilta ja EU-tason kilpailutus 214 000 euron ja sitä ylittävän hankinta-arvon kohdalla.

Taiteen sijoittaminen	Tulevaisuuden moniarvoisessa, monikulttuurisessa kaupungissa julkisen tilan on pystyttävä tarjoamaan mielenkiintoisia, jaettu arvoja heijastavia tiloja, joissa erilaiset ihmiset haluavat kohdata ja viettää aikaa yhdessä. Taide on yksi keskeisistä keinoista rakentaa alueidentiteettiä ja kiinnostavaa, merkityksellistä sisältöä julkiseen tilaan. Julkinen taide nostaa asuinalueen arvostusta, ja sitä kautta myös alueen kiinteistöjen rahallista arvoa. Kaupungin näkökulmasta taidehankinnat ehkäisevät ilkkivaltaa, ja vähentävät sitä kautta yleisten alueiden kunnossapidon kustannuksia.	Suurin osa kaupungin julkisista taideteoksista sijoittuu keskustan alueelle, jossa taide on parhaiten erilaisten yleisöjen saavutettavissa. Pysyvien taideteosten lisäksi keskusta-alueella toteutetaan erilaisia taidetapahtumia ja väliaikaista taidetta. Viheralueohjelmassa 2013–2025 tavoitteena on sijoittaa taidetta viheralueille ja uusilla alueilla ottaa taide mukaan kiinteänä osana suunnittelua. Julkisen taideteoksen sijoittamiselle kaupunkitilaan tarvitsee aluelupavastaavan myöntämän sijoittamisluvan.	Keskustoissa taide on laajasti niin matkailijoiden kuin kaupungin asukkaidenkin saavutettavissa ja toteutuu usein osana jo valmiiksi kulttuurisesti ja toiminnallisesti rikasta sekä ajallisesti kerrostunutta ympäristöä. Tämän vuoksi keskusta-alueilla julkisen taiteen toteutukseen on hyvä kiinnittää erityistä huomiota. Keskusta-alueille painottuvat kulttuuriympäristöt ja suojelukohteet tulevat huomioiduksi taiteen sijoittelussa. Mikkelissä on tulevina vuosina ja vuosikymmeninä koettavissa monipuolisesti erilaisia taiteen muotoja siten, että ne kaikki pääsevät oikeuksiinsa. Teokset eivät muodosta keskinäisiä ristiriitoja esimerkiksi kahden erityyppisen teoksen sijaitessa liian lähellä toisiaan.	Teosvalinnoissa huomioidaan elinkaari, kestävyys, soveltuvuus paikkaan, huolto ja ylläpito.	Turun vetovoimaa ja viihtyisyyttä lisätään muodostamalla kaupunkiin tunnistettavia taidereittejä. Samalla vahvistetaan myös alueiden houkuttelevuutta. Taidetta sijoitetaan erityisesti keskustan kävelypainotteisina kehitettävien alueiden ja reittien yhteyteen sekä asuinalueita kokoavien raittien yhteyteen. Elävöittämällä kävely- ja pyöräilyreittejä sekä julkisen liikenteen käyttämiä väyliä tuetaan niiden aktiivista käyttöä ja edistetään kestävä kehitystä. Erilaisten valaisukohteiden ja valotaiteen avulla luodaan sekä pysyviä että tapahtumallisia väyliä eri puolille kaupunkia. Taideohjelma sisältää taiteen alueelliset painopisteet.
------------------------------	---	---	--	---	---

Taiteilijan valinta	Julkinen taide tarjoaa kaikille hankkeisiin osallistuville mahdollisuuden saada näkyvyyttä, erottua edukseen omassa viiteryhmissään, ja saavuttaa näin kilpailuetua. Espoo käyttää aina ammattitaiteilijoita, kantaen vastuun lopputuloksen laadusta ja arvosta ammattitaitoisuutta. Tekijät valitaan paikkakohtaisesti, jolloin taide tuo esiin alueiden vahvuuksia ja kiinnostaa sekä paikallisia, että matkailijoita.	Lahden kaupungin taidehankkeissa hakumenettely päätetään aina hankkeen luonteen ja laajuuden perusteella. Samalla varmistetaan, että mahdollisimman monella taiteilijalla on mahdollisuus osallistua taiteilijahakuihin. Yleisesti käytössä olevia valintatapoja ovat avoin kilpailu, kutsukilpailu, rinnakkainen luonnostilauksien yhdistelmä. Taiteilijoille maksetaan myös hankekohtaisesti mahdolliset luonnospalkkiot. Mahdollista on myös ostaa valmis teos tai sijoittaa teos Malvan kokoelmista. Taiteilijoiden valinnassa huomioidaan lisäksi erityisesti paikalliset taiteilijat aina hankkeen luonteen sen salliessa. Taiteilijan ammatillinen osaaminen ja aiempi näyttö. Julkiseen tilaan pysyvästi sijoitettavan taiteen tulee olla ensisijaisesti ammattitaiteilijoiden tuottamaa. Ammattitaiteilijoiksi määritellään tekijät, jotka ovat suorittaneet vähintään kahden vuoden mittaiset taidealan opinnot tai jotka ovat työskennelleet ammattimaisesti taiteilijana vähintään kaksi vuotta, ja heillä on tästä näyttöä dokumentoitua taiteellista tuotantoa.	Pysyvät taideteokset ovat aina ammattitaiteilijoiden toteuttamia. Näin pyritään varmistamaan sekä teosten taiteellinen että tekninen laatu ajan kuluessa. Suhtautumalla taiteilijan asuinkuntaan neutraalisti halutaan varmistaa pysyvän julkisen taiteen monipuolisuus ja parhaan tekijän löytäminen kulloiseenkin kohteeseen. Paikallisilla taiteilijoilla on luonnollisesti ainutlaatuista paikallistuntemusta, jonka toivotaan näkyvän avoimissa kilpailuissa tasokkaina toisehdotuksina sekä yhteistyön kasvuna paikallisten yritysten kanssa. Mikkelissä vaikuttavia taiteilijoita kannustetaan tekemään ehdotuksia yhteistyöstä alueen yrityksille ja taloyhtiöille. Kaupunki tekee parhaansa yrityksen ja taiteilijan yhteistyönä ehdotettujen teosten toteutuksen mahdollistamiseksi.	Julkinen taiteen kantava periaate on, että pysyviä julkisia teoksia hankitaan laatua korostaen ammattitaiteilijoilta. Teema- ja taiteilijavalinnoissa riihimäkeläisyys huomioidaan mahdollisuuksien mukaan. Taiteilijat voidaan valita eri prosesseilla: avoimella haulla, kutsukilpailulla, portfoliohaulla/ilmoittautumismenettelyllä tai suoraan hankintana.	Yleisesti käytössä olevia valintatapoja ovat avoin taidekilpailu, kutsukilpailu, rinnakkainen luonnostilauksien yhdistelmä, portfoliokuva ja suora hankinta tietyiltä taiteilijalta tai taiteilijaryhmältä. Valintaprosessissa voidaan myös yhdistellä useampaa menettelyä. Turun kaupungin taidehankkeissa hakumenettely päätetään hankkeen luonteen ja laajuuden perusteella. Samalla varmistetaan, että mahdollisimman monella taiteilijalla olisi mahdollisuus osallistua taiteilijahakuihin. Julkiseen tilaan esille sijoitettavan taiteen tulee olla ensisijaisesti ammattimaisesti tuotettua. Turun keskustan alueelle sijoitettavien pysyvien (esillä yli 6 kk.) taideteosten taiteellisesta tuotannosta vastaavat ammattitaiteilijat. Yleisöä osallistavien tai muuten ryhmätyönä tuotettavien teosten kohdalla ammattitaiteilijat toimivat projektien suunnittelijana ja ohjaajana. Ammattitaiteilijan osaamista koskeva määritelmä perustuu vähintään kahden vuoden taide alan suoritettuihin opintoihin tai vähintään kahden vuoden ammattimaiseen työskentelyyn taiteilijana, josta on syntynyt näyttöä dokumentoitua taiteellista tuotantoa.
Taidekilpailut	-	Kaupunki noudattaa Suomen Taiteilijaseuran kilpailuohjeistuksia	-	Taidetyöryhmä tekee esityksiä alueellisten taideohjelmien kohteista ja järjestää taidekilpailuja niissä hankkeissa, jotka julkisen taiteen ohjausryhmä linjaa kärkihankkeina taidekilpailukohteiksi. Julkisen taiteen asiantuntijan työhön kuuluu mm. taidekilpailujen järjestäminen.	Avoimissa taidekilpailuissa ja kutsukilpailuissa noudatetaan Suomen Taiteilijaseura ry:n laatimia kilpailuohjeistuksia
Taide kaupungin kehittämisessä	-	-	Tavoitteena on, että kaupunki nähdään kulttuurisena kokonaisuutena ja asukkaiden kokemusten kuunteleminen sekä alueiden arvojen tunnistaminen on kiinteä osa kaupunki- ja taidesuunnittelua. Tämä on kaupunkilaisista lähtevää suunnittelua arvokkaana ja arvostavana kaupunkiympäristön rakentamiseksi. Lopputuloksena on laadukasta ympäristöä, jossa julkinen taide ilmentää ja tukee kaupungin arvoja ja vahvuuksia.	Julkinen taide huomioidaan kaikissa kaupunkikuvan kannalta merkittävässä kaavoitushankkeissa, viimeistään yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Julkisen taiteen ohjausryhmä linjaa osana kaupunkikuvan kehittämisen kärkihankkeita myös julkisen taiteen kärkihankkeita ja ohjaa ne osaksi kaavoitustyötä. Julkista taidetta voidaan sisällyttää myös muihin, erikseen päätettäviin kaupunkisuunnittelun hankkeisiin. Taiteen toteutus määritellään sitovasti asemakaavoissa, jotka ovat kaupunkikuvan kannalta merkittäviä.	Kaavoituksella ohjataan kaupungin maankäyttöä, rakentamista ja elinympäristön laatua. Hyvin suunniteltu ja toteutettu julkinen taide vaikuttaa positiivisesti elinympäristön laatuun. Siksi julkinen taide voidaan lähtökohtaisesti sisällyttää kaavoitustyön tavoitteisiin. Kävelyyn ja pyöräilyyn tarkoitettuja reittejä voidaan elävöittää julkisella taiteella. Taiteen tuominen alikulkutunneleihin ja muihin mahdollisesti turvattomaksi koettuihin paikkoihin lisää ko. tilojen aktiivista ja vapaata käyttöä.
Alueelliset taideohjelmat	Harkinnanvaraisesti laadittavat. Uusilla alueilla taideohjelma laaditaan mieluiten kaavoitusvaiheessa, täydentyvillä alueilla tilanteen mukaan.	Yksittäistä kohdetta tai laajaa aluetta varten voidaan laatia taideohjelma, jossa kuvataan kohteeseen hankittavan taiteen muodot, hankintatavat, budjetti, aikataulu ja päätöksentekoprosessit. Hankkeesta riippuen taideohjelma voi olla joko ohjeellinen tai sitova ja se ilmoitetaan ohjelman sisällössä. Ohjelma toimii taiteen hankinnan ohjekirjana ja mahdollisen jatkosuunnittelun pohjana. Taideohjelma voidaan teettää myös ostopalveluna ulkopuolisella taideasiantuntijalla.	Kun kaupunkiin suunnitellaan isompaa uutta asuin- tai muuta rakentuvaa aluetta, tutkii taidetyöryhmä tapauskohtaisesti mahdollisuuksia laatia alueelle erillinen, alueellinen taideohjelma. Alueellisessa taideohjelmassa määritellään tietyn alueen tai kaupunginosan julkisen taiteen paikat sekä teosten toteutustapojen, teosten valintaprosessien ja teosten rahoittamisen muodot. Alueellinen taideohjelma selkeyttää ja monipuolistaa alueellisia taiteen mahdollisuuksia huomattavasti etenkin, mikäli se tehdään yhtä matkaa alueen muun suunnittelun kanssa. Alueellisen taideohjelman etuihin kuuluvat mahdollisuudet huomioida alueen erityispiirteet kustannustehokkaasti osana alueen kokonaisuutta niin taiteen sisällön, sijoittelun ja kaupunkikuvallisen roolin kuin rahoituksenkin näkökulmista.	Alueellisessa taideohjelmassa määritellään esimerkiksi uuden asuinalueen taiteen konsepti, taiteen paikat, tilapäiset tapahtumat jne., sekä mallit tekijöiden valintaprosesseista, taiteen rahoituksesta ja vuorovaikutus- ja osallistamisprosesseista. Ohjelma voi koskea myös ns. vanhoja kaupunginosia, erityisesti täydennysrakentamisen ja perusrakennuksen yhteydessä tai laajoja talonrakennushankkeita, kuten sairaaloita.	Suurempia aluekehityshankkeita varten laaditaan erillinen taideohjelma. Siinä kuvataan kohteeseen hankittavan taiteen ja tapahtumallisuuden sisällölliset tavoitteet, muodot, hankintatavat ja päätöksentekoprosessit. Määritellään tavat, joilla hankittava taide tai toiminta rahoitetaan. Voi olla ohjeellinen tai sitova.
Osallistaminen	Tuetaan paikallista yhteisöllisyyttä ja alueidentiteettiä ottamalla kaupunkilaiset mukaan teosvalintoihin, sekä taiteilijoiden vetämään toteutukseen. Mahdollistetaan espoolaisten yhteisöjen ja yritysten omia taidehankintoja sujuvalla julkisen taiteen prosessilla. Osallistavilla toteutuksen tavoilla, joissa kaupunkilaisilla on aktiivinen rooli taiteen valinnassa, toteutuksessa, ja kokemisessa, voidaan edelleen laajentaa taiteen käytön mahdollisuuksia yhteisöllisen julkisen tilan toteutuksessa.	Osallistavan budjetin hankkeet, kyselyt, keskustelutilaisuudet, työpajat, asukasillat, maastokävelyt. Osallistavat taideteokset, joissa taiteilija on suunnitellut teoksen niin, että se muodostuu yhteisöllisen toiminnan tuloksena. Kaupunkilaisien osallistuminen teosprosessiin on edellytys teoksen syntymiseksi. Yleisöäänestykset, kaupunkilaisien osallistumismahdollisuus taideteoksen julkistustilaisuuteen, opastukset, kävelyt, luennot, teosesittelyt. Viestintä.	Keskustoihin, tai muuten vilkkaasti liikennöidylle alueelle sijoitettavien teosten osalta, pyritään käyttämään kattavasti eri osallistamismenetelmiä siten, että eri ikäisten ja eri alueilla asuvien mikkeliäisten on mahdollista tulla kuulluksi. Kuuden kohdan lista kaupunkilaisien osallistumisesta ennen taideteoksen toteutusta.	RITA edistää kaupungin strategian mukaisesti kaupunkilaisten osallisuutta ympäristön suunnitteluun ja julkisen taiteen hankkeisiin siten, että käyttäjien ja asukkaiden kuuleminen sisällytetään vähintään osaksi muuta osallistamista. Resurssien puitteissa osallistaminen voidaan toteuttaa myös laajempina, omina hankekokonaisuuksinaan. Tavoitteena on aina, että asukkaat, käyttäjät ja muut osalliset pääsevät vaikuttamaan taiteeseen oikea-aikaisesti.	Osallistaminen jaettu kolmeen osaan: kevyt, keskivahva ja vahva.

Viestintä	Ylläpidetään kokonaiskuvaa kaupungin julkisesta taiteesta ja huolehditaan kaupungin sisäisestä tiedonkulusta julkisen taiteen alalla.	Visiossa: Kaupunkilaiset ja matkailijat löytävät helposti tietoa kaupungin julkisista taideteoksista, ajankohtaisista hankkeista ja tapahtumista.	Osallistamismallien käyttöä sekä tiedotuksen yhtenäistämistä yhdellä, julkiseen taiteeseen keskittyneellä nettisivulla kaupungin nettisivujen yhteydessä. Mahdollisuuksista osallistua erilaisiin taidehankkeisiin pyritään tiedottamaan kattavasti kaupungin nettisivuille kaupungin sosiaalisen median kanavissa sekä mahdollisuuksien mukaan painetussa mediassa.		Avoin ja aktiivinen viestintä uusien hankkeiden osalta eri vaiheissa sekä jo olemassa olevasta julkisesta taiteesta. Teosten ylläpito tarkoittaa myös niitä koskevien aineistojen säilyttämistä sekä aktiivista viestintää ajankohtaisista hankkeista ja kokoelmaan kuuluvista teoksista
Kestävä kehitys	-	Kolme teemaa: Kestävästi elinvoimainen. Lahti tarjoaa kansainvälisesti kiinnostavan toimintaympäristön älykkäiden ja kestävien ratkaisujen kehittämiseen ja liiketoimintaan. Kestävästi hyvinvoiva. Lahti on kaikkien lahtelaisten kaupunki, jossa jokaisella on mahdollisuus osallistua yhteisön kehittämiseen. Kestävästi uudistuva. Lahti on kaikkien lahtelaisten kaupunki, jossa jokaisella on mahdollisuus osallistua yhteisön kehittämiseen.	-	-	Hiilineutraali kaupunki 2029 mennessä. Painopiste taiteen hankinnoissa on tarkoitus siirtää laadun perinteisempien kriteerien lisäksi ekologisesti kestävään taiteeseen. Konkreettisine toimina mm. matkustuksen ja kuljetusten vähentäminen, huomion kiinnittäminen ekologisesti tuotettujen ja kierrätysmateriaalien hyödyntämiseen sekä vastuullisesti tuotettujen palveluiden suosimiseen. Painotus erityisesti ympäristöllisiin teemoihin ja tuottamaan informaatiota ympäristön tilasta ja ihmisten toimien vaikutuksesta siihen. Julkisen taiteen toteutuksia arvioidaan myös kestävä kehityksen näkökulmasta. Hankintavaiheessa arvioidaan materiaalien ympäristöystävällisyyttä, teoksen kestävyyttä, ylläpitoon kuuluvia resursseja.
Teoskyltti	-	-	Kaupunki auttaa tarvittaessa teoksen sijoittamiseen, toteutukseen ja huoltoon liittyvissä kysymyksissä. Kaupunki myös huolehtii kaikkien väliaikaisten teosten yhteyteen ilmeeltään yhtenäiset, teoksesta ja tekijästä kertovat teoskyltit.	-	-
Kunnossapito, huolto	-	Teoksen elinkaaren, ylläpidon ja huollon määrittäminen: Julkista taideteosta hankittaessa on varmistettava kuka teoksen omistaa ja kenellä on teoksesta huoltovastuu hankinnan jälkeen. Hankinnan yhteydessä kannattaa määritellä myös teoksen elinkaari, eli se aika, jolloin teosta huolletaan ja ylläpidetään. Elinkaari määritellään yhdessä taiteilijan kanssa. Huoltotarpeeseen vaikuttavat mm. teoksessa käytetyt materiaalit ja tekniikka sekä ympäristö, johon teos sijoittuu. Julkinen taideteos on investointi, josta tulee pitää hyvää huolta. Taideteoksia puhdistetaan, kunnostetaan, dokumentoidaan ja niihin liittyviä tietoja arkistoidaan kaupungin eri yksiköiden yhteistyönä. Taideteoksen sijainti ja luonne määrittelevät sen, kuka on vastuussa huoltokustannuksista. Jo teoksen hankintavaiheessa on hyvä sopia vastuista, esimerkiksi hankintasopimukseen kirjaamalla. Uuden taideteoksen tilaamisen yhteydessä tulee taiteilijalta tilata myös teoksen huoltokirja, johon taiteilija kirjaa ylös keskeisimmät tiedot koskien kyseessä olevan taideteoksen ominaisuuksia, kuten mittoja, materiaaleja, värisävyjä ja tavarantoimittajia. Huoltokirjan tarkoituksena on, että taiteilija siirtää teoksen tilaajalle kaiken olennaisen tiedon teoksen tulevaa ylläpitoa ja huoltoa varten. Huoltokirjassa määritellään myös teoksen elinkaari.	Kaupunki auttaa tarvittaessa teoksen sijoittamiseen, toteutukseen ja huoltoon liittyvissä kysymyksissä. Jokainen julkiseen tilaan sijoittuva teos ja sen huolto on suunniteltava siten, että teoksen on mahdollista kestää sille suunnitellussa ilmeessä koko teoksen esilläolon ajan.	Taiteen huolto ja ylläpito kuuluu tilaa hallinnoivalle yksikölle, samoin vastuu taiteen mahdollisesti tarvitsemista jalustoista, rakenteista ja tekniikasta. Teoksen ylläpitoaika ja elinkaari määräytyvät myös taiteilijan kanssa tehtävässä tilaus sopimuksessa. Taiteilija laatii teoksen huolto-, korjaus- ja ylläpito-ohjeet.	Kaupunkiympäristön kunnossapitoyksikkö huolehtii julkisen taiteen ympäristön kunnossapidosta. Vastuunjako määritellään erikseen yksikön ja museopalveluiden välillä. He järjestävät vuosittain syksyllä tapaamisen, jossa käydään läpi seuraavan vuoden julkisen taiteen ympäristöjen kunnossapitotoimenpidetarpeet. Taide, joka liitetään Turun kaupungin taidekokoelmaan, vastaa ylläpidosta museopalvelut. Ylläpidolla tarkoitetaan teosten puhdistamista ja tarvittavia korjaustoimenpiteitä. Museopalvelut vastaavat kaupungin taidekokoelman teosten siirroista ja kuljetuksista. Kiinteästi rakenteisiin integroidun taiteen ylläpidosta vastaa rakennuksen omistaja. Museopalvelut toimivat näissä neuvoo-antavana asiantuntijana. Teosten ylläpito tarkoittaa myös niitä koskevien aineistojen säilyttämistä. Hankintavaiheessa kirjataan hankintasopimukseen, kuka on vastuussa sen ylläpidosta. Teokseen kiinteästi kuuluvien muiden rakenteiden, kuten suihkulähteen ylläpitoon kuuluu kaupunkiympäristön kunnossapitoyksikölle. Hankinnan yhteydessä teokset liitetään joko pysyvästi kokoelmiin tai vaihtoehtoisesti niille määritellään elinkaari eli aika, jonka sisällä niiden ylläpidosta huolehditaan ja jonka jälkeen ne voidaan poistaa julkisesta tilasta. Elinkaariajan päätyttyä teoksen ylläpitoaika voidaan kuitenkin erikoistapauksessa jatkaa. Näin tehdään, jos taiteesta on muodostunut tärkeä osa ympäristöään ja asukkaat tai tilojen käyttäjät kannattavat teoksen säilyttämistä paikoillaan.
Teosten poisto	-	Elinkaaren pituuteen vaikuttavat muun muassa taideteoksessa käytetyt materiaalit ja niiden kestävyys. Elinkaaren päättymisen jälkeen teos voidaan poistaa julkisesta tilasta. Tapauskohtaisesti teoksen elinkaarta voidaan myös päättää jatkaa, mikäli tähän on perustellut syyt. Elinkaari määritellään yleensä yhteistyössä tilaajan ja taiteilijan kesken. Julkinen taideteos voidaan poistaa kokoelmista seuraavista syistä: - teokselle määritelty elinkaari on kulunut loppuun - teos aiheuttaa vaaraa - teoksen kunto on huonontunut merkittävästi, ja sen korjauskustannukset tulisivat olemaan kohtuuttoman suuret suhteessa teoksen merkittävyyteen - teos on paikkasidonnainen ja sen alkuperäiseen sijoituspaikkaan kohdistuu muutoksia, joiden seurauksena teos väistämättä tuhoutuu tai peitty	-	Riihimäen kaupungin kokoelmaan liittämistä tekee päätökset se kulttuuri- tai museopalveluista vastaava viranhaltija, joka vastaa myös teoslahjoitusten ja talletusten vastaanottamisesta sekä kokoelmien poistoista.	Julkisen taiteen teos voidaan poistaa sijoituspaikastaan seuraavien edellytysten täytyessä: - teokselle määritelty elinkaari on kulunut loppuun, - teoksen kunto on huonontunut merkittävästi, ja sen korjauskustannukset tulisivat olemaan kohtuuttoman suuret suhteessa teoksen merkitykseen osana ympäristöään tai - teoksen ympäristön tai kaupunkirakenteen muuttuessa niin, että alkuperäinen sijoituspaikka häviää. Tässä tapauksessa teokselle etsitään ensisijaisesti uusi sijoituspaikka. Jos teoksen siirtäminen ei ole mahdollista, teos poistetaan sijoituspaikastaan ja kokoelmasta.

KERAVA

ERVVO

Keravan taideohjelma

2025
LUONNOS

ERVVO

KERAVA

1. Ohjelman sisältö ja tavoitteet

Mikä julkisen taiteen taideohjelma?

Keravan kaupungin taideohjelmassa kuvataan ja määritellään kaupungin julkisen taiteen hankinnan menettelytavat, kokonaisprosessi ja kaupungin tavoitteet julkiselle taiteelle. Taideohjelman tavoitteena on selkeyttää julkisen taiteen parissa tehtävää niin kaupungin sisäistä kuin taiteilijoiden tekemää työtä. Taideohjelman tavoitteena on ohjata työtä niin, että tuloksena syntyy laadukasta, aikaa kestäväää ja paikkaan sopivaa julkista taidetta. Ohjelmassa julkisen taiteella tarkoitetaan ensisijaisesti julkiseen ulkotilaan sijoitettua vapaasti saavutettavissa olevaa taidetta.

Miksi julkisen taiteen periaateohjelma on laadittu ja kenelle se on tarkoitettu?

Rakennettuun ympäristöön kuuluva julkinen taide on muodostunut maassamme alueelliseksi vetovoimatekijäksi. Kaupungeilla on suuri tahto ja myönteinen kehitysjäritys rakennetun ympäristön arvon kohottamisesta julkisen taiteen keinoin. Taide kuuluu kiinteästi suomalaiseseen rakennettuun ympäristöön. 75 % suomalaisista haluaa taideteoksia rakennettuihin, julkisiin ympäristöihin, ja 79 % on sitä mieltä, että taide parantaa ympäristön viihtyisyyttä ja turvallisuutta. 67 % prosentti taiteelle - hankkeen ja Suomen taiteilijaseuran teettämän tutkimuksen vastaajista uskoo, että taide nostaa asuinalueen arvoa. (Pulkkinen, 2019).

Taideohjelma määrittelee ja selkeyttää julkisten taidehankkeiden organisointia ja päätöksentekoa. Ohjelma on tarkoitettu oppaaksi kaikille julkisen taiteen parissa työskenteleville. Ohjelman toimenpiteet koskevat ensisijaisesti Keravan kaupungin julkisen taiteen hankkeita, mutta voi olla avuksi myös muille julkisen taiteen parissa työskenteleville organisaatioille, yksityishenkilöille ja taiteilijoille.

Keravan kaupunki

Miksi julkista taidetta tarvitaan?

Julkinen taide on tärkeää, koska se parantaa ihmisten hyvinvointia ja luo inhimillisen, miellyttävän ja turvallisen ympäristön. Se tekee taiteen saavutettavaksi myös niille, jotka eivät käy museoissa tai gallerioissa. Julkisella taiteella on myös merkittävä rooli taidekasvatuksessa.

Julkinen taide voi vahvistaa paikan identiteettiä, tuoda esiin siihen liittyviä tarinoita ja lisätä merkityksellisyyttä ihmisten arkeen. Taide voi myös korostaa kaupunkikuvan tärkeitä solmukohtia luomalla maamerkkejä ja kohtaamispaikkoja. Julkinen taide rakentaa kaupungin imagoa ja nostaa asuinalueen arvostusta ja sitä kautta myös alueen kiinteistöjen arvoa. Kaupungin näkökulmasta taidehankinnat ehkäisevät ilkeävaltaa ja samalla vähentävät yleisten alueiden kunnossapidon kustannuksia.

Mitä taideohjelma sisältää?

Taideohjelmassa kuvataan, mitä julkinen taide Keravalla on nykyhetkellä, sekä tulevaisuuden tahtotila. Ohjelmassa esitellään Keravalla käytettäviä julkisen taiteen periaatteita, erityispiirteitä ja hankinnan kokonaiskuvaa.

Keravan taideohjelma on voimassa toistaiseksi, ja sitä päivitetään säännöllisesti viiden vuoden välein sekä aina tarvittaessa.

2. Julkinen taide Keravalla

Kerava rakentaa rohkeasti omannäköistä ja erottuvaa kaupunkia, ja taide sidotaan kaikkeen kaupunkikulttuuriin, aina kun se on mahdollista. Teosten sijoittaminen

Keravan kaupunki

⇨ kerava.fi ➤ kirjaamo@kerava.fi ✉ PL 123, 04201 Kerava ☎ (09) 29491

julkisiin tiloihin tuo taiteen osaksi ihmisten arkea ja lisää kokoelmien, taiteen ja museon tunnettavuutta. Teossijoituksilla voidaan myös saavuttaa yleisöjä, jotka eivät välttämättä vieraile museoissa. Taide lisää työympäristöjen ja julkisten tilojen viihtyisyyttä. Ulkotilojen lisäksi taidetta voi nähdä kaupungin virastoissa ja laitoksissa, kuten kouluissa. Keravan kaupungin katutilassa, rakennusten julkisivuissa, viheralueilla ja aukioilla on sijoitettuna yli 50 julkista taideteosta. Pysyvien julkisten taideteosten lisäksi Keravalla on paljon ammattilaisten tekemää graffititaidetta sekä väliaikaisia teoksia, kuten purkutaidetta ja valotaidetta.

Keravan julkisen taiteen tarkoituksena on elämysten ja tiedon tarjoaminen, kulttuurisen osallisuuden mahdollistaminen sekä paikallisidentiteetin vahvistaminen. Julkisessa tilassa taide ja kulttuuriperintö ovat lähellä ihmisten arkea. Tavoitteena on luoda kaupunkilaisille esteettisesti miellyttävä, ajatuksia herättävä ja omaleimainen asuinympäristö. Julkinen taide lisää myös kaupungin matkailullista vetovoimaa ja positiivista kuvaa.

Vesa-Pekka Rannikko, Heimo, 2024. Kuva Justus Hirvi.

Keravan kaupunki

🌐 kerava.fi ➤ kirjaamo@kerava.fi ✉ PL 123, 04201 Kerava 📞 (09) 29491

Kaupungin taidekokoelma

Keravan museopalveluiden ylläpitämät kokoelmat nostavat esiin kaupungin historian kiinnostavimmat aiheet ja nykytaiteen mielenkiintoisimmat sisällöt. Kokoelmiin kuuluu erilaisia taiteen ilmiöistä sekä Keravan historiasta, kaupungin kehityksestä ja taideteollisesta menneisyydestä kertovia esineitä, taideteoksia, valokuvia ja arkistomateriaalia. Keravan kaupunki noudattaa taidemuseotoiminnan aloittaneen Keravan Taidesäätiön aikoinaan määrittämiä sääntöjä, joiden mukaan taidekokoelmaan tulee kerätä ja säilyttää pääasiassa suomalaista modernia ja nykytaidetta, harjoittaa siihen liittyvää tutkimusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisu-toimintaa. Painopistealueisiin kuuluvat myös taiteen marginaalialueet sekä osallistavat ja yhteisötaiteelliset projektit.

Keravan julkisen taiteen erityispiirteet

Kerava ja Antti Maasalo

Keravalla on lukuisia kuvanveistäjä Antti Maasalon teoksia, jotka nivoutuivat keskustan kehittämiseen 1990-luvun puolivälissä.

Kävelykeskustan suunnittelussa otettiin taide oleelliseksi tekijäksi pyrittäessä muodostamaan viihtyisää ja esteettistä kaupunkiympäristöä. Keravan kaupunkiteknikka, puisto-osasto ja Maasalo tekivät pitkään yhteistyötä luoden Keravan keskustaan hienon veistoskokonaisuuden. Työ eteni kävelykeskustan rakentamisen myötä tiiviinä vuoropuheluna, jossa taiteilijalle esiteltiin suunnitelmia ja toiveita, joiden perusteella tämä teki luonnoksia, joista valittiin toteutettavat teokset. Taideteoksille ei ollut omaa määrärahaa, vaan ne olivat osa kokonaissummaa, jolla kävelykatua rakennettiin. Kävelykatukokonaisuus palkittiin valmistuessaan Vuoden ympäristörakennus palkinnolla 1996. Nykyisin esillä olevat teokset löytyvät Keravan taiderasitit – karttapalvelusta.

Keravan kaupunki

Antti Maasalo, Oodi vedelle, 2005. Kuva Jukka Nissinen, Keravan kaupunki

Aune Laaksosen taidesäätiö

Aune Laaksosen Taidesäätiö lahjoitti 2000 teoksen kokoelmansa Keravan kaupungille 2018.

Kokoelmaan kuuluu joukko julkisia veistoksia, jotka ovat Aune Laaksosen Taidesäätiön lahjoittamia. Toistakymmentä teosta siirrettiin Tuusulasta Keravalle vuonna 2021, sillä teokset olivat olleet talletettuina Tuusulassa. Suurien ulkoteosten sijoittaminen Keravan kaupunkikuvaan suunniteltiin ja toteutettiin kaupungin eri yksiköiden yhteistyönä. Aune Laaksosen Taidesäätiön kokoelman lahjoitusehtona on, että kokoelmaa asetetaan kaupunkilaisten nähtäville julkisiin tiloihin. Kokoelmaan kuuluvia teoksia on sittemmin sijoitettu esimerkiksi Kivisillan alueelle. Ulkotilojen lisäksi kokoelman teoksia on sijoitettu kaupungin julkisiin sisätiloihin.

Keravan kaupunki

⇨ kerava.fi ➤ kirjaamo@kerava.fi ✉ PL 123, 04201 Kerava ☎ (09) 29491

Taideteosten käytettävyys

Keravan julkista taidetta luonnehtii se, että monet teokset on varta vasten tehty kestämään kosketusta ja käyttöä. Vaikkapa Keravan kirjaston viereisellä vesialtaalla, Antti Maasalon Oodi vedelle –teoksen altaan kivipolulla juoksentelelee usein lapsia vesisuihkujen alta. Lapilan päiväkodin pihalla lapset saavat koskea Veikko Haukka-vaaran Sammakkoa (1976), kiipeillä ja kurkistella sammakon sisälle.

Tapio Junnon teos Kontakti (1974) paitsi kuvaa ihmisten välistä vuorovaikutusta, myös kokoaa nuoret jalustalle istuskelemaan. Veistoksen päälle oli alun alkujaan lupa kiivetä ”kenenkään kieltämättä tai teoksen vahingoittumatta”. Keravan kävelykadulla on aiemmin sijainnut useitakin veistoksia, joissa on saanut leikkiä.

Heikki Häiväojan ja Antero Poppiuksen Sirkusmuistomerkki (1979) suunniteltiin varta vasten toiminnalliseksi taideteokseksi, jossa lapset saavat leikkiä. Teoksesta tulikin osittain juuri toiminnallisuuden myötä keravalaisille tärkeä ja muistorikas paikka. Suositettu teos ei kuitenkaan kestänyt kovaa käyttöä ja konservoinnin jälkeen (2014) sitä ei ole enää suositeltu. Konservoinnin myötä hevosten jalustat vaihdettiin ja niiden selkään on nyt vaikeampi kiivetä.

Heikki Häivöja & Antero Poppius, Sirkusmuistomerkki, 1979. Kuva Jukka Nissinen, Sinkka.

Graffitien näkyminen katukuvassa

Kerava tunnetaan Purkutaide-hankkeista. Purkutaiteen taiteellisena johtajana tunnettu Jouni Väänänen työskenteli Keravan kaupungin kaupunkitaiteesta vastaavana projektipäällikkönä vuosina 2017–2018. Tällöin syntyi katutaidekokonaisuuksia, joiden tilaajana toimi Keravan kaupunkitekniikka. Teoksia ei kuitenkaan ole liitetty Sinkan kokoelmiin. Samaan aikaan toteutettiin myös Taide- ja museokeskus Sinkan julkisivugraffiti, saksalaisen Claudia "MadC" Walden Free at Last (2017), joka liittyi Sinkan graffitiaiheiseen näyttelyyn Rakkaudesta vapauteen. Teos kuuluu Sinkan kokoelmaan elinkaarteoksena.

Keravan tavoitteena on rakentaa kaupunkia, joka houkuttelee aktiivisesti taiteilijoita työskentelemään Keravalle, edellyttäen taiteen näkymistä katukuvassa, kuppiloissa ja tapahtumissa

Keravan kaupunki

☞ kerava.fi ➤ kirjaamo@kerava.fi ✉ PL 123, 04201 Kerava ☎ (09) 29491

MadC, Free at Last, 2017. Kuva Marco Prosch, Sinkka.

Julkisen taiteen työryhmä

Julkisen taiteen työryhmä koostuu nimetystä moniammatillisesta taidetyöryhmästä yli hallintarajojen. Työryhmään kuuluvat museopalvelujohtaja, kokoelmaintendentti, jos teokset tulevat museon kokoelmaan, taideamanuenssi, kaavoituspäällikön nimeämä henkilö, infrasuunnittelupäällikön nimeämä henkilö, infrajohtajan nimeämä

Keravan taidetyöryhmä:

museopalvelujohtaja
 kokoelmaintendentti (jos teokset tulevat museon
 kokoelmaan)
 taideamanuenssi
 kaavoituspäällikön nimeämä henkilö
 infrasuunnittelupäällikön nimeämä henkilö
 infrajohtajan nimeämä henkilö
 kaupunginpuutarhuri

Keravan kaupunki

⇨ kerava.fi ➤ kirjaamo@kerava.fi ✉ PL 123, 04201 Kerava ☎ (09) 29491

henkilö ja kaupunginpuutarhuri. Taidetyöryhmän ydintehtävänä on julkisen taiteen hankinnat sekä alueellisten taideohjelmien ohjaustyö.

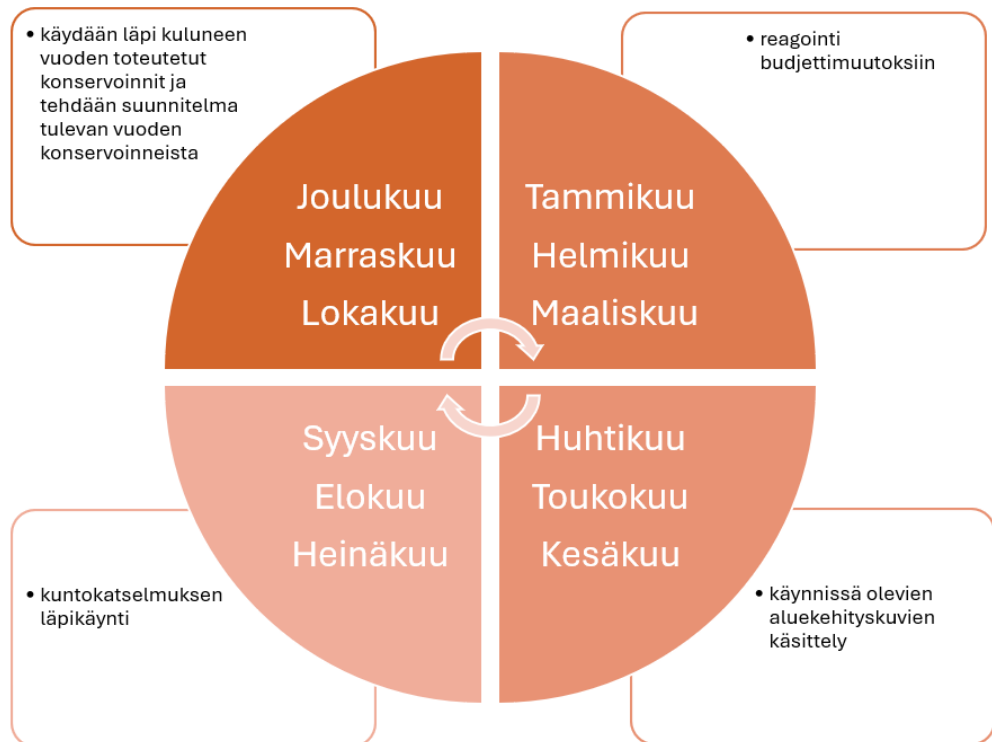
Työryhmän tehtävät

Taidetyöryhmä käsittelee julkisen taiteen hankintaan liittyvät ideat ja ehdotukset sekä työstää ehdotukset valmiiseen muotoon. Työstetty materiaali viedään työryhmän toimesta laaturyhmään, joka käsittelee ja puoltaa tai ei puolla taidehankintaa.

Taidetyöryhmä kokoontuu 8–10 kertaa vuodessa ja tarpeen mukaan useammin. Tapaamisissa käsitellään vuosikellon mukaisesti asiat, ajankohtaiset taidehankintaan liittyvät asiat sekä muut ajankohtaiset asiat. Nimetty puheenjohtaja johtaa työryhmää sekä seuraa, että sovitut asiat toteutetaan. Puheenjohtajan lisäksi työryhmään nimetään sihteeri.

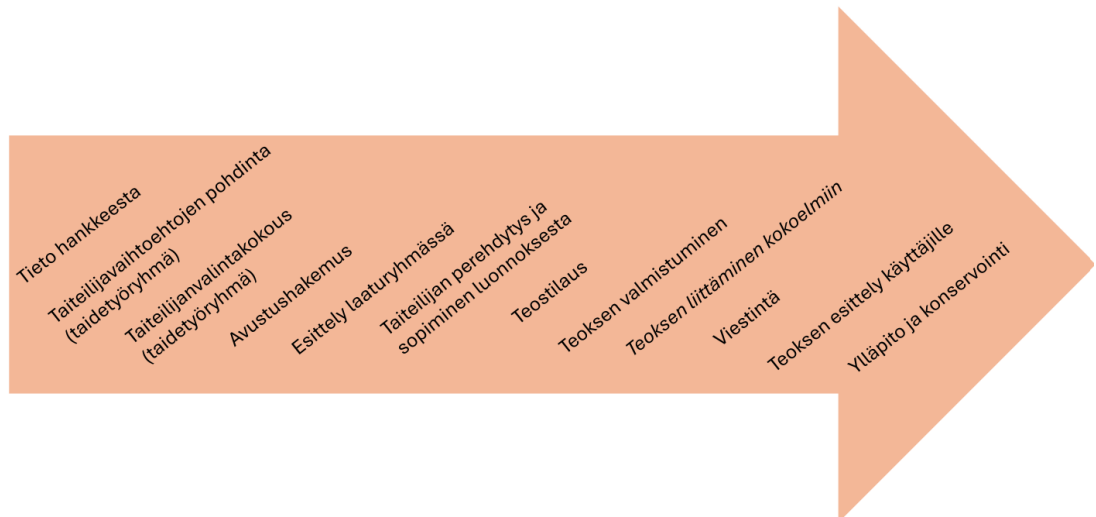
Ydintehtäviensä lisäksi taidetyöryhmä voi antaa lausuntoja tai ohjeistaa myös kaupungin ulkopuolisia hankkeita. Työryhmä käsittelee julkisten teosten siirtämisestä paikaltaan esimerkiksi kaupunkitilan muutosten yhteydessä. Sijoitus- tai siirtoehdotukset uuteen paikkaan esitellään ja hyväksytetään laaturyhmässä.

3. Julkisen taiteen hankinta

Kaupungin uusiin ja saneerattaviin rakennuskohteisiin hankitaan taidetta määrärahojen puitteissa. Julkisen taiteen hankinnat tehdään yhteistyössä museopalveluiden, infran suunnittelun ja -rakentamisen, yleis- ja asemakaavoituksen ja rakennuksen käyttäjätahon kanssa. Uusia julkisen taiteen hankintoja voidaan tehdä esimerkiksi rakennus- ja kaupunkikehityshankkeiden yhteydessä, kuten uudis-, korjaus- tai infrarakentamisen yhteydessä.

Hankintaprosessi

Hankintakriteerit

Julkisen taiteen hankintakriteerit Keravalla:

1. Taiteellinen arvo ja omaperäisyys
 - Teoksen tulee ilmentää korkeatasoisesti taiteellista näkemystä, ilmaisullista voimaa ja omaleimaisuutta
2. Kaupunkikuvallinen edustavuus ja ympäristöön sopivuus
 - Teoksen tulee olla visuaalisesti ja sisällöllisesti laadukas osa kaupunkikuvaa sekä tukea ympäristön identiteettiä ja viihtyisyyttä
3. Tekninen toteutus, turvallisuus ja kestävyys
 - Teoksen materiaalien ja rakenteiden tulee olla pitkäikäisiä, turvallisia ja soveltuvia julkiseen tilaan, pois lukien elinkaarteokset kuten graffitit
4. Ympäristöön asettuminen ja vuorovaikutus tilan kanssa
 - Teoksen tulee olla luonteva osa ympäristöä ja muodostaa merkityksellinen vuorovaikutus tilan käyttäjien kanssa
5. Teoksen elinkaari, huollettavuus ja ylläpito
 - Teoksen suunnittelussa tulee huomioida sen huolto, mahdolliset korjaustarpeet ja elinkaaren hallinta

Keravan kaupunki

⇄ kerava.fi ➤ kirjaamo@kerava.fi ✉ PL 123, 04201 Kerava ☎ (09) 29491

Hankintasopimukset ja muut asiakirjat

Kuntien julkisen taiteen hankinnoissa sovelletaan hankintalakia. Laissa säädetyn kynnyksrajan ylittävät hankinnat on kilpailutettava. Myös kynnyksrajan ylittävien hankintojen kohdalla suorahankinta voi olla mahdollinen hankittavan teoksen ainutlaatuisen luonteen tai arvon perusteella.

Hankintalain mukaisesti taidehankinnoissa suorahankinta on mahdollinen, kun hankinnan tarkoituksena on ainutkertaisen taideteoksen ja taiteellisen esityksen luominen ja hankkiminen (1397/2016 | Lainsäädäntö | Finlex). Tulee kuitenkin huomioida, että suorahankintaperuste koskee vain hankittavaa taideteosta, ei siihen mahdollisesti liittyvää alihankintana toteutettavaa infran rakentamista tai muun tekniikan hankkimista.

Taideteoksen luonnoksen tilaamisen yhteydessä osapuolten kesken laaditaan kirjallinen luonnossopimus. Sopimus voi olla ensin luonnoksen tilaamisesta tai luonnoksen ja teoksen tilaamisesta samassa sopimuksessa. Sopimuksessa määritellään selkeästi muun muassa seuraavat asiat:

- taiteilijan ja tilaajan vastuut ja oikeudet
- hankkeen aikataulu ja budjetti
- luonnospalkkion suuruus ja maksuehdot
- taideteoksen suunnitteluun ja toteutukseen liittyvät reunaehdot
- sekä mahdolliset tilaajan asettamat toiveet tulevan teoksen osalta

Luonnos käsitellään taidetyöryhmässä jonka jälkeen luonnos esitellään ja käsitellään laaturyhmässä. Mikäli luonnos hyväksytään ja teoksen toteutus päätetään tilata, laaditaan erillinen toteutussopimus. Tilaussopimus laaditaan tilaajan toimesta. Tämä sopimus on yleensä luonnossopimusta yksityiskohtaisempi ja kattaa muun muassa teoksen toteutuksen aikataulun, materiaalit, tekniset vaatimukset, asennuksen, ylläpidon, elinkaaren sekä tekijänoikeuksiin liittyvät ehdot. Sopimuksessa noudatetaan tilaajavastuulakia. Kaupunki tekee hankinnasta

Keravan kaupunki

viranhaltijapäätöksen. Kaupungin viestintä tiedottaa teoksen tilaamisesta sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen.

Toteutusvaiheessa järjestetään työmaakokouksia, joiden osalliset sovitaan hankekohtaisesti. Toteutusvaiheesta tehdään dokumentointia ja lisäksi kaupungin viestintä tiedottaa toteutusvaiheesta tarvittaessa.

Teoksen valmistuessa teos kuvataan ja teoksesta tiedotetaan kaupungin ja Sinkan viestinnän kautta. Teos voidaan liittää Sinkan kokoelmaan, jolloin se myös luetteloidaan kokoelmahallintajärjestelmään. Teokselle järjestetään julkistustilaisuus, josta viestitään ja paikalle kutsutaan tapauskohtaisesti tilan käyttäjiä ja asukkaita. Teoksen valmistumisen yhteydessä taiteilija toimittaa tilaajalle teosselvityksen, joka sisältää teoksen perustiedot, sisältötiedot, tekniset tiedot, valmistuksen työvaiheet ja tekotavat sekä hoito-ohjeet, jotka ovat sopimusvaiheessa tilaajan hyväksymiä.

Teos siirtyy kaupungin vastuulle, kun se on valmis ja asennettu paikoilleen. Tätä ennen taiteilija vastaa kaikista teoksen valmistamiseen liittyvistä riskeistä, vakuutusten ottamisesta ja mahdollisten vakuutusten kustannuksista.

Julkinen taide, lait, strategiat ja ohjelmat

Julkisen taiteen hankintaan liittyy useampia keskeisiä lakeja, strategioita ja ohjelmia, jotka ohjaavat julkisen taiteen hankintaa.

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019, 3 §) sisällyttää julkisen taiteen osaksi kunnan kulttuuritoiminnan järjestämistä. Tämä toimii samalla lainsäädännöllisenä taustana taideohjelmalle. Lain mukaan kunnan tulee:

1. Edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä

Keravan kaupunki

2. Luoda edellytyksiä ammattimaiselle taiteelliselle työlle ja toiminnalle
3. Edistää kulttuurin ja taiteen harrastamista sekä niihin liittyvää kansalaistoimintaa
4. Tarjota mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen taide- ja kulttuurikasvatukseen
5. Edistää kulttuuriperinnön ylläpitämistä ja käyttöä sekä paikallista identiteettiä tukevaa ja kehittävää toimintaa
6. Edistää kulttuuria ja taidetta osana asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa
7. Edistää kulttuurista vuorovaikutusta ja kansainvälistä toimintaa ja toteuttaa muita kulttuuriin ja taiteeseen liittyviä toimia.

Aluekehityskuva

Keravan yleiskaavaa täsmennetään aluekehityskuvien avulla. Aluekehityskuvia laaditaan Keravan eri alueille. Aluekehityskuvien avulla tutkitaan yleiskaavaa yksityiskohtaisemmin, mutta asemakaavoja yleisemmin, kuinka alueiden sisäinen toiminnallisuus täydennysrakentamispaiikkoineen, asumisratkaisuihin ja viheralueineen tulisi toteuttaa. Aluekehityskuvat laaditaan oikeusvaikutuksettomina, mutta niitä noudatetaan ohjeena asemakaavoituksessa sekä katu- ja puistosuunnitelmissa. Aluekehityskuvissa voidaan määrittellä tarkemmin alueelle tehtävästä alueellisesta taideohjelmasta tai alueelle sijoitettavasta julkisesta taiteesta. Aluekehityskuvassa otetaan huomioon alueelliset taideohjelmat, jotka voidaan liittää osaksi aluekehityskuvaa. Aluekehityskuvassa on kokonaisnäkemys julkisesta taiteesta, eikä se määrittele esimerkiksi taiteen tarkkoja sijainteja.

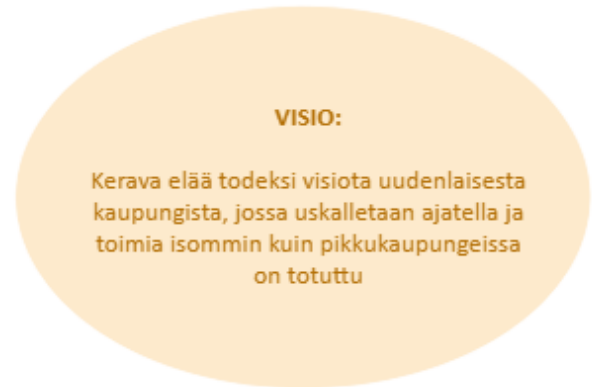
Aluekehityshankkeissa taiteen aiheet kytkeytyvät kyseisen alueen ominaispiirteisiin: luonnonympäristöön, kulttuurihistoriaan tai olemassa olevaan rakennettuun ympäristöön sekä muihin kehityshankkeen kärkiteemoihin. Esimerkiksi Savion aluekehityskuvassa on mainittuna seuraavasti: Alueen läpi kulkeva Saviontaival on tulevaisuudessa kokemuksellinen taidereitti. Se kerää alueen asukkaat liikunnan, leikin, tapahtumien ja oleskelun pariin. Reitille valitaan oma identiteettiväri ja sen varteen keskitetään lähiliikunta ja leikkipaikkoja. Tunnistettava väri näkyy reitin varrella

Keravan kaupunki

opastuksessa, katukalusteissa ja rakenteissa. Reitille tehty design -manuaali ohjaa reitin rakentumista vaiheittain.

Keravan strategia

Keravan kaupungin visio on olla hyvän elämän kaupunki. Kaiken toiminnan lähtökohtana ovat hyvinvoivat keravalaiset. Keravan kaupunkistrategia tähtää siihen, että Keravalla arki on onnellista ja sujuvaa. Kaupunkistrategian avulla kaupunki suuntaa toimintojaan, jotta visio halutusta tulevaisuudenkuvasta saavutetaan.

Keravan osallisuusohjelma

Keravan kaupungilla on oma osallisuusohjelmansa, jossa on määritelty osallisuuden tavoitteet, toimenpiteet, seuranta ja toteutus. Keravalla osallisuus on monikanavaista, vuorovaikutteista ja keskustelevaa. Asukkaat voivat osallistua ja vaikuttaa päätöksentekoon monella eri tavalla. Osallisuusohjelmassa painotetaan toiminnallista osallisuutta, eli kuntalaisille tarjotaan konkreettisia tapoja osallistua kunnan palveluiden kehittämiseen ja päätöksentekoon.

Brändioppaat

Keravan kaupunki on laatinut aluekehitystöiden tueksi Keskustan, Savion, Länsi-Jaakkolan ja Ahjon alueille suunnittelun ja rakentamisen laatua ohjaavat brändioppaat. Oppaiden avulla ohjataan, miten kehitettävien alueiden erityispiirteet näkyvät käytännön rakentamisessa. Oppaat sisältävät keinoja, joilla alueiden omaleimaisuutta voidaan korostaa.

Keravan kaupunki

Rahoitusmallit

Julkisten taidehankkeiden kustannuksissa tulee ottaa huomioon kaikki työvaiheet aina teoksen suunnittelusta valmiin teoksen luovutukseen sekä teoksen ylläpitoon liittyvät kustannukset. Näitä kustannuksia ovat muun muassa hankesuunnittelu, taidekilpailu, taideasiantuntijan palvelut, taiteilijapalkkio, taiteilijan työ- ja materiaalikustannukset, mahdolliset ulkopuolisen valmistajan työ- ja materiaalikustannukset, matka- ja kokouskulut, teoksen perustuksen, ripustuksen ja valaistuksen toteutus, teoksen kuljetus ja asennus sekä vakuutukset ja viestintäkulut.

Julkisen taiteen hankkeita voidaan rahoittaa useilla eri tavoilla. Keravalla käytettävät julkisen taiteen rahoitusmallit esitellään seuraavassa. Rahoitusmalli voidaan tarvittaessa määritellä tarkemmin alueellisissa taideohjelmissa.

Prosenttiperiaate

Rakennushankkeen määrärahasta lasketaan noin prosentin osuus, joka käytetään taide-teos, tai -teosten hankintaan.

Prosenttiperiaate on kunnallinen päätös, jota voidaan noudattaa julkisessa rakentamisessa ja peruskorjauksessa. Kunta voi noudattaa prosenttiperiaatetta joko kaikessa rakentamisessa tai tapauskohtaisesti suurimmissa rakennushankkeissa. Prosenttiperiaatepäätös on julkinen osoitus kunnan sitoutumisesta taiteen edistämiseen.

Valtakunnallisesti ministeriöt suosittelevat, että prosentti rakennushankkeiden kustannuksista käytetään taiteeseen.

Keravalla käytettävät rahoitusmallit:

Prosenttiperiaate
Rahastomalli
Taidevelvoite
Investointiraha

Keravan kaupunki

Rahastomalli

Rahastomallissa rakennuttajilta kerätään määrätty osa rakennuskustannuksista yhteiseen rahastoon, jonka varoista taideteokset hankitaan. Määrätty osa voidaan määrittää esimerkiksi tietyksi euromääräksi rakennusoikeuden kerrosneliometriä kohden. Rahastomalli on käytössä yleensä aluekehityshankkeissa. Malli mahdollistaa prosenttiperiaatteen laajentamisen esittäviin taiteisiin, sillä rahastosta voidaan rahoittaa myös erilaisia kulttuuritapahtumia sekä väliaikaisia taideteoksia. Rahastomallia voidaan toteuttaa ilman prosenttiperiaatepäätöstä, mutta selkeyden ja läpinäkyvyyden takia niitä käytetään usein rinnakkain. Rahastoa hallinnoi yleensä kaupunki tai sen alainen palveluyhtiö, jolla on myös päätösvalta toteutettavista taideteoksista. Rahastomallin avulla asuinalueelle voidaan hankkia isoja, yleisille alueille sijoitettavia taideteoksia sen sijaan, että kukin taloyhtiö toteuttaisi omat teoksensa.

Taidevelvoite

Taidevelvoite on taiteen rahoittamisen ja tilaamisen tapa, jossa kaupungin prosenttiperiaatepäätöstä toteuttaa käytännössä rakennuttaja. Taidevelvoite sidotaan yleensä tontinluovutusehtoihin. Taidevelvoite velvoittaa rakennuttajan sitoutumaan taideteoksen toteuttamiseen rakentamiinsa kiinteistöihin tai viher- ja piha-alueille vastineeksi oikeudesta rakentaa kunnan maalle. Teokset jäävät yleensä valmistuvien kiinteistöyhtiöiden omaisuudeksi.

Investointiraha

Julkinen taide voidaan rahoittaa kaupungin omana investointina. Tällöin kaupunki osoittaa budjetissaan julkiseen taiteeseen käytettävän investointimäärärahan. Investointimääräraha määritellään vuosittaisen investointiohjelman kokonaiskustannuksista.

Keravan kaupunki

Taiteilijan valinta

Taiteilijan valintaan on yleisesti käytössä useita valintatapoja, kuten avoin taidekilpailu, kutsukilpailu, rinnakkainen luonnostilaus useammalta taiteilijalta, portfoliohaku ja suorahankinta tietyltä taiteilijalta tai taiteilijaryhmältä. Valintaprosessissa voidaan myös yhdistellä useampaa menettelyä. Näiden lisäksi on mahdollista ostaa valmis teos tai saada teos taideteoslahjoituksena. Uusien taideteosten tilaamisen sijaan voidaan julkiseen tilaan sijoittaa kaupunkien taidekokoelmaan ennestään kuuluvia teoksia.

Taidehankkeissa tilaustapa päätetään yleensä hankkeen luonteen, budjetin, laajuuden, aikataulun ja sen mukaan, kuinka laajasti tilaaja haluaa saada erilaisia teosedotuksia päätöksenteon tueksi. Taiteilijan valinnasta päättää taidetyöryhmä. Työryhmässä käydään läpi parhaiten kohteeseen sopiva tapa valita taiteilija. Julkinen taide vaatii laaja-alaista erityisosaamista. Pääsääntöisesti Keravalla käytetään ammattitaiteilijoita julkisessa taiteessa, mutta sopivissa kohteissa halutaan mahdollistaa muut ratkaisut kuin ammatillisuus. Ammatillisen koulutuksen lisäksi näyttö julkisesta taiteesta voidaan katsoa eduksi. Sopivissa tilanteissa ja kohteissa tehdään yhteistyötä myös kuvataidekoulun kanssa. Tässä kappaleessa esitellään Keravalla käytettäviä taiteilijan valintamenetelmiä.

Rinnakkainen luonnostilaus

Rinnakkaisessa luonnostilauksessa tilataan useammalta taiteilijalta samaan kohteeseen teosluonnos. Yleensä tilaus tehdään 2–4 taiteilijalta ja taiteilijoille maksetaan korvaus luonnostyöstä. Rinnakkainen luonnostilaus on hyvä vaihtoehto etenkin haastavissa kohteissa ja sitä voidaan käyttää luonnosten vertailuun. Tilaustapa mahdollistaa tilaajan ja taiteilijoiden yhdessä käytävän vuoropuhelun luonnosvaiheessa. Taidevalintatyöryhmä valitsee ja kutsuu rinnakkaisten luonnosten taiteilijat.

Keravan kaupunki

Portfoliohaku

Portfoliohaku on tilaajalle kustannustehokas ja nopealla aikataululla toteutettavissa oleva menetelmä hankkia taiteilija. Portfoliohakua käytetään ammattitaiteilijoiden valintaan. Työryhmän tulee varautua siihen, että portfolioita tulee suuri määrä, ja ne kaikki tulee käydä läpi. Ammattitaiteilija laatii portfolion. Portfolioon ei saa liittää kuvallisia luonnosehdotuksia. Portfolion laatiminen ei vaadi taiteilijalta yhtä paljon työstämistä, kuin kilpailuehdotukset tai luonnokset. Taidevalintatyöryhmä valitsee 3–5 taiteilijaa haastatteluun, jonka avulla luonnoksen ja mahdollisen teoksen tekijä valitaan. Portfoliohakua seuraa yleensä suora tilaus, tilaus, kutsukilpailu tai rinnakkainen luonnostilaus.

Suora tilaus

Taiteilijalta voidaan tehdä suora tilaus. Suorahankinta on usein edullinen ja aikataulullisesti nopea taidehankinnan muoto. Tilaajalta suora tilaus edellyttää selkeää sijoituspaikkaa ja tietoa taiteilijan tyylistä. Suorassa tilauksessa taidetyöryhmä valitsee ja kutsuu tekijän. Suorassa tilauksessa on tilaajalla mahdollisuus pyytää ennen lopullisen tilauksen päätöstä taiteilijalta luonnosta teoksesta. Tällöin sopimus tehdään sekä luonnoksesta että valmiista teoksesta. Suoraa tilausta tehtäessä on huomioitava, että luonnosten pyytäminen useammalta kuin yhdeltä taiteilijalta on pois-suljettu.

Valmiin teoksen osto

Valmista teosta hankittaessa tulee taidetyöryhmällä olla selkeä ajatus teoksen sijoitumisesta tilaan sekä teoksen tyylistä. Yleensä valmis teos ostetaan tiettyyn sijoituspaikkaan. Hankinnan voi tehdä suoraan taiteilijalta tai esimerkiksi gallerioista ja taidelainaamoista.

Keravan kaupunki

Taideteoslahjoitukset

Kansalaiset ja erilaiset yhteisöt voivat tehdä aloitteita ja kerätä varoja haluamansa teoksen tai muistomerkin toteuttamiseksi julkiseen tilaan. Tällaiset hankkeet tarvitsevat usein toteutuakseen toimenpiteitä myös kaupungilta, kuten kuljetusapu, ripustus ja valaistus sekä mahdollinen rahoitus. Myös nämä toimenpiteet tuottavat kustannuksia. Taidetyöryhmä käy läpi, kuinka julkiseen tilaan sijoitettavien taideteoslahjoitusten kanssa toimitaan. Samalla käydään läpi, liitetäänkö teoslahjoitukset taidedekokoelmiin. Teoslahjoitusten osalta tulee arvioida, sopiiko teos kaupungin julkisen taiteen kokonaisuuteen, ehdotuksen taiteellinen laatu, vaikutukset teoksen sijoituspaikkaan ja sen ympäristöön sekä teoksen aiheuttamat muut kustannukset, huomioiden perustuksen ja ylläpito. Teoslahjoituksilta vaaditaan yleensä ehdot, jotka sisältävät esimerkiksi teoksen sijoittamisen ja ylläpidon.

Taidekilpailut

Kun pyydetään kahdelta tai useammalta taitelijalta samanaikaisesti ehdotusta samasta kuvataiteellisesta suunnittelukohteesta on kyseessä taidekilpailu. Taidekilpailujen kautta on mahdollista saada uusia ja yllättäviäkin ehdotuksia tulevalle taideteokselle. Taidekilpailu voi olla avoin kilpailu tai kutsukilpailu, joka on suunnattu tietyille taiteilijoille. Keravalla avoimissa taidekilpailuissa ja kutsukilpailuissa noudatetaan Suomen taiteilijaseura ry:n laatimia kilpailuohjeistuksia. Lisäksi taidekilpailuissa pyydetään taiteilijaseuralta henkilö mukaan taidetyöryhmään.

Avoimessa taidekilpailussa eri taiteilijoilta pyydetään samanaikaisesti ehdotus samasta kohteesta, eikä osallistujamäärää ole rajoitettu. Avoimella kilpailulla saadaan laajasti erilaisia näkemyksiä siitä, millaista tietyn kohteen taide voisi olla. Voittajaehdotuksen tai -ehdotusten taiteilijoille maksetaan hankekohtaisesti mahdolliset luonnospalkkiot. Kilpailuohjelmassa määritellään, kuinka luonnospalkkion maksetaan. Avoimen taidekilpailun pohjalle luodaan kilpailuohjelma. Kilpailuohjelma laaditaan huolellisesti, ja siinä määritellään kilpailualue sekä osallistujat. On kuitenkin suotavaa, että kilpailu on avoinna valtakunnallisesti kaikille ammattitaiteilijoille. Avoin

Keravan kaupunki

kutsukilpailu on kustannuksiltaan ja työmäärältään vaativa ja se vie aikaa, eikä näin ollen sovellu nopeasti tehtäviin hankkeisiin. Kilpailu järjestetään anonyymisti, eli vasta valinnan jälkeen voittajaehdokkaiden ja kunniamaininnan saaneiden nimet tulevat julki. Palkintolautakunta valitaan avoimessa kilpailussa erikseen ja se valitsee kilpailun voittajat. Palkintolautakunta antaa ehdotuksen, mutta teoksen lopullisen tekijän valitsee tilaaja. Ennen lopullisen teoksen tilaamista tilaaja voi pyytää tarkennettua luonnoksen teoksesta.

Kutsukilpailussa kaupungin määräämä taidevalintalautakunta tai vastaava ryhmä valmistelevat kilpailuohjelman, budjetin ja aikataulun. Sen lisäksi ryhmä valitsee kutsuttavat taiteilijat. Kutsukilpailu on edullisempi ja nopeampi, kuin avoin kilpailu. Kutsukilpailun etuna on mahdollisuus esitellä taidehanketta sekä teoksen sijoituspaikka kutsutuille taiteilijoille, sekä kutsukilpailussa voidaan hyödyntää taiteilijoiden paikallisuutta. Taidevalintalautakunta tai -ryhmä päättävät kutsukilpailun voittajat. Teoksen lopulliset tekijät päättää tilaaja, mutta yleensä se tapahtuu taidevalintalautakunnan tai -ryhmän ehtouksen mukaisesti.

Kilpailu voidaan järjestää myös kaksivaiheisena, avoimen kilpailun ja kutsukilpailun yhdistelmänä. Kilpailun yhdistelmää käytetään, jos haetaan mahdollisimman idearikasta ehdotusta. Tämä on taidekilpailuista kallein ja aikaa vievin vaihtoehto. Kaksivaiheinen kilpailu voidaan järjestää esimerkiksi niin, että ensin järjestetään avoin ideakilpailu, jonka jälkeen kutsutaan tietyt osallistujat varsinaiseen kutsukilpailuun.

4. Julkisen taiteen periaatteet

Alueelliset taideohjelmat

Alueellisissa taideohjelmissa suositellaan tietyn alueen tai kaupunginosan julkisen taiteen paikat ja teemat. Lisäksi alueellisessa taideohjelmassa voidaan mahdollistaa rahoitusmalli, joka katsotaan alueelle sopivaksi. Alueellisen taideohjelman laatii ammattitaitoinen julkisen taiteen suunnittelija, jolla on aiempaa kokemusta alueellisten taideohjelmien luomisesta. Apuna alueellisen ohjelman luomisessa hyödynnetään taideasiantuntijaa ja arkkitehtia. Kaavoitus ja julkisen taiteen työryhmä ohjaavat alueellisen taideohjelman luomista.

Keravalla on tällä hetkellä laadittu kaksi eri alueellista ohjelmaa, jotka koskevat Kivisillan ja Marjomäen alueita. Tavoitteena ja toiveena kaupungilla on luoda alueellisia taideohjelmia lisää alueille, joilla nähdään tarvetta taideohjelmalle.

Alueelliset taideohjelmat rajautuvat aluekehityskuvan mukaisesti. Tämän lisäksi uusille, merkittäville kaava-alueille voidaan tehdä oma alueellinen taideohjelma.

Taide tilapäisenä tapahtumana tai hankkeena

Pysyvien taideteosten lisäksi Keravalla on paljon väliaikaisia teoksia, kuten purkutaidetta ja valotaidetta. Väliaikaisen teoksen toteutus lähtee siitä, että ympäristö palaa teoksen päätyttyä ennalleen ja teoksen poistamisen ajankohdasta ja käytännöistä on sovittu jo ennen teoksen toteutusta. Lähtökohtaisesti väliaikaisia teoksia ei lisätä kokoelmiin, mutta museo päättää tapauskohtaisesti, mitkä teokset liitetään kokoelmiin.

Tilapäisenä tapahtumana tai hankkeena toteutettava julkinen taide on yleensä kaupunkilähtöistä. Kaupunki tarjoaa aktiivisesti purkukohteita purkutaiteen käyttöön.

Keravan kaupunki

Taidetapahtumia toteutetaan myös yhdessä kaupungin kulttuuripalveluiden kanssa. Taidetyöryhmä käsittelee tapauskohtaisesti tilapäiset taidehankkeet ja varmistaa, että taide on kaupunkikuvallisesti laadukasta. Taiteen laadun tulee pysyä korkeana, myös tilapäisissä teoksissa. Kaupunkikuvallisesti merkittävät muutokset viedään myös laaturyhmän päätettäväksi.

Tilapäisestä taiteesta tehdään hankintasopimus. Sopimuksessa on tärkeää määrittellä taiteen elinkaari, kunnossapito ja ylläpito sekä niiden vastuut. Sopimuksessa tulee myös huomioida teoksen sijainti ja poistaminen. Taiteen poistamisen syynä voi olla teoksen huonon kunnon lisäksi esimerkiksi bussikatoksen poistaminen, johon on tehty tilapäistä taidetta.

Julkisen taiteen kokonaisprosessi

Kunnossapito ja ylläpitohuolto

Julkisten taideteosten kunnossapidon ja ylläpitohuollon tavoitteena on tarjota kaupunkilaisille elämyksellinen, kaunis ja siisti taideteoskokonaisuus Keravan kaupungin alueella. Hyvin hoidetut taideteokset tuovat piristystä kaupunkikuvaan ja elävöittävät kaupungin rakennettua ympäristöä. Puhtaana pitäminen auttaa teoksia välittämään sisältönsä ja säilymään hyvässä kunnossa. Teokset vaativat ammattitaitoista konservointia monesta syystä esimerkiksi likaantumisen, kulumisen, rikki menemisen tai toisinaan voidaan haluta palauttaa esineen ulkomuoto hiukan alkuperäisempään asuun. Puhdistettuna teokset myös säilyvät paremmin.

Keravalla on käytössä puitesopimus julkisten taideteosten puhdistuspalveluista. Puitesopimus on voimassa kaksi (2) vuotta ja käytettävissä on 2 optiovuotta (1+1). Toimeksianto sisältää Keravan julkisten taideteosten pesu- ja puhdistustöitä. Teosten pesut toteutetaan kaksi (2) kertaa vuoden aikana, keväisin (touko-kesäkuussa) ja syksyisin (syys-lokakuussa). Puitesopimuksen ulkopuolisista teoksista huolehtivat konservaattorit. Konservattorit kirjaavat aina tehdyt konservointitoimenpiteet. Konservointiraportit arkistoidaan ja tiedot viedään kokoelmahallintajärjestelmään.

Keravan kaupunki

Keravan kaupungilla on tekeillä ja valmistumisen jälkeen käytössä teosten kunnossuunnitelma, jolla seurataan teosten kuntoa vuosittain.

Julkisen taiteen kunnossapitoon tulee vuosittain olla määrärahaa ja resursseja. Vanhoista taideteoksista tulee pitää huolta, sekä uudet taideteokset liitetään kunnossapitoon heti sijoittamisen jälkeen. Vuosittain taidetyöryhmä käy läpi seuraavan vuoden konservoitavat teokset. Lisäksi vuosittain tehdään julkisen taiteen kuntokatselmus, josta kirjoitetaan raportti ja toimenpidesuosituksset.

Huoltokirja

Uuden julkisen taideteoksen tilaamisen yhteydessä taiteilijalta tilataan teoksen huoltokirja, johon taiteilija kirjaa ylös keskeiset tiedot kyseessä olevan taideteoksen ominaisuuksia, materiaaleja, värisävyjä ja tavarantoimittajia. Huoltokirjan tarkoituksena on, että taiteilija siirtää teoksen tilaajalle kaiken olennaisen tiedon teoksen tulevaa ylläpitoa ja huoltoa varten. Huoltokirjassa määritellään myös teoksen elinkaari.

Teoksen poisto

Julkisen taiteen teosten poisto tapahtuu Keravan museopalveluiden poistoprosessin mukaisesti. Kokoelmapoistot ovat osa Sinkan aktiivista kokoelmanhallintaa ja edellyttävät suunnitelmallisuutta, harkintaa ja vastuullisuutta. Sinkka kunnioittaa kokoelmapoistoissaan ICOM:n museotyön eettisiä sääntöjä.

Julkiselle taideteokselle tulee määritellä elinkaari teoksen tilaamisen yhteydessä. Elinkaari tarkoittaa ajanjaksoa, jolloin tilaaja sitoutuu ylläpitämään ja huoltamaan taideteosta taiteilijan ohjeistuksen mukaisesti. Elinkaari määritellään yhteistyössä tilaajan ja taiteilijan kesken. Sopimusvaiheessa kirjataan ylös teoksen huolto-ohjeet. Elinkaaren päättymisen jälkeen teos voidaan poistaa julkisesta tilasta. Tapauskohtaisesti teoksen elinkaarta voidaan myös jatkaa, mikäli tähän on perustellut syyt.

Julkisen taiteen teos voidaan poistaa seuraavien edellytysten täytyessä:

- teokselle määritelty elinkaari on kulunut loppuun
- teos aiheuttaa vaaraa
- teoksen kunto on huonontunut merkittävästi ja sen korjauskustannukset tulisivat olemaan kohtuuttoman suuret suhteessa teoksen merkittävyyteen
- teoksen ympäristön tai kaupunkirakenteen muuttuessa niin, että alkuperäinen sijoituspaikka häviää tai peittyi

Kokoelmapoistojen arviointiin vaikuttavat museon kokoelmapoliitikka, poiston motiivit, laillisuus sekä resurssit. Sinkan kokoelmapoliittisissa linjauksissa päätetään kokoelmien tavoitteista, painopistealueista sekä siitä, millaisia esineitä museo pyrkii säilyttämään. Kokoelmapoistot voidaan perustella museon kokoomatehtävän mukaisesti. Poistoja harkittaessa museon poistoperiaatteet käydään läpi teoskohtaisesti. Poistoprosessin kaikki vaiheet – arviointi, päätöksenteko,

Keravan kaupunki

toteutus, dokumentointi ja mahdollinen viestintä – tukevat vastuullista toimintaa ja kokoelman säilyttämistä museon tehtävien kannalta merkityksellisellä tavalla.

Teoskyltit

Keravalla on käytössä yhtenäiset julkisen taiteen teoskyltit. Kylttimalli on käytössä uusissa julkisen taiteen taideteoksissa. Kylteillä on yhtenäinen ilme kaupungin visuaalisen ilmeen mukaisesti.

Yksittäisillä teoksilla käytetään pienempää kylttimallia ja isoimmilla teoksilla sekä useamman teoksen kokoonpanoilla käytetään isompaa kylttimallia. Isommassa kylttimallissa pystytään kertomaan tarkemmin teoksesta. Teoskylttien sijoituspaikka tulee suunnitella tarkasti yhdessä kaupunkisuunnittelun, museopalveluiden ja kunnosapidon kanssa. Kyltti ei saa viedä taideteokselta näkyvyyttä ja etenkin keskeisillä sijainneilla olevien teosten kylttien sijoittelu tulee suunnitella huolellisesti.

Pienempi kylttimalli:

Keravan kaupunki

⇄ kerava.fi ➤ kirjaamo@kerava.fi ✉ PL 123, 04201 Kerava ☎ (09) 29491

Suurempi kylttimalli:

Oodi vedelle

Ode to Water

Antti Maasalo | 2005

Maisemaveistos: metalli, vesi, valo
Musiikki: Otto Romanowski

Landscape sculpture: metal, water, light
Music: Otto Romanowski

Antti Maasalon moniosainen maisemaveistos levittäytyy keskuspuiston vesialtaaseen ja viheralueille. Teoskokonaisuudessa yhdistyvät vedestä heijastuvat värikkäät teräsveistokset, vesisuihkujen muuttuva liike, iltaisin vaihtuvat värivalot ja musiikki.

Oodi Vedelle sisältää kolme vesielementtiä: Vesihäisi (suurin kaari), Vesiholvi (altaan keskiosassa) ja Vesikeijut (pienet vesisuihkut). Valot piirtävät veistosten luomat kuviot vuodenajasta riippuen veteen tai lumeen. Vesielementtien muotokieli toistuu Maahisissa, jotka nousevat maasta puiston viheralueilla. Maahiset toimivat myös kasvitukina.

Keravan museopalvelut Sinkka

Antti Maasalo's multi-part landscape sculpture spreads over the park pool and its green areas. The series combines reflections of the colourful steel sculptures in the water, moving water patterns of the fountains, changing and colourful night lights, and music.

Ode to Water consists of three water elements: Vesihäisi ('water sprite', the largest arch), Vesiholvi ('water dome', at the centre of the pool) and Vesikeijut ('water fairies', the small fountains). The lights trace patterns created by the sculptures in the water, or snow, depending on the season. Following the same form and design as the water features, Maahiset ('gnomes') rise from the park's green areas. Maahiset also function as plant support.

Kerava Museum Services Sinkka

KERAVA KERVO KERAVA KERVO KERAVA KERVO KERAVA KERVO

5. Taide kaupungin kehittämisessä

Taide maankäytön suunnittelussa ja kaavoituksessa

Kaavoituksella ohjataan kaupungin maankäyttöä, rakentamista ja elinympäristön laatua. Hyvin suunniteltu ja toteutettu julkinen taide vaikuttaa positiivisesti elinympäristön laatuun. Keravalla asemakaavassa ei ole asetettu reunaehtoja julkiselle taiteelle, vaan taidetta ohjataan aluekehityskuvalla, taideohjelmalla ja alueellisilla

Keravan kaupunki

⇄ kerava.fi ➤ kirjaamo@kerava.fi ✉ PL 123, 04201 Kerava ☎ (09) 29491

taideohjelmilla. Alueelliset taideohjelmat voivat olla kaavan liitteenä osana kaava-prosessia.

Timo Aho, Ajan kerrostumia, 2022. Kuva Jaakko Kahilaniemi, Sinkka.

Taide yksityisessä rakentamisessa

Yksityisen rakentamisen yhteydessä toteutettava julkisen taiteen tason tulee olla kaupunkikuvallisesti edustavaa. Teoksen sijoittaminen vaatii aina rakennusluvan ja sen tulee käydä läpi lupaprosessi. Yksityisen ehdotuksen tullessa taidetyöryhmä käy läpi ehdotukset, varmistaa taideteoksen laadun ja kaupunkikuvallisen tason, sekä vie käsitellyn ehdotuksen laaturyhmään. Ehdotusten on tultava ennakoidusti ja riittävän ajoissa, jotta taidetyöryhmällä on aikaa käsitellä ehdotus. Laaturyhmä käsittelee ja päättää ehdotuksen. Rakennusvalvonta myöntää luvan.

Keravan kaupunki

⇨ kerava.fi ➤ kirjaamo@kerava.fi ✉ PL 123, 04201 Kerava ☎ (09) 29491

Kirsi Kaulanen, Kehrä, 2024. Kuva Dennis Båvenmark, Pixduo Oy.

Kestävä julkinen taide ja julkisen taiteen merkitys

Julkisella taiteella on monipuolinen ja merkittävä rooli rakennetussa ympäristössä. Sen vaikutukset ulottuvat kaupunkikuvasta talouteen, sosiaalisiin suhteisiin, kulttuuriin ja viestintään. Julkisen taiteen hankinnoissa kestävyys tarkoittaa johdonmukaisia ratkaisuja, osaavaa projektin hallintaa sekä taiteen sisällön ja toteutuksen korkeaa laatua ja paikan hengen tajua. Julkisessa taiteessa kestävä kehitys huomioi taiteen luomista, esittämistä ja ylläpitoa tavalla, joka ottaa huomioon ympäristön, yhteiskunnan ja talouden pitkäjänteisesti. Kestävä julkinen taide yhdistää nämä kaikki näkökulmat, jolloin se ei ole vain elementti kaupunkikuvassa, vaan myös sosiaalinen, kulttuurillinen, taloudellinen ja ekologinen voimavara.

Kaupunkikuvallisesti ja ekologisesti julkinen taide luo inhimillisen ja miellyttävän ympäristön, joka lisää turvallisuuden tunnetta ja voi jopa vähentää ilkeävaltaa. Se

Keravan kaupunki

⇨ kerava.fi ➤ kirjaamo@kerava.fi ✉ PL 123, 04201 Kerava ☎ (09) 29491

vahvistaa kaupungin ja paikan identiteettiä tuomalla esiin tarinoita ja erityispiirteitä, jotka tekevät ympäristöstä ainutlaatuisen. Yhtenä näkökulmana on kävelyyn ja pyöräilyyn tarkoitettujen reittien elävöittäminen julkisen taiteen avulla. Taiteen tuominen alikulkutunneleihin ja turvattomaksi koettuihin paikkoihin, esimerkiksi valotaiteen avulla voidaan lisätä kyseisten tilojen aktiivista ja vapaata käyttöä lisäten samalla niiden turvallisuutta. Taide rakentaa kaupunkikuvaa, lisää vetovoimaisuutta ja tukee kaupunkimarkkinointia.

Taloudellisesti julkinen taide lisää kaupungin veto- ja pitovoimaa. Se voi parantaa investointien edellytyksiä ja nostaa julkisten tilojen sekä rakennusten arvoa. Kiinteistöjen arvonnousu tukee myös talousarvostusta, ja taide voi luoda paremmat toimintaedellytykset alueen yrityksille. Julkista taidetta sijoittamalla saadaan luotua tasa-arvoisesti yhtenäistä ympäristöä, parannettua kulttuurin ja taiteen saavutettavuutta, edistettyä matkailua, parannettua kaupunkilaisten hyvinvointia sekä taiteilijoiden työtilaisuuksia.

Sosiaalisesti julkinen taide edistää yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja terveyttä. Se parantaa esteettömyyttä ja tekee julkisista tiloista saavutettavampia kaikille käyttäjäryhmille. Terveystieteiden kannalta olennaista taiteen kokemiseen ovat aistien aktivointi, mielikuvituksen käyttö, tunteiden herättäminen, sosiaalinen vuorovaikutus ja fyysinen toiminta. Lisäksi se tukee ihmisten osallisuutta yhteiskunnassa.

Kulttuurisesti julkinen taide vahvistaa kulttuurin saavutettavuutta ja tukee kulttuuriperinnön säilymistä. Se vahvistaa paikallista kulttuuri-identiteettiä ja tuo kulttuurin osaksi arkea.

Viestinnällisesti julkinen taide lisää taiteen näkyvyyttä julkisessa tilassa ja mahdollistaa taide-elämysten kokemisen osana arkea. Se luo uusia kohtaamispaikkoja ihmisille ja tarjoaa elämyksiä niin kuntalaisille kuin matkailijoillekin.

Keravalla kannustetaan kestäviin ratkaisuihin julkisessa taiteessa painottaen kuitenkin taiteellista arvoa. Ympäristönäkökulma otetaan mahdollisuuksien mukaan

Keravan kaupunki

huomioon siten, että taide on ekologisesti kestävä, sen valmistamisessa tai elinkaariajattelussa on hyödynnetty kierrätystä ja teoksen ja sen installoinnin sekä ylläpidon hiilijalanjälki on mahdollisimman pieni. Jos taiteessa pystytään hyödyntämään esimerkiksi kierrätysmateriaaleja, tulisi niitä hyödyntää. Taideaiheen ympäristössä etsitään kestäviä ratkaisuja esimerkiksi sijoittamalla teoksen ympäristöön kierrätettäviä kiviä.

Julkisen taiteen hankintaan liittyvissä sopimuksissa on mainittava edellytykset, joilla pyritään varmistamaan ekologisesti kestävä julkisen taiteen hankkiminen.

Kaupunkikuvallinen merkitys	<ul style="list-style-type: none"> • luo inhimillisen, miellyttävän ympäristön • tuo turvallisuutta ja vähentää ilkeävaltaa • lisää viihtyisyyttä, laatua ja paikan ainutkertaisuutta • vahvistaa ja luo paikan identiteettiä • tuo esiin paikkaan liittyviä tarinoita • korostaa kaupunkikuvan tärkeitä solmukohtia • luo maamerkkejä ja kohtaamispaikkoja • rakentaa kaupunki-imagoa • piristää kaupunkiympäristöä
Taloudellinen merkitys	<ul style="list-style-type: none"> • lisätään kaupungin veto- ja pitovoimaa • parannetaan yksittäisten rakennusten, julkisen tilan ja kokonaisten alueiden identiteettiä ja arvoa • kaupunki osoittaa taiteen avulla arvostavansa asukkaita ja alueella työskenteleviä ja asuvia • luo tasa-arvoista yhtenäistä ympäristöä • edistää matkailua • parantaa kaupunkilaisten hyvinvointia • parantaa taiteilijoiden työtilaisuuksia • nostaa asuinalueen arvostusta ja kiinteistöjen arvoa
Sosiaalinen merkitys	<ul style="list-style-type: none"> • helposti saavutettava julkinen taide on sijoitus hyvinvointiin • edistää tutkitusti ihmisten hyvinvointia ja terveyttä • aktivoi aisteja, lisää mielikuvituksen käyttöä, herättää tunteita • lisää sosiaalista vuorovaikutusta ja fyysistä toimintaa • vahvistaa yhteisöllisyyttä ja osallisuutta
Kulttuurinen merkitys	<ul style="list-style-type: none"> • kohentaa kulttuurin saavutettavuutta • säilyttää ja vahvistaa paikallista kulttuuria ja identiteettiä • tukee monimuotoisuutta • kulttuuri- ja taidekasvatus • tarjoaa tilaa kulttuuriselle itseilmaisulle ja kehitykselle
Viestinnällinen merkitys	<ul style="list-style-type: none"> • kaupungin imagon rakentaminen • asukkaiden arvostuksen osoittaminen • taide kertoo sivistyksestä • teokset ovat mukana alueen toimijoiden omassa viestinnässä • taiteilijoiden tunnettavuuden lisääminen

6. Osallisuus julkisessa taiteessa

Osallisuus on keskeinen osa Keravan kaupungin strategiaa ja arvoja. Keravan osallisuusohjelmassa on määritelty, että kuntalaisilla on mahdollisuus osallistua, vaikuttaa ja kokea olevansa merkityksellinen osa yhteisöä. Tärkeää on ihmisen kokemus siitä, että hän voi omalla toiminnallaan vaikuttaa asuinympäristöönsä.

Kuntalain 22§ osallistamis ja vaikuttamismahdollisuudet

Osallistamista ja vaikuttamista voidaan edistää erityisesti:

1. Järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia sekä kuntalaisraateja
2. Selvittämällä asukkaiden ja kunnassa säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteitä ennen päätöksentekoa
3. Valitsemalla palvelujen käyttäjien edustajia kunnan toimielimiin
4. Järjestämällä mahdollisuuksia osallistua kunnan talouden suunnitteluun
5. Suunnittelemalla ja kehittämällä palveluja yhdessä palvelujen käyttäjien kanssa
6. Tukemalla asukkaiden, järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua.

Osallistaminen kuuluu Kuntalain (22 §) mukaan kunnan velvollisuuksiin. Kaupunkitilaan sijoitetut taideteokset tulevat osaksi ihmisten arkielämää. Osallistavat toteutus- tavat, joissa kaupunkilaiset ovat aktiivisesti mukana julkisen taiteen hankkeissa laajentavat taiteen käyttömahdollisuuksia yhteisöllisen julkisen taiteen luomisessa, yhteisön kuulemisessa ja kaupunkilaisten hyvinvoinnin lisäämisessä luomalla viihtyisämpää julkista tilaa kaikille. Asukkaita voidaan osallistaa eri julkisen taiteen hankintaprosessin vaiheissa ja sen jälkeen. Osallistamisessa korostetaan yhdenvertaista osallisuutta, jonka tavoitteena on edistää kaikkien asukkaiden tasavertaisia mahdollisuuksia osallistua. Osallistamalla saadaan julkinen taide tuotua lähemmäksi asukkaita ja käyttäjiä. Osallistamisen keskeinen osa on aktiivinen viestintä.

Kaupunkilaisten osallistumista julkisen taiteen hankintaprosessin eri vaiheisiin tai teosvalintoihin lähestytään aina tapauskohtaisesti. Taidetyöryhmä arvioi osallisuuden roolia taidehankintojen yhteydessä. Osallistamisesta tiedotetaan yhdessä kaupungin viestinnän kanssa sellaisissa hankkeissa, joissa asukkailla on mahdollisuus vaikuttaa taidehankintaan.

Keravan kaupunki

Asukkaiden osallistamisprosessi Keravan julkisen taiteen hankkeen yhteydessä:

1. Asukkaille suunnatut äänestykset julkisen taiteen aiheista tai teosehdotuksista.
2. Kaikista ajankohtaisista ja käynnissä olevista taidehankkeista tiedotetaan kattavasti kaupungin tiedotuskanavissa.
3. Alueellista taideohjelmaa laadittaessa kuullaan kaupunkilaisia ja kartoitetaan asukkaiden ympäristössään kokemia arvoja, merkityksiä ja tarpeita. Kerätyn aineiston perusteella suunnitellaan alueen taideteoksille sopivia sijaintipaikkoja ja tarvittaessa teemoja.
4. Työpajoja ja muita asukkaiden läsnäoloon perustuvia osallistamismenetelmiä käytetään tilanteissa, joissa taideteoksen hankinta on ajankohtaista lähivuosina ja asukkaat voivat seurata hankkeen kulkua alusta loppuun.
5. Taidekilpailuissa mahdollistetaan tapauskohtaisesti kaupunkilaisten osallistuminen teosvalintaan äänestämällä taidetyöryhmän esivalitsemista ehdotuksista.
6. Asukkaat otetaan mukaan taiteilijan ohjauksessa suunnittelemaan teoksen osia ja lopullista muotoa.
7. Teoksen valmistumisprosessista tiedotetaan prosessin edetessä ja teoksen julkistamistilaisuudesta viestitään avoimesti.

7. Viestintä

Keravan kaupunki viestii säännöllisesti ajankohtaisista julkisen taiteen hankkeista ja jo olemassa olevista taideteoksista. Viestintä tapahtuu kaupungin viestinnän kautta, ja Sinkan kanavissa tapahtuvasta viestinnästä vastaa amanuenssi. Viestinnässä pyritään siihen, että kaupunkilaisille muodostuu selkeä kuva siitä, miten kaupungin julkinen taide toteutuu ja miten he voivat osallistua siihen. Taidehankintojen yhteydessä kaupungin viestintä tiedottaa teoksen tilaamisesta sen jälkeen, kun sopimus on allekirjoitettu. Viestintää tehdään prosessin eri vaiheissa, ja tiedotetaan esimerkiksi taidehankkeen käynnistymisestä, toteutukseen valituista teosehdotuksista sekä valmistuneista taideteoksista ja niiden julkistuksesta.

Keravan kaupunki

Kuvien yhteydessä viestittäessä on mainittava taideteoksen tekijä.

Keravan taiderastit

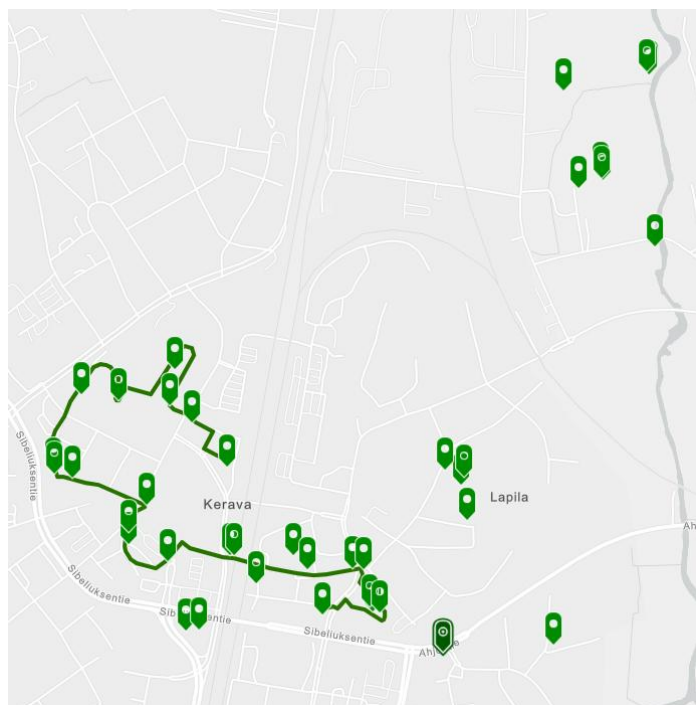
Keravan taiderastit-karttasivusto on toteutettu Taide- ja museokeskus Sinkan sekä Keravan kaupunkiympäristön paikakatietopalveluiden yhteistyönä. Sivustolla voi tutustua tarkemmin Keravan julkisiin taideteoksiin klikkaamalla kohdetta joko valikosta tai kartalta, jolloin teoksen kuva ja tiedot avautuvat näkyviin. Osa teosten esittelyteksteistä pohjautuu Keravan taiderastit – opas katukuvan taideteoksiin -kirjaseen, jonka Keravan taidemuseon ystävät ry julkaisi vuonna 2015 yhteistyössä Sinkan kanssa.

taiderastit.kerava.fi

Sivustolla on tarjolla ehdotettu reitti, jonka varrella on reilut parikymmentä Keravan keskustassa sijaitsevaa julkista taideteosta. Taiderastikierron on noin kahden kilometrin mittainen.

Uudet teossijoitukset lisätään Taiderastit-sivustolle sitä mukaa kuin niitä toteutetaan.

Keravan kaupunki

⇨ kerava.fi ➤ kirjaamo@kerava.fi ✉ PL 123, 04201 Kerava ☎ (09) 29491

Sanasto

Julkinen taide

Julkisella tai puolijulkisella paikalla, joko ulkona tai sisällä, olevaa taidetta. Julkisen taideteoksen voi rahoittaa niin valtio, kunta kuin yksityinen taho.

Julkinen taideteos voi olla rakennuksista erillinen (esim. jalustalla oleva veistos) tai rakennuksiin integroitu (esim. seinämaalaukset tai rakenteisiin asennettu valoteos). Julkinen taideteos voi olla esimerkiksi maalaus, veistos, grafiikkateos, valokuvateos, videoteos, valo- tai ääniteos, esityksellinen tapahtuma, tai näiden yhdistelmä.

Tässä taideohjelmassa julkisella taiteella viitataan ulkotiloissa sijaitsevaan taiteeseen, jonka kokeakseen ei tarvitse käyttää tiettyä rakennusta.

Julkinen tila

Julkinen tila tarkoittaa kaikille avointa ja käytettävissä olevaa kaupunkitilaa, kuten katuja, toreja, puistoja, uimarantoja ja urheilukenttiä.

Prosenttiperiaate

Periaatteellinen päätös käyttää osa rakennushankkeen määrärahasta taiteeseen. Prosenttiperiaate tarkoittaa, että noin 1 prosentti rakennushankkeen budjetista käytetään taiteeseen. Periaatteen toteuttamiseksi on nykyään useita rahoitusmalleja. Prosenttiperiaatteella toteutetusta taiteesta käytetään joskus sanaa prosenttitaide tai prosenttitaide.

- Paikkasidonnainen taide** Teos, joka on luotu ja toteutettu juuri tiettyyn paikkaan. Paikkasidonnainen taideteos ottaa huomioon kyseisen tilan erityispiirteet, kuten fyysiset ominaisuudet, käyttötarkoituksen tai esimerkiksi paikan historian.
- Taide rakennetussa ympäristössä** Termillä viitataan kaikkiin rakennetussa ympäristössä eli rakennuksissa, kaupunkikeskustoissa, viheralueilla ja liikenneväylillä oleviin taideteoksiin.
- Väliaikainen teos** Taideteos, jota ei ole tarkoitettu pysyväksi. Väliaikainen teos voi liittyä esim. rakentamisvaiheen tai työmaan järjestelyiden esteettisemmäksi tekemiseen. Väliaikaisella julkisella teoksella voidaan juhlistaa esimerkiksi juhluvuotta, tapahtumaa, tai teos voi olla materiaaliensa tai ideansa vuoksi jo lähtökohtaisesti tarkoitettu muuttuvaksi tai katoavaksi.
- Infrarakentaminen** Termillä tarkoitetaan infrastruktuurin, kuten esimerkiksi liikenneväylien, piharakenteiden ja kunnallistekniikan rakentamista.
- Ammattitaiteilija** Ammattitaiteilija tekee taidetta työkseen. Koulutuksen ja kokemuksen kautta saadun osaamisen avulla ammattitaiteilijalla on valmiudet suunnitella ja toteuttaa teos, joka ottaa huomioon monipuolisesti mm. materiaalien kestävyden eri olosuhteissa ja teoksen sijaintipaikassa, aiheen sisällöllisen kestävyden, sekä sen, kuinka aihe on käsitelty aiemmin. Ammattitaiteilijan teoksella on paremmat valmiudet kestää aikaa.
- Graffiti** Graffiti on alkuperäiseltä merkitykseltään ilman lupaa julkiseen seinäpintaan toteutettu kuvio tai piirros. Myös

luvallisen seinämaalaustaiteen juuret ovat graffitikulttuurissa. Graffiteja voidaan seinän lisäksi toteuttaa esimerkiksi bussipysäkkeihin, sähkökaappeihin ja -muuntamoihin.

Integroitu taideteos

Integroitu taideteos on tavalla tai toisella kiinteä osa sitä ympäristöä, johon se on toteutettu. Teos voi olla osa rakenteita esimerkiksi toteutumalla osana seinän pintarakenteita, tai katukiveyksen kuviointia. Toisinaan teos voi korvata jotakin kalustetta tai muuta julkisen tilan rakennetta siten, että teoksella on jokin lisäfunktio. Esimerkiksi teosta voidaan käyttää myös kaiteena, jolloin teos voi korvata tavallisen kaiteen.

Muraali

Muraali eli seinämaalaus on seinäpintaan toteutettu, usein koko seinäpinta-alan peittävä maalaus.

Pysyvät ja väliaikaiset teokset

Raja pysyvän ja väliaikaisen teoksen välillä on häilyvä. Väliaikaisen teoksen kesto voi vaihdella muutamista hetkistä päiviin, viikkoihin tai kuukausiin. Jokainen julkiseen tilaan sijoittuva teos ja sen huolto on suunniteltava siten, että teoksen on mahdollista kestää sille suunnitellussa ilmeessä koko teoksen esilläolon ajan.

Taidehanke

Teoksen tilaaminen taiteilijalta tai taiteilijoilta tiettyyn rakennuskohteeseen tai laajempaan hankkeeseen niin, että työ käsittää teoksen suunnittelun ja toteutuksen.

Sinkka

Keravalla sijaitseva Taide- ja museokeskus

Liite 3. Aineiston hallintasuunnitelma

Opinnäytetyön aineistohallintasuunnitelma

Aineistohallintasuunnitelma on kuvaus siitä, miten opinnäytetyössä kerätään, käytetään ja käsitellään opinnäytetyön tutkimusaineistoa.

1 Tutkimusaineiston tallennus ja säilytys

Opinnäytetyössä käytettävää ja kerättävää tutkimusaineistoa säilytetään Keravan kaupungin verkkolevyllä, jonne ei ole pääsyä kuin opinnäytetyöntekijällä. Tutkimusaineistoa käsitellään samalla verkkolevyllä. Keravan kaupungilla on huolehdittu tietoturvasta ja tietosuojasta. Verkkolevyltä menee varmuuskopiointi sisäisesti Keravan kaupungin pilvipalveluun.

2 Henkilötietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittely

Opinnäytetyössä ei käsitellä henkilötietoja tai arkaluonteisia henkilötietoja. Tutkimusaineisto ei pidä sisällään salassa pidettävää tietoa.

3 Opinnäytetyöaineiston omistajuus

Opinnäytetyön aineistot ja tulokset omistaa toimeksiantajana Keravan kaupunki.

4 Opinnäytetyöaineiston jatkokäyttö työn valmistumisen jälkeen

Opinnäytetyön tutkimusaineistoa ei hyödynnetä tai käytetä jatkokäyttöön Keravan kaupungin ulkopuolelle. Opinnäytetyöntekijä säilyttää aineiston tietoturvallisesti vuoden ajan opinnäytetyön hyväksymispäivästä Keravan kaupungin arkistossa. Vuoden jälkeen tutkimusaineisto hävitetään tietoturvallisesti. Opinnäytetyön yhteydessä syntyvää Taideohjelmaa tullaan hyödyntämään ja käyttämään Keravan kaupungin käytössä. Taideohjelma ei tule sisältämään arkaluonteisia tietoja.